

STUDIJA OPRAVDANOSTI FORMIRANJA ROBNIH REZERVU U CRNOJ GORI

Podgorica, oktobar 2022. godine

Sadržaj

Uvod.....	5
1. Analiza prakse formiranja robnih rezervi u regionu	7
1.1. Srbija.....	7
1.2. Sjeverna Makedonija	14
1.3. Hrvatska	20
2. Analiza prakse formiranja robnih rezervi u Evropskoj uniji	28
2.1. Slovenija	28
2.2. Rumunija	34
2.3. Bugarska.....	39
3. Analiza unutrašnjih kapaciteta potrebnih za formiranje robnih rezervi.....	43
4. Analiza različitih modela robnih rezervi i predlog institucionalnog okvira.....	48
4.1. Modeli držanja robnih rezervi.....	48
4.2. Pregled roba i količina	51
5. Finansijski aspekt opravdanosti formiranja robnih rezervi	81
5.1. Predlog institucionalizacije modela robnih rezervi u Crnoj Gori	81
5.2. Cost-benefit i SWOT analiza	84
Zaključne napomene	88
Izvori informacija	92
Prilozi	94

Lista tabela

Tabela 1. Rezultati poslovanja Direkcije za robne zalihe u Hrvatskoj od 2018. do 2021. godine	24
Tabela 2. Vrijednosti robnih zaliha i skladišta u Hrvatskoj od 2018. do 2021. godine	25
Tabela 3. Struktura robnih zaliha poljoprivredno-prehrambenih proizvoda na 31.12.2021. godine	25
Tabela 4. Struktura robnih zaliha neprehrambenih proizvoda na 31.12.2021. godine	26
Tabela 5. Pregled kapaciteta za skladištenje nafte i naftnih derivata u Crnoj Gori	46
Tabela 6. Proizvodnja pšenice u Crnoj Gori od 2015. do 2020. godine	54
Tabela 7. Proizvodnja kukuruza za zrno u Crnoj Gori od 2015. do 2020. godine	55
Tabela 8. Proizvodnja žitarica ječam, ovas i raž u Crnoj Gori od 2015. do 2020. godine	56
Tabela 9. Proizvodnja maslina ukupno i na plantažama u Crnoj Gori u periodu od 2015. do 2020. godine	57

Tabela 10. Potrošnja krompira u Crnoj Gori na mjesečnom, tromjesečnom i godišnjem nivou	58
Tabela 11. Proizvodnja krompira u Crnoj Gori u periodu od 2015. do 2020. godine	58
Tabela 12. Procijenjene potrebe za kravljim mlijekom u Crnoj Gori na mjesečnom, tromjesečnom i godišnjem nivou	59
Tabela 13. Proizvodnja kravljeg mlijeka u Crnoj Gori u periodu od 2015. do 2020. godine	60
Tabela 14. Procijenjene potrebe za ribljim konzervama u Crnoj Gori na mjesečnom, tromjesečnom i godišnjem nivou	60
Tabela 15. Procijenjene potrebe za mesnim konzervama u Crnoj Gori na mjesečnom, tromjesečnom i godišnjem nivou	61
Tabela 16. Procijenjene minimalne potrebe za goveđim i svinjskim mesom na mjesečnom, tromjesečnom i godišnjem nivou u Crnoj Gori	61
Tabela 17. Procijenjene potrebne količine vode i vode za piće po opštinama u Crnoj Gori	62
Tabela 18. Pregled potrošnja/neto uvoz i obaveza formiranja rezervi nafte i naftnih derivata u Crnoj Gori	65
Tabela 19. Ljekovi – vrste i količine	70
Tabela 20. Godišnji bilans potrošnje naftnih derivata	78
Tabela 21. Mjesečni bilans potrošnje naftnih derivata	79
Tabela 22. Procijenjena količina i sastav strateških rezervi Crne Gore u 2023. godini	79
Tabela 23. Rekapitulacija bilansa mjesečnih, tromjesječnih i godišnjih potreba proizvoda	80
Tabela 24. Cost benefit analiza	85
Tabela 25. SWOT analiza	87
Tabela 26. Nosioi snabdijevanja po opštinama za 2022. godinu.....	94

Lista grafika

Grafik 1. Organizaciona struktura Republičke direkcije za robne rezerve u Srbiji (grafički prikaz organizacione strukture)	12
Grafik 2. Organizaciona struktura Agencije za robne rezerve u Sjevernoj Makedoniji (grafički prikaz organizacione strukture)	18
Grafik 3. Vrijednosna struktura strateških robnih zaliha po vrstama proizvoda na 31.12.2021. godine	27
Grafik 4. Organizaciona šema Agencije za robne rezerve Republike Slovenije.....	30
Grafik 5. Organizaciona šema – Robne rezerve - Rumunija.....	37
Grafik 6. Organizaciona šema Državne agencije za rezerve i ratne zalihe Bugarske	40
Grafik 7. Modeli držanja robnih rezervi	48
Grafik 8. Prikaz organizacione strukture Agencije za strateške rezerve Crne Gore	82

Lista bilansa

Bilans 1. Godišnje potrebe potrošnje pšenice, kukuruza, šećera, jestivog ulja, kuhinjske soli i deterdženta	71
Bilans 2. Mjesečne i tromjesečne potrebe potrošnje pšenice, kukuruza i šećera	72
Bilans 3. Mjesečne i tromjesečne potrebe potrošnje jestivog ulja, kuhinjske soli i deterdženta	73
Bilans 4. Godišnje potrebe potrošnje flaširane vode, krompira i mlijeka.....	74
Bilans 5. Godišnje potrebe potrošnje ribljih konzervi i konzerviranog mesa	75
Bilans 6. Mjesečne i tromjesečne potrebe potrošnje flaširane vode, krompira i mlijeka.....	76
Bilans 7. Mjesečne i tromjesečne potrebe konzervirane ribe i konzerviranog mesa	77
Bilans 8. Potrebne količine roba za industriju	78

Lista slika

Slika 1. Objekat u Plužinama 1	43
Slika 2. Objekat u Plužinama 2	44
Slika 3. Objekat u Nikšiću.....	44
Slika 4. Objekat u Podgorici	45
Slika 5. Objekat u Mojkovcu.....	45

Uvod

Postojećim Zakonom o interventnim nabavkama ("Službeni list RCG", BR. 69/03) koji je donesen 2003. godine, uređuje se postupak snabdijevanja tržišta Crne Gore pšenicom, osnovnim pšeničnim proizvodima, jestivim uljem, šećerom i drugim proizvodima koji su neophodni za zadovoljenje osnovnih potreba stanovništva u uslovima ozbiljnih poremećaja na tržištu (prirodne katastrofe, direktna ratna opasnost, blokada granica Crne Gore i sl.). Zakon o interventnim nabavkama je zamijenio prethodno važeći Zakon o robnim rezervama iz 1992. godine ("Službeni list RCG", br. 56/92) kojim je bilo uređeno formiranje, obnavljanje i korišćenje robnih rezervi u Crnoj Gori, obezbjeđivanje i održavanje skladišnog prostora za smještaj i čuvanje robnih rezervi, poslovanje sa robnim rezervama, odnosno finansiranje robnih rezervi. Tim zakonom je bilo definisano da robne rezerve čine osnovni poljoprivredni i prehrambeni proizvodi, rezerve mesa u živoj stoci, sirovina, nafta i naftni derivati, reprodukcioni materijal i industrijski proizvodi, lijekovi i sanitetski materijal. Poslovanje robnim rezervama je vršila Republička direkcija za robne rezerve, koja je imala svojstvo pravnog lica i poslovala po tržišnim principima.

Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma Crne Gore 28. juna 2022. godine, je pokrenulo tendersku proceduru za izradu Studije opravdanosti formiranja robnih rezervi u Crnoj Gori. Odluka o potrebi izrade predmetne Studije, nastala je kao rezultat sadejstva većeg broja faktora, među kojima posebno treba naglasiti dvogodišnje trajanje pandemije virusa Covid19 i aktuelna ratna dešavanja na istoku Evrope. To je za posljedicu imalo smanjenje proizvodnje kao i prekide u lancima snabdijevanja širom svijeta, odnosno deficit raznih proizvoda i posljedično poskupljenje istih na globalnom tržištu. U takvim okolnostima, male visoko zavisne uvozne ekonomije poput crnogorske bivaju posebno pogođene. Zbog toga je u okviru zahtjeva za dostavljanje ponuda u postupku jednostavne javne nabavke koju je sproveo Ministarstvo ekonomskog razvoja, navedeno da je potrebno izraditi sveobuhvatnu Studiju na osnovu koje bi se donijela odluka o eventualnom ponovnom formiranju robnih rezervi u Crnoj Gori, ili odbacila ta ideja.

Nakon sprovedenog postupka javne nabavke, i konkursa na koji su se inicijalno javila dva ponuđača, Ministarstvo ekonomskog razvoja je 19. jula 2022. godine, na zvaničnom web portalu "Crnogorske elektronske javne nabavke" objavilo Obavještenje o ishodu postupka jednostavne nabavke broj 016-426/22-9486/3 kojim je izrada projektnog zadatka dodijeljena Ekonomskom fakultetu Univerziteta Crne Gore i projektnom timu u sastavu prof. dr Nikola Milović (rukovodilac projektnog tima), prof. dr Mijat Jocović (član), dr Bojan Pejović (član) i mr Nikola Martinović (član). Po tom osnovu je i 22. jula 2022. godine potpisan Ugovor za nabavku usluga izrade Studije opravdanosti formiranja robnih rezervi u Crnoj Gori između Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma kojeg zastupa ministar Goran Đurović, odnosno Ekonomskog fakulteta Univerziteta Crne Gore kojeg zastupa dekan prof. dr Mijat Jocović. Kao rok za izvršenje obaveza iz Ugovora, definisan je 1. novembar 2022. godine.

Opšti cilj projekta je iznalaženje i predlaganje najbolje opcije za formiranje robnih rezervi u Crnoj Gori, uz detaljan prikaz opravdanosti formiranja istih.

Shodno definisanom projektnom zadatku Studija treba da sadrži:

- Analizu prakse robnih rezervi u regionu;
- Analizu prakse robnih rezervi u Evropskoj uniji;
- Analizu unutrašnjih kapaciteta potrebnih za formiranje robnih rezervi;
- Uporednu analizu različitih modela robnih rezervi;
- Predlog za institucionalizaciju robnih rezervi;
- Finansijski aspekt opravdanosti formiranja robnih rezervi,

Kao ograničavajuće faktore u postupku izrade Studije treba naglasiti sljedeće:

- nemogućnost pribavljanja dovoljno preciznih istorijskih podataka o radu Agencije za robne rezerve koja je obavljala svoju djelatnost u periodu do 2003. godine;
- nedovoljno precizne podatke koji se odnose na prostorne kapacitete uzevši u obzir izazove u dijelu popisa državne imovine sa kojima se suočava Uprava za katastar i državnu imovinu;
- izostanak adekvatnih informacija o troškovima čuvanja robnih rezervi u privatnom vlasništvu od strane velikih maloprodajnih lanaca;
- visoka varijabilnost u kretanju cijena osnovnih poljoprivredno-prehrambenih roba na međunarodnim tržištima tokom 2022. godine;
- otežana komunikacija sa resornim ministarstvima i drugim državnim organima, a kao posljedica hakerskog napada koji je u potpunosti onemogućio rad zvaničnih sajtova i zvanične e-mail komunikacija državne uprave;
- visok stepen tajnosti podataka koji se odnose na sisteme robnih rezervi zemalja Evrope i regiona, koja je dodatno naglašena ratom u Ukrajini i COVID-19 krizom;
- nemogućnost procjene troškova adaptacije infrastrukturnih objekata koji se nalaze u državnom vlasništvu, jer bi se ta procjena morala izvršiti pojedinačno za svaki objekat.

Uz poštovanje ugovornih odredbi, kojima su taksativno navedeni svi neophodni elementi koji čine sastavni dio projektnog zadatka, a na bazi dostupnih informacija i podataka koji su pribavljeni kroz kontinuiranu komunikaciju sa predstavnicima nadležnih institucija, uključujući direktno Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma i Upravu za katastar i državnu imovinu, odnosno indirektno Ministarstvo finansija, Ministarstvo kapitalnih investicija, Ministarstvo zdravlja i Ministarstvo poljoprivrede, Studija prezentuje rezultate sprovedene analize i argumentovano iskazuje stavove autora po pitanju opravdanosti formiranja robnih rezervi u Crnoj Gori.

1. Analiza prakse formiranja robnih rezervi u regionu

U okviru poglavlja analizira se praksa formiranja robnih rezervi u regionu. Kako je i definisano projektnim zadatkom u ovom dijelu je respektivno sprovedena analiza za Srbiju, Sjevernu Makedoniju i Hrvatsku.

1.1. Srbija

Na osnovu **Zakona o robnim rezervama** ("Službeni glasnik RS", br. 104/2013, 145/2014 - drugi zakon i 95/2018 - drugi zakon), u državi Srbiji, uređuju se uslovi za obrazovanje, finansiranje, razmještaj, korišćenje i obnavljanje robnih rezervi, kao i obaveznih rezervi nafte i naftnih derivata, ali i uslovi za poslovanje i upravljanje robnim i obaveznim rezervama i skladišnim prostorom. Načela poslovanja i upravljanja robnim rezervama su:

1. načelo **snabdjevenosti i stabilnosti** - državni organi imaju za cilj da posluju i upravljaju robnim rezervama u cilju postizanja snabdjevenosti i stabilnosti na tržištu;
2. načelo **tržišnog poslovanja** – poslovanje robnim rezervama se vrši prema uslovima na tržištu, a vodeći računa da se ne narušava princip da svi učesnici na tržištu imaju jednak položaj;
3. načelo **pažnje dobrog privrednika** - svi subjekti koji posluju i upravljaju robnim rezervama dužni su da sa posebnom pažnjom pristupaju izvršenju svojih obaveza;
4. načelo **jedinstvenosti i funkcionalnosti** Direkcije za robne rezerve (u Srbiji postoji Republička direkcija za robne rezerve).

Na osnovu Zakona o robnim rezervama, robne rezerve se koriste u cilju obezbjeđenja snabdjevenosti i stabilnosti na tržištu u slučajevima:

- **vanrednih situacija** - elementarnih nepogoda, nesreća, katastrofa i drugih nepogoda usljed kojih nastupa ili može da nastupi prekid u osnovnom snabdijevanju, ili nedovoljno, odnosno nestabilno osnovno snabdijevanje;
- **nastupanja ili neposredne opasnosti** nastupanja ozbiljnih poremećaja na tržištu;
- **vanrednog ili ratnog stanja.**

Dakle, snabdjevenost podrazumijeva distribuciju stanovništva poljoprivrednim i prehrambenim proizvodima, lijekovima i medicinskim sredstvima i proizvodima koji su neophodni za život ljudi i zdravlje životinja, kao i strateškim sirovinama i materijalima za reprodukciju od posebnog značaja ili strateškog interesa za Republiku Srbiju. Ostavljena je mogućnost da autonomne pokrajine i jedinice lokalne samouprave, zavisno od svojih potreba, mogu obrazovati robne rezerve.

Robne rezerve su u javnoj svojini i njima upravlja Vlada, dok upravne stručne i ekonomske poslove vezane za poslovanje robnim rezervama vrši Direkcija. Direkcija je dužna da preduzme mjere koje uključuju njihovu prodaju i ponovnu nabavku, a u cilju

spriječavanja nastanka štete. Poslovanje rezervama se vrši na transparentan način osim u slučaju podataka koji su označeni kao tajni.

Robne rezerve čine robe, i to:

- 1) poljoprivredni i prehrambeni proizvodi i materijal za reprodukciju;
- 2) lijekovi, medicinska sredstva i oprema za zdravstvene i veterinarske ustanove i druge oblike zdravstvene službe;
- 3) nafta i naftni derivati;
- 4) oprema i roba za potrebe željeznice, pošte, telekomunikacija, energetike i sistema odbrane;
- 5) ostali proizvodi od značaja za obezbjeđenje snabdjevenosti i stabilnosti.

Poslovanje robnim rezervama se vrši na osnovu Godišnjeg programa robnih rezervi koji se donosi za period jedne kalendarske godine, a po stupanju na snagu zakona kojim se utvrđuje budžet. Godišnjim programom se utvrđuje:

- vrsta, naziv, količina, odnosno obim i vrijednost roba koje se obrazuju i obnavljaju kao robne rezerve, daju na zajam ili u zakup;
- teritorijalni razmještaj robnih rezervi;
- kapacitet skladišnog prostora za smještaj i čuvanje robnih rezervi;
- uslovi pod kojima se određene vrste i količine robnih rezervi dugoročnije povjeravaju na čuvanje i obnavljanje;
- investicione potrebe;
- potreban iznos sredstava za izvršenje Godišnjeg programa.

Posebnim programom se utvrđuju uslovi po kojima Direkcija može da ugovara proizvodnju i isporuku pojedinih vrsta roba, minimum robnih rezervi, dio robnih rezervi koji se može obrazovati u novčanim sredstvima, u domaćoj i stranoj valuti i hartijama od vrijednosti, kao i količina robe u robnim rezervama koja je neophodna sistemu odbrane. Direkcija vodi računa o svim aspektima poslovanja robnim rezervama, kao što su: nabavka, smještaj, čuvanje i obnavljanje robnih rezervi, davanje na zajam roba iz robnih rezervi, tehnološki procesi nad robom, donacije, zakup opreme i drugi poslovi. U cilju obnavljanja robnih rezervi i **smanjenja troškova skladištenja roba se može dati na zajam zainteresovanim licima.**

Nabavka robnih rezervi se može vršiti nabavkom gotove robe, ugovaranjem proizvodnje i razmjenom, a u skladu sa propisima koji uređuju javne nabavke i rad sa tajnim podacima, osim u slučajevima koji su bliže definisani zakonom. Prodaja rezervi se vrši putem javnog oglasa i javnog nadmetanja, kao i preko robne berze. Prodaja robe iz robnih rezervi neophodnih za funkcionisanje sistema odbrane je vrši po posebno definisanim protokolima i može odstupati od procedure za druge vrste roba.

Obavezne rezerve nafte i naftnih derivata se formiraju kada je ugrožena sigurnost snabdijevanja energijom i energentima usljed poremećaja i kako bi se ispunile preuzete

međunarodne obaveze. Obavezne rezerve se formiraju u visini 90 dana prosječnog dnevnog neto uvoza ili 61 dan prosječne dnevne potrošnje u Republici Srbiji, u zavisnosti koja količina je veća, a najkasnije do 31. decembra 2022. godine. Količine obaveznih rezervi koje se čuvaju, kao i prosječan dnevni uvoz i potrošnja izračunavaju se na osnovu ekvivalenta sirove nafte i metodologije propisane Direktivom EZ 119/2009. Obavezne rezerve ne uključuju robne rezerve nafte i derivata nafte, koje se nalaze u skladištima brodova, cjevovodima, željezničkim cistjernama, autocistjernama, skladištima benzinskih stanica i količine goriva uskladištene kod krajnjih potrošača.

Obavezne rezerve nafte i naftnih derivata su u javnoj svojini i njima upravlja Ministarstvo nadležno za poslove energetike.

Obavezne rezerve mogu se formirati i održavati u sirovoj nafti, derivatima nafte i ugovornim pravima na kupovinu određenih količina nafte i derivata nafte. Važno je napomenuti da najmanje jedna trećina obaveze čuvanja rezervi treba da bude u gotovim proizvodima i to onih pojedinih derivata nafte čija je zajednička zastupljenost, izražena u ekvivalentu sirove nafte, jednaka najmanje 75% ukupne domaće potrošnje iz prethodne godine. Na predlog Ministarstva se donosi dugoročni plan o formiranju obaveznih rezervi za period od 10 godina. Srednjoročni program formiranja i održavanja obaveznih rezervi za donosi se na period od tri kalendarske godine, dok se na osnovu njega donosi Godišnji program obaveznih rezervi, a najkasnije u roku od pet dana od dana stupanja na snagu zakona kojim se uređuje godišnji budžet Republike Srbije.

Srednjoročnim programom utvrđuje se nivo obaveznih rezervi, i to:

- 1) vrsta, naziv, količina, i vrijednost nafte i derivata nafte, koje se formiraju i obnavljaju kao obavezne rezerve;
- 2) teritorijalni razmještaj obaveznih rezervi;
- 3) potreban kapacitet skladišnog prostora i objekata za smeštaj i čuvanje obaveznih rezervi;
- 4) uslovi i način pod kojima se određene vrste i količine obaveznih rezervi obnavljaju;
- 5) investicione potrebe za izgradnju skladišnog kapaciteta i prateće infrastrukture za obavezne rezerve i rekonstrukciju postojećeg skladišnog kapaciteta;
- 6) potreban iznos sredstava za izvršenje programa;
- 7) termin i plan aktivnosti;
- 8) ključni pokazatelje efikasnosti i
- 9) drugo neophodno za formiranje sistema obaveznih rezervi.

Ministarstvo zaduženo za poslove energetike obavlja aktivnosti u vezi formiranja, održavanja, investiranja i izvještavanja o obaveznim rezervama. Ministarstvo obavlja poslove kao što su: kupovina i prodaja nafte i naftnih derivata, zaključuje ugovore o pravima na opcijsku kupovinu obaveznih rezervi i druge finansijske instrumente, bavi se skladištenjem u skladu sa ratifikovanim međunarodnim bilateralnim sporazumima, skladištenjem obaveznih rezervi sa skladištarima izabranim kroz poslove javnih nabavki, prati količinu i kvalitet obaveznih rezervi, vodi registar obaveznih rezervi, sarađuje i

koordinira sa drugim državnim organima, izvještava Vladu o realizaciji plana i količini, strukturi i razmještanju rezervi i vrši druge neophodne poslove.

Direkcija u vezi obaveznih rezervi, a u ime i za račun Ministarstva obavlja sledeće poslove:

- nabavlja i prodaje naftu i derivate nafte radi održavanja i puštanja obaveznih rezervi na tržište u slučaju poremećaja u snabdijevanju;
- uređuje dodatne uslove za skladištenje obaveznih rezervi;
- obezbeđuje nedostajući skladišni prostor kroz poslove javne nabavke;
- skladišti u svojim rezervoarima obavezne rezerve derivata nafte;
- upravlja izgradnjom novih i rekonstrukcijom postojećih skladišnih kapaciteta.

Sredstva za realizaciju srednjoročnog programa kao i investicije u skladišta i prateću infrastrukturu, obezbeđuju se u budžetu Republike Srbije, u visini koja se za svaku godinu određuje zakonom o budžetu Republike Srbije. Sredstva za realizaciju srednjoročnog programa obezbeđuju se u budžetu Republike Srbije u skladu sa utvrđenim limitima u fiskalnoj strategiji za tekuću godinu, sa projekcijama za naredne dvije godine.

Zakonom je predviđeno da obavezne rezerve mogu da se skladište i na teritoriji **drugih država** s kojima je prethodno zaključen **međudržavni sporazum o skladištenju obaveznih rezervi**, na osnovu potpisanog ugovora sa Ministarstvom, dok obavezne rezerve **drugih država** koje se na osnovu međudržavnih sporazuma skladište na teritoriji Republike Srbije ili su u prevozu preko teritorije Republike Srbije, **ne mogu** biti predmet nikakvih mjera kojima bi se **ograničilo raspolaganje** takvim rezervama i njihova otprema s državnog područja Republike Srbije.

Skladištenje obaveznih rezervi vrši se u skladištima Direkcije i u skladištima energetske subjekata u javnoj svojini, a u slučaju da su rezervoari popunjeni, skladištenje obaveznih rezervi se po potrebi vrši i u skladištima drugih energetske subjekata koji posjeduju licencu za skladištenje nafte i derivata nafte.

Cijene skladištenja određene vrste obaveznih rezervi u određenom skladištu određuju se na osnovu troškova koji obuhvataju: troškove amortizacije, održavanja, izgradnje, rekonstrukcije i modernizacije objekata, rukovanja skladištima, osiguranja, zaštite životne sredine i druge troškove poslovanja kojima se obezbeđuje odgovarajuća stopa i rok povraćaja sredstava od investicija u energetske objekte za skladištenje obaveznih rezervi.

Zakup dodatnog skladišnog prostora se vrši putem javnog tendera, gdje je kriterijum za izbor odgovarajuće ponude najniža cijena, uz zadovoljenje svih drugih uslova propisanih tenderom.

Zaključujemo da se o količini, kvalitetu, strukturi i razmještau obaveznih i drugih rezervi nafte vodi registar i vrši mjesečno izvještavanje. Rezervoari za obavezne rezerve se moraju posebno označiti i u svakom trenutku moraju biti raspoloživi za pristup i moraju sadržati određenu količinu obaveznih rezervi.

Vlada, na predlog Ministarstva, donosi mjere kako bi u slučaju kada je ugrožena sigurnost snabdjevanja energijom i energentima bilo moguće brzo i efikasno stavljanje na tržište Republike Srbije. Program mora sadržati postupke i kriterijume za utvrđivanje poremećaja u snabdijevanju, kao i postupke za normalizaciju snabdijevanja. Odluku o puštanju rezervi, a koja sadrži podatke o količini, njihovoj strukturi i kriterijumima prodaje donosi Vlada. Prihodi ostvareni prodajom rezervi su prihodi državnog budžeta.

Upravljanje, obezbjeđenje i kontrolu skladišnog prostora za robne rezerve vrši Direkcija za robne rezerve.

Direkcija može skladištiti robne rezerve u:

- sopstvenim skladištima,
- javnim skladištima,
- kod privrednih subjekata,
- proizvođača
- i drugih lica, odnosno kada se radi o lijekovima i medicinskim sredstvima kod pravnih lica kojima je izdata dozvola za promet lijekova i medicinskih sredstava na veliko sa kojima se zaključuje ugovor o čuvanju, skladištenju, odnosno obnavljanju robnih rezervi.

Skladišni prostor se može obezbijediti:

- kupovinom,
- rekonstrukcijom,
- izgradnjom,
- promjenom namjene postojećih objekata.

Višak prostora i opreme se može dati u zakup putem javnog oglasa, ali i bez naknade uz uslov tekućeg i investicionog održavanja.

Skladištar robnih rezervi dužan je da:

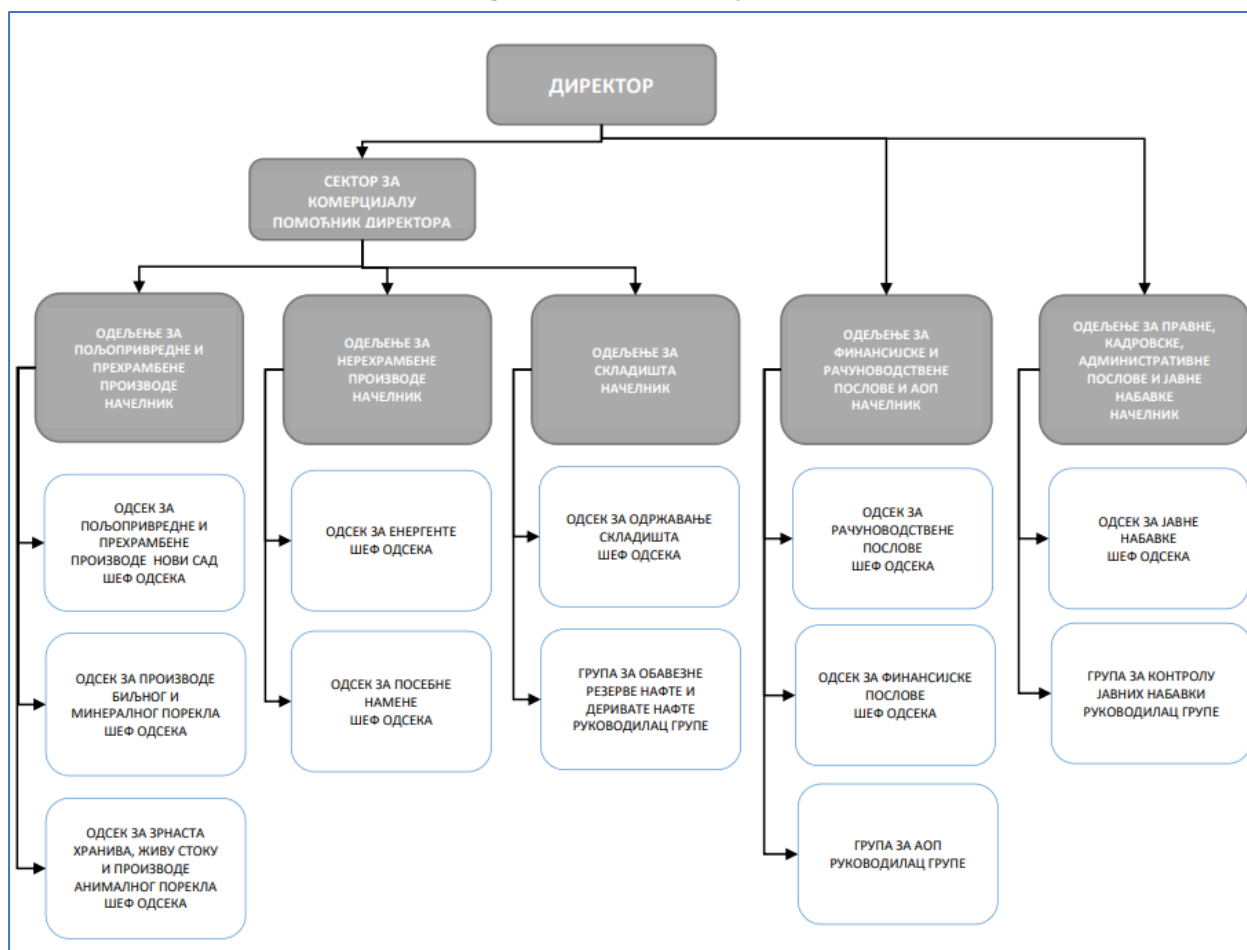
- se pridržava odredaba ugovora o čuvanju, skladištenju i obnavljanju;
- na zahtev ovlašćenog predstavnika Direkcije omogućiti kvantitativnu i kvalitativnu kontrolu robe;
- stavi na uvid isprave i svu potrebnu dokumentaciju;
- u svakom trenutku ima na stanju uskladištenu količinu robe iz robnih rezervi;
- omogućiti ovlašćenim predstavnicima Direkcije izuzimanje i premještanje robe.

Nadzor vrši ministarstvo nadležno za poslove trgovine i poljoprivrede preko tržišnih i poljoprivrednih inspektora, kao i ministarstvo nadležno za poslove energetike i ministarstvo nadležno za poslove finansija, u skladu sa ovlaštenjima propisanim zakonom kojim se uređuje promet robe i usluga.

Propisane su novčane kazne za privredno lice koje ne poštuje obaveze iz ugovora, a koje su prethodno detaljnije opisane.

Republička direkcija za robne rezerve obavlja poslove državne uprave i stručne poslove koji se odnose na Republičku direkciju za robne rezerve, u skladu sa članom 28. Zakona o ministarstvima („Sl.glasnik RS“ br 128/2020). Organizaciona struktura je prikazana sljedećim grafikom.

Grafik 1. Organizaciona struktura Republičke direkcije za robne rezerve u Srbiji (grafički prikaz organizacione strukture)



Djelokrug poslova obuhvata:

- organizaciju sistema robnih rezervi;
- obrazovanje, smještaj, čuvanje i obnavljanje republičkih robnih rezervi;
- utvrđivanje obima, strukture i kvaliteta bilansa robnih rezervi;
- upravljanje tokovima količina sa ciljem održavanja rezervi na nivou neophodnog minimuma;

- izgradnju skladišnog kapaciteta;
- materijalno-finansijsko i evidenciono poslovanje robnim rezervama, i druge poslove.

Zbog obavljanja poslova iz djelokruga Republičke direkcije za robne rezerve obrazuje se jedinica Sektor za komercijalu. Izvan sastava Sektora obrazovane su dvije uže jedinice koje se bave finansijskim i računovodstvenim poslovima i pravnim, kadrovskim i administrativnim poslovima.

Za obavljanje poslova iz djelokruga Direkcije ukupno je utvrđeno 61 radno mjesto gdje je sistematizovano 86 državnih službenika na položaju, državnih službenika i namještenika.

Na bazi prethodno prezentovanog, može se primijetiti da Srbija ima pravno i institucionalno definisan sistem funkcionisanja robnih rezervi. Direkcija za robne rezerve, u saradnji sa nadležnim ministarstvima, kao posebno tijelo koordinira sve neophodne radnje koji se tiču formiranja, obnavljanja i funkcionisanja cjelokupnog sistema. Pravnim aktima Republike Srbije je primjetno da iako se većina robnih rezervi čuva u objektima koji se nalaze u državnom vlasništvu, dozvoljeno je u cjelokupan proces uključiti i privredne subjekte koje raspolažu adekvatnim kapacitetima za skladištenje predmetne vrste robe. Takođe Zakon dozvoljava mogućnost skladištenja robnih rezervi i u nekoj drugoj državi. Na ovaj način možemo zaključiti **da je u Srbiji na snazi primjena mješovitog odnosno kombinovanog sistema čuvanja robnih rezervi, koja daje mogućnost da se pored objekata u državnom vlasništvu, robne rezerve čuvaju i u privatnom vlasništvu kao i u nekoj drugoj zemlji.**

1.2. Sjeverna Makedonija

Na osnovu **Zakona o rezervama robe** - („Služben vesnik na Republika Makedonija“ br. 77/09, „Služben vesnik na Republika Makedonija“ br. 24/11, „Služben vesnik na Republika Makedonija“ br. 43/14, „Služben vesnik na Republika Makedonija“ br. 83/18 i „Služben vesnik na Republika Severna Makedonija“ br. 151/21) uređuje se planiranje, formiranje, finansiranje, skladištenje, obnavljanje i korištenje robnih rezervi.

Robne rezerve se formiraju od proizvoda koji su posebno važni za život stanovništva u Republici Sjevernoj Makedoniji, a čine ih:

- pšenica,
- kukuruz,
- ječam,
- jestiva so,
- sirovo suncokretovo ulje,
- naftni derivati,
- lijekovi i medicinska sredstva.

Robne rezerve se mogu koristiti u slučaju rata, vanrednog stanja, elementarnih nepogoda, ekoloških katastrofa, kao i u slučaju većeg poremećaja na tržištu.

Formiranje, skladištenje, dopuna i korištenje robnih rezervi se sprovodi na osnovu srednjoročnog i godišnjeg programa. Srednjoročni program se donosi na period od pet godina, gdje Skupština Republike Sjeverne Makedonije utvrđuje vrstu i količinu robnih rezervi, izraženih u danima od potrošnje u skladu sa bilansima koje donosi Vlada. Kasnije, a za svaku godinu posebno, Vlada donosi godišnji program na osnovu srednjoročnog programa, a na predlog Agencije za robne rezerve.

Vlada Republike Sjeverne Makedonije sa godišnjim programom za robne rezerve određuje:

- vrstu, količinu i vrijednost robe u robnim rezervama koje se nalaze, koju treba nabaviti i/ili obnoviti,
- uslove i način obnavljanja,
- iznos sredstava potrebnih za finansiranje godišnjeg programa, izgradnju i kupovinu smještajnih objekata, tekuće i investiciono održavanje postojećih smještajnih kapaciteta u vlasništvu Republike Sjeverne Makedonije i
- druga pitanja u vezi sa robnim rezervama.

Godišnji program za narednu godinu donosi se do kraja godine tekuće godine, odnosno u roku od 30 dana od dana objavljivanja budžeta. Predstavlja tajni podatak sa stepenom tajnosti u skladu sa Zakonom o tajnim podacima.

Formiranje robnih rezervi se vrši na način i po postupku javnih nabavki.

Robne rezerve se čuvaju u smještajnim objektima u vlasništvu Republike Sjeverne Makedonije ili u iznajmljenim objektima u vlasništvu drugih pravnih lica koja posjeduju skladišta. Prava i obaveze čuvanja i obnavljanja robnih rezervi se dogovaraju između Agencije i skladišta.

Svi ugovori i cjelokupna dokumentacija za formiranje i skladištenje robnih rezervi se klasifikuju po stepenu povjerljivost u skladu sa Zakonom o tajnim podacima.

Zakonom se detaljnije propisuju uslovi gdje se mogu čuvati robne rezerve:

- Robne rezerve pšenice, ječma i kukuruza čuvaju se i obnavljaju u skladištima koja posjeduju silose za skladištenje žitarica kapaciteta najmanje 2.000 m³ po žitu pojedinačno i imaju odobrenje za stavljanje u promet prehrambenih proizvoda izdato od Direkcije za hranu.
- Robne rezerve soli čuvaju se i obnavljaju u objektima za skladištenje prehrambenih proizvoda koji imaju odobrenje za stavljanje prehrambenih proizvoda u promet koje izdaje Direkcija za hranu.
- Robne rezerve sirovog suncokretovog ulja se čuvaju i obnavljaju u skladištima koja posjeduju cistijerne namijenjene skladištenju kapaciteta najmanje 3.000 m³ i imaju odobrenje za puštanje u promet prehrambenih proizvoda koje izdaje Direkcija za hranu.
- Rezerve naftnih derivata se skladište, čuvaju i obnavljaju u skladištima koja posjeduju dozvolu za skladištenje naftnih derivata koje izdaje Regulatorna komisija za energetiku u skladu sa Zakonom za energiju.
- Zalihe lijekova i medicinskih sredstava se čuvaju i obnavljaju u skladištima koja su registrovana, odnosno imaju dozvolu za obavljanje djelatnosti, proizvodnju ili promet lijekova i medicinskih sredstava, izdatu od Ministarstva zdravlja, u skladu sa zakonom.

Vrstu i količinu lijekova i medicinskog materijala utvrđuje Vlada Republike Sjeverne Makedonije na predlog Agencije, a prema prethodno pripremljenoj listi Ministarstva zdravlja.

Izbor skladišta Agencija vrši na osnovu kriterijuma boniteta pravnog lica, raspoloživog skladišnog prostora i posjedovanja potrebnih dozvola i licenci, dok bliže kriterijume u pogledu uslova prostora određuje Vlada.

Odredbe o kriterijumima i uslovima za izbor skladišta, uzevši u obzir prostor namijenjen za skladištenje robnih rezervi su precizno definisani i podrazumijevaju da prostor za skladištenje i čuvanje robnih rezervi treba:

- da je građen od čvrstog materijala, konstrukcijski i tehnički pogodnog za namjenu za koju će se koristiti, sa zidovima, podovima i stropovima od materijala pogodnih za čišćenje i dezinfekciju;
- da se nalazi na suvom ili isušenom zemljištu;
- da je priključen na komunalnu infrastrukturu;

- da ima funkcionalnu povezanost prostorija (horizontalnu i vertikalnu) za nesmetan rad sa zalihama robe u svim fazama, od prijema, smještaja, skladištenja i isporuke, bez rizika i mogućnosti miješanja proizvoda;
- da je ograđen;
- da ima nesmetan pristup za istovar i utovar robe;
- da imaju prirodnu ili vještačku ventilaciju;
- da ima opremu, pribor i alate za postavljanje i rukovanje robom;
- da ima mjernu opremu - vagu za odgovarajuću vrstu robe, baždarenu prema važećem propisu;
- da ima obezbjeđene sve potrebne mjere fizičke sigurnosti skladišta i protivpožarnu zaštitu prema važećim propisima.

Maksimalne količine robe iz robnih rezervi date na skladištenje ne bi trebalo da prelaze 60% ukupnih funkcionalnih kapaciteta skladišta.

Ispunjenost kriterijuma i uslova provjerava se podnošenjem sljedeće dokumentacije:

- dokument o trenutnom stanju i registrovanoj djelatnosti izdat od strane Centralnog registra Republike Sjeverne Makedonije;
- izvještaj o bilansu stanja i podacima iz bilansa uspjeha, izdatim od Centralnog registra Republike Sjeverne Makedonije;
- dokaz o vlasništvu ili pravu korištenja prostora namijenjenog za skladištenje robe iz robnih rezervi koje ispunjava propisane uslove;
- potvrdu da nije otvoren stečajni postupak, od nadležnog organa;
- potvrdu nadležnog organa da nije otvoren postupak likvidacije;
- potvrdu o uplaćenim porezima, doprinosima i drugim javnim dažbinama, od nadležnog organa;
- dokument o ispunjavanju propisanih uslova za obavljanje djelatnosti izdat od nadležnog organa.

Prilikom izbora skladišta robnih rezervi vodi se računa i o teritorijalnom rasporedu robnih rezervi.

Za skladištenje, čuvanje i obnavljanje robnih rezervi Agencija plaća skladištarima naknadu u visini stvarno nastalih troškova potrebnih za skladištenje, čuvanje i obnavljanje robnih rezervi, a visinu naknade utvrđuje Vlada.

Roba koja se skladišti kod skladištara ne smije se otuđivati, vršiti promjena njene namjene i strukture, niti se smije na drugi način sa njom raspolagati bez pisanog odobrenja Agencije. Skladištari ne mogu robu iz robnih rezervi koristiti kao sredstvo osiguranja potraživanja od trećih lica, niti kao sredstvo nekog drugog osiguranja, i ne smiju ometati puštanje robe iz robnih rezervi po nalogu Agencije.

Skladištar je dužan da redovno vrši godišnje popisivanje uskladištene robe i da izvještava Agenciju, dok uskladištene robne rezerve koje su mu povjerene duuguje prema Agenciji i ta roba ima pravo izvoza u slučaju otvaranja stečajnog postupka.

Postoji mogućnost iskazivanja gubitaka na robnim rezervama, a tu spadaju kvarenja hemijskih i fizičkih svojstava kroz kalo, dezintegraciju, lomljenje, kvarenje i isparavanje. Maksimalne gubitke po ovom osnovu, kao i odluku o upotrebi, obnovi, zamjeni i otuđenju robnih rezervi donosi Vlada. Prilikom prodaje primjenjuje se Zakon o korišćenju i raspolaganju državnom imovinom, dok se ne smije predvidjeti pravo prvenstva na kupovinu skladištu gdje su rezerve skladištene.

Finansiranje robnih rezervi obezbjeđuje se u Budžetu Republike Sjeverne Makedonije i od donacija.

Organ koji je zadužen za obavljanje poslova iz nadležnosti formiranja, čuvanja, obnavljanja i upravljanja odnosno raspolaganja robnim rezervama jeste Agencija za robne rezerve

Misija Agencije za robne rezerve je upravljanje, korišćenje i raspolaganje robnim rezervama.

Vizija Agencije za robne rezerve je da se dostigne najviši nivo popunjenosti robnih rezervi sa kvalitetnom robom i visok nivo zaštite robnih rezervi.

Agencija za robne rezerve kao samostalni organ državne uprave se bavi obavljanjem administrativnih, stručnih i drugih poslova u vezi sa robnim rezervama. Agencija ima svojstvo pravnog lica i za svoj rad odgovara Vladi. Radom Agencije rukovodi direktor, a Vladi Republike Sjeverne Makedonija podnosi godišnji izvještaj o radu u prethodnoj godini. Direktor ima zamjenika kojeg imenuje Vlada. Direktor i zamjenik direktora imenuju se nakon raspisanog javnog oglasa, a za direktora i zamjenika može biti imenovano lice koje ispunjava sljedeće kriterijume:

- da je državljanin Republike Sjeverne Makedonije;
- da nije pravosnažnom sudskom presudom osuđivan na zabranu obavljanja profesije, aktivnosti ili dužnosti;
- da ima 240 bodova po ECTS ili VII/1 stepenu obrazovanja, najmanje pet godina radnog iskustva u oblasti ekonomije, tehnologije ili agronomije, od kojih najmanje dvije godine upravljanja u oblasti ekonomskih, finansijskih, pravnih, tehničkih i akademskih institucija ili u energetsom sektoru;
- da poseduje jedan od sljedećih međunarodno priznatih sertifikata ili potvrdi o aktivnom znanju engleskog jezika ne starije od pet godina:
 - TOEFL IBT (sa najmanje 74 boda),
 - IELTS (najmanje 6 bodova),
 - TOLES (osnovno znanje),
 - ILEC (najmanje B2 nivo),
 - Cambridge sertifikat (B1 nivo) ili
 - APTIS (najmanje B2 nivo).

(ovaj uslov je kasnije liberalizovan i ne primjenjuje se od 01.09.2018.)

Mandat direktora i zamjenika direktora traje četiri godine sa mogućnošću reizbora.

Direktor Agencije obavlja sljedeće poslove:

- zastupa Agenciju,
- organizuje rad i rukovodi stručnim službama Agencije,
- stara se o zakonitom poslovanju i trošenju finansijskih sredstava,
- vrši usklađivanje poslovanja Agencije,
- predlaže godišnji program uspostavljanja, skladištenja, obnavljanja i korišćenja robnih rezervi i finansijskog plana,
- predlaže i izvršava opšte akte za organizaciju i sistematizaciju rada Agencije,
- donosi pojedinačne akte za rad Agencije i za zaposlene i
- odlučuje o drugim pitanjima utvrđenim zakonom i statutom Agencije.

Pravilnikom je utvrđeno ukupno 45 radnih mjesta upravnih i pomoćno-tehničkih službenika, od čega je 15 radnih mjesta upravnih službenika popunjeno sa 15 izvršilaca, a 4 radna mjesta sa 15 izvršilaca poslova pomoćno-tehničkih lica, raspoređenih po organizacionim jedinicama u skladu sa Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji Agencije za robne rezerve.

Grafik 2. Organizaciona struktura Agencije za robne rezerve u Sjevernoj Makedoniji (grafički prikaz organizacione strukture)



Nadzor nad skladištenjem vrše zaposleni u Agenciji na osnovu pismenog ovlašćenja direktora, gdje prilikom nadzora nad robnim rezervama ovlašćeno lice sačinjava zapisnik. Skladištaru se može naložiti da otkloni nepravilnosti, a ukoliko se utvrdi da postoje elementi krivičnog djela dužni su dalje podnijeti izvještaj zbog postupka pred nadležnim organima. Inspekcijski nadzor nad robnim rezervama pšenice, kukuruza, ječma, prehrambene soli, jestivog ulja i naftnih derivata, vrše državni tržišni inspektori u saradnji sa Agencijom. Inspektori, u okviru svojih nadležnosti ovlašćeni su za uzimanje uzoraka za analizu, za pregled robe, poslovne knjige, ugovore i dokumenta koja im omogućavaju uvid u kvalitet, porijeklo i količinu robe. Inspekcijski nadzor nad lijekovima i sanitetskim materijalom sprovode farmaceutski inspektori Agencije za lijekove u saradnji sa Agencijom za robne rezerve. Prilikom vršenja inspekcijskog nadzora, farmaceutski inspektori, u okviru svojih nadležnosti, ovlašćeni su za uzimanje uzoraka lijekova i medicinskih sredstava u svrhu ispitivanja ispravnosti i mogu predložiti Agenciji za robne rezerve na izvršenje povlačenje ili uništavanje određenih lijekova i medicinskih sredstava iz robne rezerve. Skladištari su dužni da inspektorima i ovlašćenim licima obezbijede nesmetano vršenje nadzora, besplatno stave na uvid potreban broj uzoraka robe iz robnih rezervi kojima raspolažu, kao i potrebne podatke u vezi sa predmetom nadzora. Inspektori i ovlašćena lica u vršenju kontrole i inspekcije imaju pravo da uđu u prostorije magacina i van radnog vremena, bez obzira na dozvolu i prisustvo predstavnika skladišta.

U dijelu **kaznenih odredbi** važno je istaći sljedeće.

Novčanom kaznom u iznosu od 2.500 do 3.000 eura kazniće se skladištar, ako:

- koristi robne rezerve, otuđuje ih, mijenja strukturu zaliha i skladišnog prostora ili na drugi način odlaže zalihe bez pisanog naloga Agencije;
- koristi robu iz robnih rezervi kao sredstvo obezbjeđenja potraživanja prema trećim licima, zalog ili bilo koju drugu vrstu osiguranja i
- ometa vršenje nadzora od strane inspektora i ovlašćena lica.

Novčanom kaznom u iznosu od 300 do 500 eura kazniće se odgovorno lice u magacinu za radnje koje su prethodno navedene. Takođe, za prethodno navedene radnje pored novčane kazne, odgovornom licu u skladištu će biti izrečena prekršajna sankcija i zabrana vršenja određenog zanimanja, djelatnosti ili dužnosti najduže jednu godinu. Biće kažnjen novčanom kaznom u iznosu od 1.500 do 2.000 eura skladištar ako fizički ometa izdavanje robe iz robnih rezervi za koje je Agencija izdala nalog, dok će odgovornom licu u skladištu biti izrečena prekršajna sankcija i zabrana vršenja određenog zanimanja, djelatnosti ili dužnosti najduže jednu godinu. Agencija je pravni nasljednik Zavoda za robne rezerve.

Iz svega izloženog se da primijetiti da **Sjeverna Makedonija primjenjuje sličan sistem funkcionisanja poput Srbije. Postoji Agencija kao nezavisan organ koordinira cijelim procesom, a riječ je o kombinovanom metodu čuvanja robnih rezervi koji podrazumijeva da su i privredni subjekti koji raspolažu kapacitetima za skladištenje sastavni dio cjelokupnog procesa.**

1.3. Hrvatska

Zakonom o strateškim robnim zalihama („Narodne novine“, br. 87/02. i 14/14.) se utvrđuju uslovi za stvaranje, finansiranje, upotrebu i korišćenje robnih zaliha u državi Hrvatskoj. Određuju se i uslovi za osiguravanje prostora za njihovo čuvanje i smještaj, kao i prava i dužnosti državnih i drugih tijela za upravljanjem robnim zalihama. Robne zalihe se stvaraju za osiguranje osnovnog snabdijevanja u slučaju:

- ratnog stanja ili neposredne ugroženosti nezavisnosti, jedinstvenosti i postojanja Republike Hrvatske,
- u slučaju velikih prirodnih nepogoda i tehničko-tehnoloških i ekoloških katastrofa.

Zakonom je predviđeno da se robne zalihe mogu koristiti i za upućivanje hitne pomoći drugim državama u slučaju katastrofa, humanitarne krize, te i u slučaju učestvovanja snaga Republike Hrvatske u mirovnim i humanitarnim operacijama u inostranstvu. Takođe, predviđeno je da se robne zalihe **ne mogu koristiti** za otklanjanje poremećaja i nestabilnosti na tržištu, **osim u slučajevima koji su prethodno navedeni**.

Robne zalihe koje su potrošene u slučajevima kada je za njima postojala potreba se moraju nadomjestiti istom vrstom i količinom robe, odnosno mora se osigurati novčana protivvrijednost za dopunu količina robe. Predviđeno je da robne rezerve čine osnovni poljoprivredni, prehrambeni i neprehrambeni proizvodi koji su nužno potrebni za život ljudi, naftni derivati te materijali i sirovine potrebni za proizvodnju, posebno ako imaju značaj za odbranu zemlje i zbrinjavanje stanovništva u slučaju velikih prirodnih nepogoda, tehničko-tehnoloških i ekoloških katastrofa (detaljnije u prilogu Studije). Vlada može po potrebi dopuniti ili zamijeniti određenu robu iz spiska roba koje mogu ući u sastav robnih zaliha.

Sredstva za stvaranje, upotrebu, korišćenje i obnavljanje robnih rezervi se mogu obezbijediti:

- iz državnog budžeta,
- od prihoda od izdavanja skladišta i opreme,
- i od viška prihoda ostvarenog iz poslovanja robnim zalihama prethodnih godina.

Sredstva se koriste u svrhu pokrića troškova kupovine robe, plaćanja usluga, investicionih izdataka, amortizacije i gubitaka u poslovanju s robnim zalihama, kao i za obnavljanje robnih zaliha. Robnim zalihama upravlja Vlada, koja jednom godišnje podnosi Skupštini Izvještaj o stanju i upravljanju robnim zalihama.

Administrativne, stručne i ekonomske poslove u poslovanju sa robnim zalihama obavlja Državna direkcija za robne zalihe (izvorni naziv je Državno ravnateljstvo za robne zalihe) koja posluje u okviru Ministarstva ekonomije i održivog razvoja (izvorno Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja). Nadzor nad robnim rezervama vrši Savjet za robne rezerve, a koji formira Skupština na predlog nadležnog odbora. Savjet se sastoji od tri

predstavnik Skupštine i dva ugledna stručnjaka iz oblasti ekonomije, a mandat traje do opoziva. Predsjednika i potpredsjednika Savjeta članovi Savjeta biraju između sebe.

Na osnovu **Strateškog bilansa robnih zaliha** vrši se stvaranje, obnavljanje i korišćenje robnih zaliha, kao i obezbjeđivanje skladišnog prostora za smještaj i skladištenje robnih zaliha. Vrsta, naziv i količina robe, kao i osnovni teritorijalni raspored robnih zaliha utvrđuju se u bilansu. Bilans donosi Vlada na predlog Direkcije uz mišljenja nadležnih ministarstava za odbranu, unutrašnje poslove, finansije, poljoprivredu, šumarstvo i zdravlje.

Osnovni teritorijalni raspored robnih zaliha je državna tajna.

U skladu sa Bilansom, donosi se Godišnji program strateških zaliha. Godišnji program donosi Vlada na predlog Direkcije do kraja tekuće godine, istovremeno sa donošenjem državnog budžeta.

Godišnjim programom se utvrđuje:

- vrsta, naziv, količina, uslovi i vrijednost robe koja se nabavlja i obnavlja,
- količina pojedinih vrsta robe koje moraju biti stalno dostupne za potrebe snabdijevanja i broj dana snabdijevanja tim količinama,
- raspodjela robnih zaliha po oblastima,
- uslovi pod kojima se mogu skladištiti određene vrste i količine robe,
- iznos i izvor potrebnih sredstava za realizaciju godišnjeg programa,
- dio robnih zaliha koji se ne stvaraju u robi, ali se obezbjeđuju sredstva za nabavku te robe.

Raspodjela robnih zaliha po oblastima je **državna tajna**, dok se na osnovu godišnjeg popisa robnih zaliha u 2021. godini može vidjeti da se zalihe nalaze **na 236 lokacija**.

Sredstva namijenjena za stvaranje zaliha obezbjeđuju se za robu koja se, u slučaju potrebe, može u kratkom roku kupiti od proizvođača ili od maloprodajne mreže, kao i za kvarljivu robu. Takođe, Direkcija priprema Pregled operativnih zaliha koje su trgovačka društva i druga pravna lica dužna da formiraju na osnovu drugih zakonskih i podzakonskih propisa. Trgovinska društva i druga pravna lica dužna su da na zahtjev Direkcije dostave podatke o vrsti, količini, vrijednosti i lokaciji operativnih zaliha.

O upravljanju i upotrebi robnim zalihama odlučuje Vlada na predlog **Direkcije**. Vlada upravlja robnim rezervama na način što:

- donosi Bilans i Godišnji program,
- utvrđuje način upravljanja i obnavljanja zaliha robe,
- odlučuje o korišćenju robnih zaliha,
- prihvata godišnji obračun i utvrđuje godišnji izvještaj o upravljanju,
- odlučuje o prodaji nekretnina koje su dotrajale ili nisu pogodne za skladištenje,
- odlučuje o prenosu robnih zaliha, sa ili bez naknade, u slučaju potrebe.

U slučaju ratnog stanja, neposredne prijetnje nezavisnosti i opstanka države, kao i u drugim slučajevima koji su predviđeni Zakonom o strateškim robnim zaliham Vlada može promijeniti način stvaranja, korišćenja i obnavljanja robnih zaliha vodeći računa da se prvenstveno koriste u svrhe odbrane. Takođe, predviđeno je da Vlada može obavezati pravna i fizička lica koja proizvode ili trguju proizvodima određene vrste robe koje čine zalihe da u vrijeme rata ili neposredne opasnosti moraju proizvoditi i prodavati određenu vrstu robe u cilju popunjavanja zaliha robe.

Ukoliko se poslovanjem sa robnim zaliham ostvari dobit, ona se kao što je prethodno navedeno koristi za finansiranje popune robnih zaliha i finansiranje troškova poslovanja u tekućoj godini. Suprotno, gubitak u poslovanju s robnim zaliham teretit će fond robnih zaliha i troškove poslovanja s robnim zaliham. Zalihe se održavaju blagovremenom dopunom u zavisnosti od vrste i prirode robe i njenog roka trajanja. Roba se obnavlja zamjenom, prodajom i kupovinom robe i izuzetno pozajmljivanjem u svrhu obnavljanja, ali se mora voditi računa da prodaja i kupovina robe **ne smiju uzrokovati negativne poremećaje** u odnosu **ponude i tražnje na domaćem tržištu**. U posebnim slučajevima se roba namijenjena za popunjavanje robnih zaliha može obezbijediti ugovaranjem proizvodnje na osnovu odluke Vlade.

Robne zalihe se čuvaju u:

- skladištima u vlasništvu države,
- skladištima koja država ima pravo da koristi po osnovu kredita za njihovu izgradnju
- i skladištima koja su zakupljena.

U slučaju nedostatka skladišnog prostora, roba se u određenim slučajevima može skladištiti u magacinima pravnih i fizičkih lica. Vlada može svojom Uredbom imenovati pravna i fizička lica koji obavljaju privrednu djelatnost, a koji su dužni da određene zalihe robe drže kao dio robnih zaliha.

Skladišni poslovi se mogu povjeriti pravnim i fizičkim licima koja ispunjavaju uslove za obavljanje ovih poslova, dok se prava i obaveze definišu ugovorom između Direkcije i skladištara. Takođe, moguće je neiskorišćene skladišne kapacitete u vlasništvu države, a kojim raspolaže direkcija, dati u zakup pravnim i fizičkim licima na određeno vrijeme. Neka skladišta se mogu dati i bez naknade uz obavezu tekućeg i investicionog održavanja. U slučaju da je roba skladištena u privatnim skladištima lice kod kojeg se roba skladišti, nema pravo zadržavanja ili založnog prava na robu. U slučaju pokretanja stečajnog postupka priznaje se pravo izdvajanja robe iz robnih zaliha u korist Direkcije u količini i kvalitetu utvrđenom ugovorom, odnosno u novčanoj protivvrijednosti u slučaju da roba nije dostupna.

Računovodstvo robnih zaliha vodi se u skladu sa propisima o računovodstvu budžetskih korisnika. Rezultati poslovanja sa robnim zaliham utvrđuju se godišnjim obračunom, dok se tromjesečni i godišnji izvještaji o upravljanju robnim zaliham sastoje od prikaza

ostvarenih prihoda i rashoda poslovanja, stanja obaveza i potraživanja, prikaza stanja robnih zaliha, prodaje i nabavke robe i kontrole državnih zaliha robe.

Nadzor nad sprovođenjem ugovora o skladištenju i čuvanju robnih zaliha i stanja zaliha vrši Direkcija. Nadzor se vrši kontinuirano tokom cijele godine provjeravanjem knjigovodstvenog i kvantitativnog stanja robe, kao i provjerom kvaliteta i upotrebljivosti robe. Uprava ima pravo i obavezu da:

- naredi otklanjanje uočenih nedostataka u određenom roku,
- naredi kretanje robe o trošku skladištara, ako procijeni da je ugrožena zaštita i očuvanje zaliha robe,
- podnese zahtjev, odnosno prijavu za pokretanje prekršajnog, odnosno krivičnog postupka,
- raskine ugovor,
- pokrene druge postupke u skladu sa posebnim **zakonima za zaštitu i očuvanje zaliha robe**.

Za vršenje nadzora Direkcija može angažovati i druge državne i stručne organe, dok odlukom Vlade nadležni inspektori mogu vršiti inspekcijski nadzor nad poštovanjem odredbi ugovora o skladištenju i čuvanju robnih zaliha i stanju zaliha. Pravna i fizička lica kojima je ugovorom povjereno obavljanje poslova u vezi sa robnim zalihama dužna su da omoguće pregled robe, skladišta i objekata u kojima se roba robnih zaliha proizvodi ili se nalazi i da stavi na raspolaganje svu potrebnu dokumentaciju. U slučaju sprječavanja kontrole ili ometanja ovlaštenih službenika Direkcija će zatražiti intervenciju nadležnih državnih organa radi zaštite robe od zaliha robe.

U dijelu **kaznenih odredbi** važno je istaći sljedeće. Fizičko lice i odgovorna osoba u pravnom licu s kojom je sklopljen ugovor o skladištenju robe iz robnih zaliha ukoliko neovlašteno raspolaže ili promjeni namjenu robnih zaliha, kazniće se za kazneno djelo zatvorom od jedne do pet godina.

Novčanom kaznom od 1.330 do 3.990 eura (originalno od 10.000 do 30.000 kuna) kazniće se za prekršaj pravno ili fizičko lice:

- ako ne poštuje ugovor o skladištenju i čuvanju robnih zaliha,
- ako ne poštuje ugovor o zakupu skladišta i opreme (član 21. stav 3.),
- ako ne postupi po odluci Direkcije,
- ako onemogućava vršenje nadzora ovlaštenog službenika Uprave i drugih ovlaštenih organa.

Za ove prekršaje kazniće se i odgovorna osoba u pravnom licu novčanom kaznom u iznosu od 665 do 1.995 eura (originalno od 5.000,00 do 15.000,00 kuna).

Na osnovu Izvještaja o stanju i upravljanju robnim zalihama za 2018, 2019, 2020. i 2021. godinu, a koji uključuju i finansijske pokazatelje predstavljeni su rezultati poslovanja **Direkcije za robne zalihe** u periodu od 2018. do 2021. godine. Uočava se da je tokom svih godina, sa izuzetkom 2020. godine, Direkcija ostvarivala manjak prihoda. Međutim,

u 2020. godini je ostvaren višak prihoda, a čemu je sigurno pogodovala niska nabavna cijena proizvoda na globalnom tržištu, a što je nastalo kao posljedica COVID-19 pandemije i značajnog smanjenja tražnje.

Tabela 1. Rezultati poslovanja Direkcije za robne zalihe u Hrvatskoj od 2018. do 2021. godine

	Ostvareno 2018.	Ostvareno 2019.	Ostvareno 2020.	Ostvareno 2021.
Prihodi poslovanja	5.768.313	6.010.986	83.374.143	36.843.102
Prihodi od prodaje nefinansijske imovine	3.604.639	9.553.575	4.184.062	4.055.210
UKUPNI PRIHODI	9.372.952	15.564.562	87.558.205	40.855.210
Rashodi poslovanja	3.223.326	3.878.808	16.039.222	7.785.029
Rashodi za nabavku nefinansijske imovine	9.371.473	15.216.373	63.109.263	35.236.774
UKUPNI RASHODI	12.594.799	19.095.181	79.148.486	43.021.803
VIŠAK PRIHODA	0	0	8.409.719	0
MANJAK PRIHODA	3.221.847	3.530.619	0	2.123.482
VIŠAK PRIHODA IZ RANIJIH GODINA	7.552.158	4.330.310	799.691	9.209.412
RASPOLOŽIVO ZA TROŠENJE	4.330.310	799.691	9.209.410	7.085.921

*Vrijednosti su zaokružene i preračunate u eure po odnosu 1 euro = 7.5 kuna

Važno je naglasiti da je popisom u 2021. godini utvrđen inventarni manjak u vrijednosti od **1.125.958 eura** (8.458.906,63 kune) i to **173,3 tone mlijeka u prahu, 490,4 tone šećera i 19.200 litara vode** za piće. U popisu se navodi da se radi o manjku mlijeka u prahu i šećera, koji je utvrđen već na popisu od 31.12.2017. godine, a manjak vode za piće nastao je usljed problema u pakovanju vode od 5 litara.

U periodu od 2018. do 2021. godine vrijednost robnih zaliha u Hrvatskoj se kretala u intervalu od 68.222.170 eura do 73.725.749 eura, što je prikazano u Tabelom 2. U istom periodu vrijednost vlastitih skladišta Direkcije se smanjila sa 14.254.672 eura, koliko je iznosila u 2018. godini, na 13.366.638 eura u 2021. godini. Nisu primijećene značajne razlike u vrijednostima po godinama, pa se može zaključiti da Direkcija planski i sistematično obavlja svoj posao i u skladu sa prethodno definisanim dugoročnim planovima.

Tabela 2. Vrijednosti robnih zaliha i skladišta u Hrvatskoj od 2018. do 2021. godine

	2018.	2019.	2020.	2021.
Vrijednost robnih zaliha	68.222.170	71.654.113	70.019.316	73.725.749
Vrijednost vlastitih skladišta	14.254.672	13.974.266	13.667.961	13.366.638
UKUPNA VRIJEDNOST ROBA I SKLADIŠTA	82.476.843	85.628.380	83.687.278	87.092.387
Učešće vrijednosti robnih rezervi u ukupnoj vrijednosti	83%	84%	84%	85%
Učešće vrijednosti vlastitih skladišta u ukupnoj vrijednosti	17%	16%	16%	15%

*Vrijednosti su zaokružene i preračunate u eure po odnosu 1 euro = 7.5 kuna

Posmatrano u relativnom odnosu robne zalihe u ukupnoj vrijednosti učestvuju sa tri četvrtine, dok jednu četvrtinu vrijednosti čine vrijednosti vlastitih skladišta.

Ukupna vrijednost zaliha poljoprivredno-prehrambenih proizvoda na 31.12.2021. godine iznosi 34.199.472 eura. Poljoprivredno-prehrambeni proizvodi u ukupnoj vrijednosti robnih zaliha učestvuju sa 46%, od čega 23pp čine žitarice, zatim 13pp meso i mesne prerađevine, 5pp zaslađivači, a druge kategorije uzimaju manje učešće.

Tabela 3. Struktura robnih zaliha poljoprivredno-prehrambenih proizvoda na 31.12.2021. godine

VRSTA			KOLIČINA	VRIJEDNOST	UČEŠĆE
A. POLJOPRIVREDNO – PREHRAMBENI PROIZVODI			87.106.6 t +	34.199.472	46%
I	ŽITARICE	t	78.382	16.832.839	23%
II	MESO I MESNE KONZERVE	t	2.113	9.907.339	13%
III	MLIJEKO I MLIJEČNE PRERAĐEVINE	t	80	809.810	1%
IV	MASNOĆE	lit	6.200	6.165	0%
V	ZASLAĐIVAČI	t	5.830	3.619.997	5%
VI	SO I ZAČINI	t	494,6	85.137	0%
VII	KONZERVIRANO POVRĆE	t	148	368.666	1%
VIII	DŽEM I VOĆNI NAMAZ	t	35	156.929	0%
IX	JAJA	t	24	311.331	0%
X	OSTALO			2.101.259	3%

*Vrijednosti su zaokružene i preračunate u eure po odnosu 1 euro = 7.5 kuna

**Učešća koja su predstavljena sa 0% su manja od 0,5%

Kada se posmatra količinska struktura zaliha poljoprivredno-prehrambenih proizvoda uočava se da više od 85% čine zalihe žitarica, čija je ukupna težina 78.382 tone. Zatim

slijede zalihe zaslađivača i zalihe mesa i mesnih konzervi sa 5.830 i 2.113 tona, respektivno. Imajući u vidu količinsku strukturu zaliha može se zaključiti da žitarice zauzimaju nesrazmjerno veliko učešće, ali to nije neopravdano znajući njihovu važnost za ishranu ljudi i mogućnosti nastajanja poremećaja u lancima snabdijevanja i proizvodnje.

U Tabeli 4 je prikazana struktura robnih zaliha neprehrambenih proizvoda u Hrvatskoj na 31.12.2021. godine. U vrijednosnom odnosu neprehrambeni proizvodi u robnim zaliham a čine 54% ukupnih vrijednosti zaliha. U samoj strukturi neprehrambenih proizvoda najveće učešće od 19pp ima oprema i roba za snabdijevanje, smještaj i zdravstveno zbrinjavanje stanovništva, a zatim slijede vozila, agregati i pumpe sa učešćem od 17pp, dok naftni derivati čine 9pp. Ukupna količina naftnih derivata je 15.235.142 litara, a zbog raznorodnosti mjernih jedinica za neprehrambene proizvode ne može se izvršiti adekvatno poređenje sa drugim vrstama roba u količinskom smislu. Međutim, imajući u vidu karakteristike drugih vrsta neprehrambenih proizvoda njihovo skladištenje i čuvanje je jednostavnije u odnosu na skladištenje i čuvanje naftnih derivata.

Tabela 4. Struktura robnih zaliha neprehrambenih proizvoda na 31.12.2021. godine

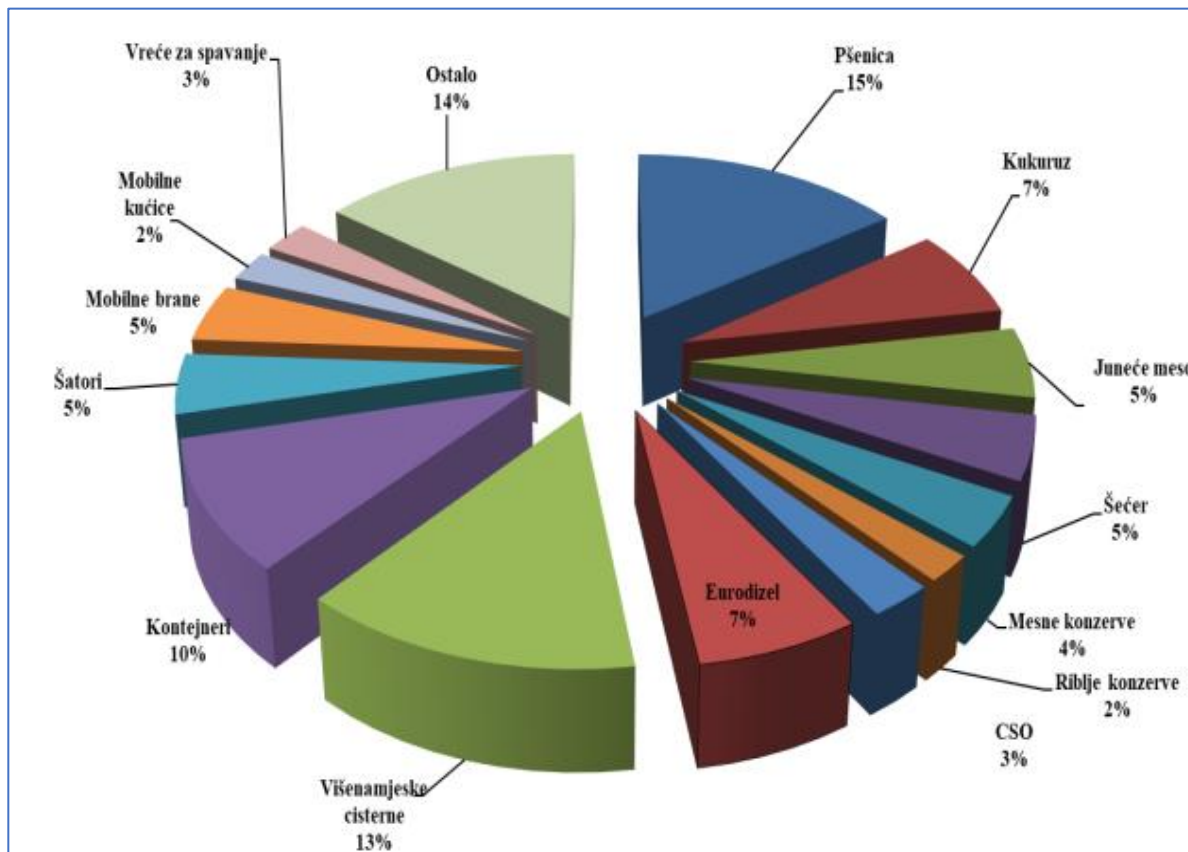
VRSTA		KOLIČINA		VRIJEDNOST	UČEŠĆE
B. NEPREHRAMBENI PROIZVODI				39.497.885 + tržišne 28.392	54%
I	NAFTNI DERIVATI	lit	15.235.142	6.581.828	9%
II	ANTIFRIZ	t	50	66.795	0%
III	PROIZVODI OD PLASTIČNIH MASA	m2	49.800	11.952	0%
IV	VOZILA, AGREGATI I PUMPE	kom	3.263	12.704.757	17%
V	OPREMA I ROBA ZA SNABDIJEVANJE, SMJEŠTAJ I ZDRAVSTVENO ZBRINJAVANJE STANOVNIŠTVA			13.882.528	19%
VI	SREDSTVA ZA ASANACIJU			453.301	1%
VII	OPREMA ZA ZAŠTITU OD POPLAVA			3.538.370	5%
VIII	OSTALO			466.105	1%
IX	OSTALI NEPREHRAMBENI PROIZVODI - nepredviđeni Bilansom			1.792.247 + tržišne 28.392	2%

*Vrijednosti su zaokružene i preračunate u eure po odnosu 1 euro = 7.5 kuna

**Učešća koja su predstavljena sa 0% su manja od 0,5%

Kada se analizira vrijednosna struktura robnih zaliha prema pojedinačnim vrstama roba, za razliku od prethodno analiziranih grupisanih kategorija, uočava se da pšenica ima najveće učešće od 15%, zatim slijede višenamjenske cistjerne sa 13%, kontejneri 10%, gorivo Eurodizel sa 7%, kukuruz sa 7%, juneće meso 5%, šećer 5%, šatori 5% i mobilne brane 5%. Druge vrste roba imaju učešće manje od 5%, što je i prikazano na grafiku 3.

Grafik 3. Vrijednosna struktura strateških robnih zaliha po vrstama proizvoda na 31.12.2021. godine



Republika Hrvatska primjenjuje sistem funkcionisanja robnih rezervi koji se zasniva na kombinovanom metodu. Postoji državnog, postoji mogućnost čuvanja dijela zaliha u okviru objekata koji se nalaze u privatnom vlasništvu, a cjelokupnim procesom koordinira poseban organ oličen u vidu Direkcije za robne zalihe. Grupa roba koja se čuva je heterogena, što se vidi u prikazanim bilansima prehrambenih i neprehrambenih proizvoda. Obnavljanje zaliha se vrši po unaprijed definisanim procedurama obezbjeđujući sigurnost snabdijevanja i stabilnost u slučaju pojave vanrednih okolnosti. U dijelu nafte i naftnih derivata, Hrvatska je obavezna imati odgovarajuće količine rezervi shodno pravnim okvirima EU na koji se obavezala u procesu pristupanja i kasnijim članstvom, a regulative iz ove oblasti prate i Srbija i Sjeverna Makedonija koje imaju status kandidata za članstvo.

Sprovedena analiza za tri države iz regiona, pokazuje da u svakoj od njih postoji jasno definisan sistem robnih rezervi, koji uz manje ili veće razlike zavisno od preferencija pojedininačnih država, obavlja svoju funkciju u procesu obezbjeđenja ekonomske stabilnosti i nezavisnosti, istovremeno predstavljajući dodatnu polugu u sistemu ekonomske politike koji nosiocima ekonomske vlasti stoji na raspolaganju.

2. Analiza prakse formiranja robnih rezervi u Evropskoj uniji

U okviru ovog poglavlja sprovodi se analiza sistema robnih rezervi u tri države Evropske unije. Zemlje su izabrane uzevši u obzir kriterijum da su postali članovi Unije u okviru V ili proširenog V proširenja odnosno da je riječ o zemljama koje su prošle proces tranzicije, pa u tom smislu se mogu iskoristiti u pogledu analize uporednog iskustva, kako bi Crna Gora sprovela *benchmark* najbolje prakse.

2.1. Slovenija

Agenciju Republike Slovenije za robne rezerve osnovala je Vlada Republike Slovenije u svrhu pružanja usluga od opšteg privrednog interesa (Uredba o osnivanju Javnog ekonomskog zavoda za robne rezerve, Službeni list R. Slovenije, br. 72/1995).

Najvažnije informacije u vezi sa radom Agencije za robne rezerve Slovenije obuhvataju sljedeće:

- Agencija je počela sa zvaničnim radom 1996. godine.
- Agencija je pravni sljedbenik Direkcije za robne rezerve Republike Slovenije.
- Dana 1. januara 2010. godine, poslovanje Agencije Republike Slovenije za obavezne zalihe nafte (ZORD) integrisano je sa poslovanjem Agencije Republike Slovenije za robne rezerve (ZRSBR) i ZORD je prestao sa radom.

Zakon o robnim rezervama (Zakon o robnim rezervama (Službeni list Republike Slovenije, br. 60/95 od 20.10.1995.), daje mandat Agenciji za robne rezerve da izvršava obaveze javnih usluga od ekonomskog interesa u dvije oblasti:

Prva oblast: Javna služba ekonomskog interesa za uspostavljanje i korišćenje strateških rezervi zajednice.

Druga oblast: Javna služba od ekonomskog interesa za uspostavljanje i održavanje vanrednih rezervi sirove nafte i naftnih derivata.

Legislativni okvir na osnovu kojeg funkcioniše Agencija obuhvata sljedeći set pravnih akata:

- Zakon o robnim rezervama (Službeni list Republike Slovenije, br. 60/95 od 20.10.1995.),
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o robnim rezervama – ZBR-A (Uradni list RS, br. 38/99 od 21.05.1999.),
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o robnim rezervama - ZBR-B (Uradni list RS, br. 50/04 od 06.05.2004.) - ZBR-C (Uradni list RS, br. 86/09 od 30.10.2009.),
- Zakon o robnim rezervama - službeni prečišćeni tekst - ZBR-UPB1 (Uradni list RS, br. 98/04 od 09.09.2004.),
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o robnim rezervama - Zakon o robnim rezervama - službeni prečišćeni tekst - ZBR-UPB2 (Uradni list RS, br. 96/09 od 27.11.2009.),
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o robnim rezervama - ZBR-D (Službeni list RS, br. 83/12 od 6. novembra 2012). (Službeni list Republike Slovenije, br. 60/95 od 20. oktobra 1995. godine).

Ovim zakonima definisane su obaveze i prava države u programiranju državnih robnih rezervi i pružanju usluga u oblasti stvaranja i korišćenja robnih rezervi. Služba stvaranja i korišćenja robnih rezervi je ekonomska javna usluga. Za pružanje ove usluge Republika Slovenija osniva javnu privrednu ustanovu za robne rezerve. Kao posebna privredna javna služba, stvaranje obaveznih rezervi nafte i njenih derivata obezbeđuje se u okviru robnih rezervi. Dakle, uz navedene zakone Vlada Republike Slovenije propisuje način obavljanja poslova stvaranja i korišćenja robnih rezervi, utvrđuje dobra osnovnog snabdijevanja prihvata petogodišnje programe robnih rezervi, donosi akt o osnivanju Zavoda za robne rezerve i ostvaruje prava i obaveze osnivača zavoda u skladu sa zakonom i propisuje koncesije za uvoz osnovnih zaliha zbog stvaranja robnih rezervi.

Program zaliha strateških dobara i zaliha sirove nafte i naftnih derivata koji su dostupni u slučaju krize kreira i odobrava Vlada Republike Slovenije za period od pet godina. Dokument navodi kategorije i minimalne količine prema vrsti robe koja se drži na zalihama i koja se može osloboditi sa zaliha kako bi se obezbijedila nabavka osnovnih proizvoda u sljedećim situacijama:

- veliki poremećaji u snabdijevanju i nestabilnost tržišta;
- velike prirodne katastrofe i druge vanredne situacije;
- ratovi i drugi sukobi.

Sve odluke u vezi sa robnim rezervama donosi Vlada Republike Slovenije – osnivač i jedini akcionar Agencije. Vlada može ovlastiti ministra nadležnog za poslove snabdijevanja hranom i neprehrambenim proizvodima da odlučuje o puštanju i raspodjeli strateških zaliha uz konsultacije sa ministrom nadležnim za predmetnu oblast.

Vlada Republike Slovenije vrši i druga ovlašćenja koja podrazumijevaju:

- da donosi akt o osnivanju Agencije i ostvaruje prava i poštuje obaveze iz uloge osnivača Agencije u skladu sa zakonskim propisima;
- da propisuje uslove za koncesije za uvoz osnovnih prehrambenih i neprehrambenih artikala za robne rezerve;
- da odredi organe Agencije i druge organizacije koje se finansiraju iz javnih sredstava i koje su dužne da se prilikom kupovine robe prvo obrate Agenciji;
- da imenuje Upravni odbor Agencije;
- da imenuje direktora Agencije;
- da odobrava godišnji izveštaj i račune koje priprema Agencija.

Agencija koristi petogodišnji program rada za izradu godišnjih planova i budžeta. Pored toga Agencija izrađuje programe svog rada i budžet za svaku finansijsku godinu na osnovu prethodno usklađenog petogodišnjeg programa rada. Oba dokumenta se stavljaju na usvajanje Upravnom odboru Agencije.

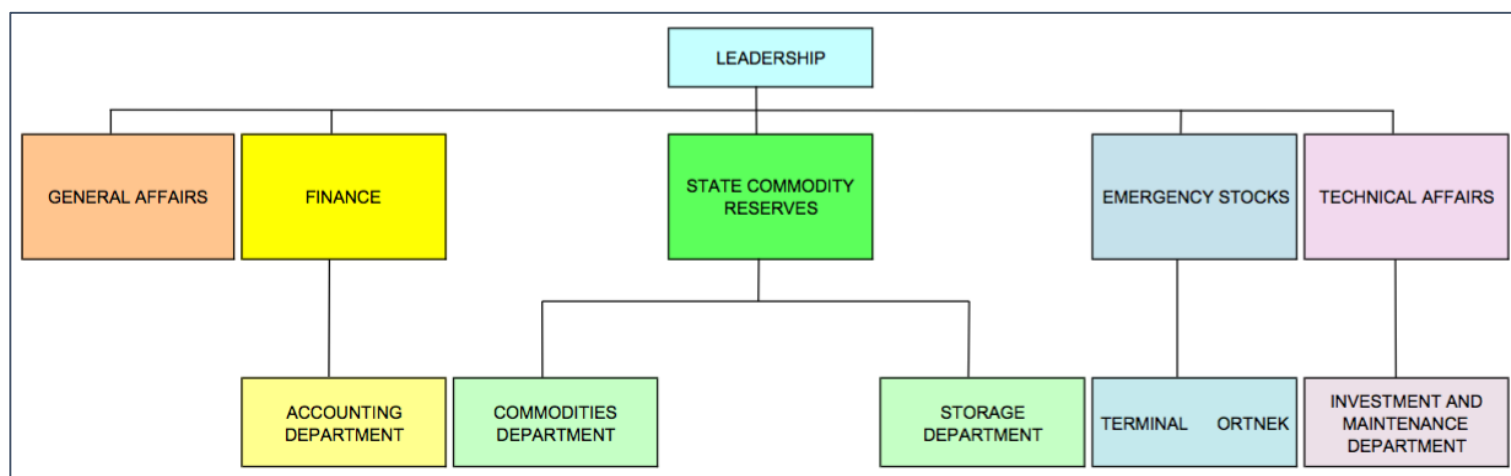
Upravni odbor ima devet članova i čine ga predstavnici:

- Ministarstva za ekonomski razvoj i tehnologiju (2),
- Ministarstva poljoprivrede (1),
- Ministarstva finansija (1),
- Ministarstva odbrane (1),
- Ministarstva za infrastrukturu. (2),
- predstavnik zaposlenih u Agenciji (1).

Za vođenje rada i aktivnosti Agencije odgovoran je direktor Agencije za robne rezerve koga imenuje i razrješava Vlada Republike Slovenije. Nadzor nad radom Agencije vrši Ministarstvo za ekonomski razvoj i tehnologiju u okviru Službe bezbednosti i robnih rezervi.

Organizaciona šema Agencije za robne rezerve Republike Slovenije prikazana je sljedećim grafikom.

Grafik 4. Organizaciona šema Agencije za robne rezerve Republike Slovenije



Izvor: Oficijalni sajt Agencije za robne rezerve Republike Slovenije

Sektor za skladištenje robnih rezervi Republike Slovenije ima sljedeći set zadataka:

- objavljivanje poziva za podnošenje ponuda u okviru postupka javnih nabavki;
- obezbjeđenje prodaje zaliha iz nacionalnih strateških rezervi;
- organizovanje skladištenja i dopunjavanja/obnavljanja rezervnih zaliha u sopstvenim ili iznajmljenim skladišnim prostorima Agencije, kao i dodeljivanje ugovora za skladištenje i dopunu/obnavljanje rezervnih zaliha;
- radeći zajedno sa operaterima skladišta i vršenje kontrole količine i kvaliteta rezervnih zaliha;
- organizovanje pakovanja, obrade i transporta robe;
- obezbeđivanje osiguranja imovine Agencije;
- prodaja i iznajmljivanje nekretnina.

Primarni zadatak koji je povjeren Odeljenju za strateške robne rezerve Agencije je uspostavljanje i održavanje zaliha osnovnih prehrambenih i neprehrambenih artikala koji su ljudima potrebni kada postoji nestašica zaliha, strateških sirovina i

intermedijarnih proizvoda koji su neophodni u prerađivačkoj industriji ili su od posebnog značaja za odbranu zemlje.

U dijelu roba koje Agencija trenutno drži kao rezervne zalihe izdvajaju se:

Prehrambeni proizvodi (sirovi poljoprivredni proizvodi i prerađeni proizvodi)

- Pšenica i proizvodi od pšenice (brašno, tjestenine), kukuruz, pirinač, raž, meso (žive životinje), mlijeko i mliječni proizvodi (mlijeko u prahu, sir), šećer, jestivo ulje, voda, so.

Neprehrambeni proizvodi

- Proizvodi za potrebe humane medicine;
- proizvodi za potrebe veterinarske medicine;
- naftni derivati za potrebe slovenačkih policijskih snaga;
- vojske i sistema zaštite od prirodnih i drugih nepogoda;
- maziva, tečni naftni gas;
- proizvodi za ličnu upotrebu i kolektivna zaštita;
- drugi proizvodi (gas-ulje i lož-ulje/šporeti, sveće...).

Agencija čuva rezervne zalihe u okviru:

- skladišta u vlasništvu Agencije kojima upravlja Agencija,
- skladišni objekti u vlasništvu Agencije kojima upravljaju suvlasnici ili drugi privredni subjekti/preduzeća izabrani na osnovu postupka javnog nadmetanja,
- iznajmljenim skladišnim prostorima.

Obzirom na značajnost obima robnih rezervi koje posjeduje Republika Slovenija, neizostavni dio strategije odnosi se na fizičke prostorije neophodne za čuvanje rezervi. Između sela Zgornji Kašelj, Vevče i Zalog na istočnoj ivici Ljubljanske kotline uz Zalošku cestu uzdiže se ogromna cilindrična građevina. Dakle, 47 metara visok silos za žito sa dovoljno prostora za skladištenje 800 vagona najosnovnije hrane. Izgrađen je 1949. godine i dio je strateških robnih rezervi koju vodi Agencija Republike Slovenije za robne rezerve. Silos je zaštićen kao tehnički i arhitektonski spomenik, i deo je kulturne baštine Slovenije.

O uspostavljanju programa skladištenja robnih rezervi i njihovog puštanja sa zaliha odlučuje Vlada Republike Slovenije svojim petogodišnjim programom kojim se utvrđuju kategorije i minimalne količine prema vrsti robe koja se drži na zaliham. Može biti pušten određeni kontigent robe sa zaliha u slučaju prekida snabdijevanja usljed velikih prirodnih katastrofa i drugih vanrednih situacija i ratova, a sve u skladu sa Programom za formiranje zaliha, kao i oslobađanje robe koja se drži u rezervi, u ciljnoj veličini rezervi i njihovo popunjavanje i restrukturiranje u skladu sa identifikovanim potrebama. Zalihe artikala koje bi mogle postati oskudne u slučaju nužde povećavaju se ili smanjuju na osnovu odluka koje donosi Vlada.

U slučaju da obavezna rezerva za određenu vrstu robe zahtijeva povećanje zaliha, Agencija sprovodi postupke kupovine u skladu sa zakonima i propisima kojima se uređuju javne nabavke. Zakonodavstvo o javnim nabavkama striktno se poštuje i kada

Agencija prodaje zalihe označene kao nestrategičke i stavlja ih na tržište. Odluke o tome koja roba će se držati kao rezervne zalihe ili će se rasprodati donose Vlada Republike Slovenije i ministarstvo zaduženo za snabdijevanje osnovnom robom i drugim proizvodima. Kada se rezervne zalihe trebaju dopuniti ili obnoviti, Agencija dogovara sa svojim ugovornim partnerima da zalihe koje se drže kao strateške rezerve zameni svježim proizvodima iste vrste u jednakoj količini i jednakog kvaliteta.

Uspostavljanje **obaveznih (vanrednih) zaliha sirove nafte i naftnih derivata** datira iz 1968. godine kada je Evropski savet usvojio direktivu kojom se državama članicama nameće obaveza da održavaju minimalne zalihe sirove nafte i naftnih derivata. U početku je državama članicama i članicama Međunarodne agencije za energiju nametnuta obaveza da u svakom trenutku održavaju zalihe nafte na nivou koji odgovara prosečnoj dnevnoj unutrašnjoj potrošnji najmanje 65 dana u prethodnoj kalendarskoj godini za svaku od tri kategorije naftni derivati:

- Motorni duh i vazduhoplovno gorivo (avionski duh i mlazno gorivo tipa benzin),
- Dizel ulje, gas ulje – ekstra lagano, mlazno gorivo tipa kerozin,
- Goriva ulja (srednja, teška).

Uspješna praksa Slovenije u uspostavljanju hitnih zaliha naftnih derivata počinje 1999. godine u okviru aktivnosti na nacionalnom nivou koje se preduzimaju u cilju postizanja pune harmonizacije nacionalnog zakonodavstva sa pravnim tekovinama Evropske unije. Kako bi preduzela korake neophodne za usaglašenost sa zahtjevima navedenim u Direktivi, Slovenija je uspešno pregovarala sa nadzornim tijelima EU o prelaznom periodu koji joj je dao vremena da se uskladi. U skladu sa uslovima sporazuma, Slovenija je postepeno ali postojano uspostavljala rezerve za vanredne situacije naftnih derivata i 2005. godine dostigla cilj od 90-dnevnih minimalnih/vanrednih zaliha. Od tada Slovenija u potpunosti poštuje obavezu propisanu ovom Direktivom.

Republika Slovenija obezbeđuje minimalne količine obaveznih rezervi nafte i naftnih derivata koje odgovaraju dnevnom prosečnom neto uvozu za devedeset dana ili dnevnoj prosečnoj domaćoj potrošnji za šezdeset i jedan dan, u zavisnosti od toga koji je iznos veći.

Agencija za robne rezerve kao Institucija mora da obezbijedi fizičku dostupnost obaveznih i posebnih rezervi nafte i naftnih derivata i uspostavi sistem za identifikaciju, evidentiranje i kontrolu rezervi nafte i naftnih derivata. Dodatno Agencija mora da omogući ovlašćenim predstavnicima Komisije Evropske unije da sagledaju pripremljenost države za vanredne situacije, iznos obaveznih i posebnih rezervi nafte i naftnih derivata, pristup dokumentaciji i pristup skladištima obaveznih i posebnih rezervi nafte i naftnih derivata. Agencija takođe mora čuvati dokumentaciju i statističke podatke koji se odnose na vrstu, količinu, kvalitet i ugovore u vezi sa obaveznim i posebnim rezervama nafte i naftnih derivata najmanje pet godina.

Trenutno, većina aktivnosti koje Agencija sprovodi usmjerena je na održavanje obavezne količine i kvaliteta zaliha goriva i stalno unapređenje uslova skladištenja, logistike i finansijskih uslova održavanja zaliha. Agencija takođe obavlja aktivnosti u oblasti međunarodne saradnje, izrađujući rešenja za aktiviranje u slučaju krize – oslobađanje

rezervnih zaliha – i druge oblasti koje su povezane sa ulogom subjekta za držanje zaliha i stalne interakcije sa naftnom industrijom.

Najveći dio vanrednih zaliha naftnih derivata se drži kao fizičke – stvarne zalihe i ove zalihe su u vlasništvu Agencije, dok se manji dio drži na osnovu tiket aranžmana (delegacija obaveza držanja zaliha).

Da bi se ispunila obaveza održavanja vanrednih zaliha, zahtijeva se niz složenih logističkih operacija kao što su iznajmljivanje skladišnog prostora u Sloveniji i inostranstvu, prilagođavanje tog prostora specifičnim potrebama svakog proizvoda, kupovina, prodaja i zamena zaliha goriva, dogovaranje delegiranih količine (karte) a povremeno i miješanje i transport goriva. Kontrola kvaliteta zaliha goriva je veoma važna i obuhvata analizu kvaliteta goriva, predviđanje starenja goriva, praćenje kvaliteta goriva i procesa starenja, kao i učešće u prijemu novoisporučenog goriva na rezervoarima. Sve aktivnosti propisane u vezi sa kontrolom kvaliteta odnose se i na aktivnosti vezane za zamjenu zaliha i skladištenje goriva.

U konačnom, Slovenija primjenjuje kombinovani sistem upravljanja robnim rezervama. Jedan dio rezervi se drži u skladištima koji su u vlasništvu države, ali je u cjelokupan proces uključen i privatni sektor kroz stavljanje na raspolaganje slobodnih skladišta uz odgovarajuću naknadu. Agencija za robne reserve upravlja cijelim procesom u koordinaciji sa resornim ministarstvima, a za svoje poslovanje odgovara direktno Vladi Republike Slovenije.

2.2. Rumunija

Oblast robnih rezervi i rješavanje pitanja koje su vezane za sigurnost snabdijevanja stanovništva svim robama od vitalnog značaja u slučaju pojave vanrednih situacija, povjerena je Nacionalnoj upravi za državne rezerve i posebne probleme.

U istorijskom kontekstu posmatrano, nadležnosti ove institucije datiraju iz 1922. godine kada je donijet "Zakon i propis o vojnom snabdijevanju, a dopunjene su "Zakonom o nacionalnom i teritorijnom uređenju za vrijeme ratnih sukoba (br. 3043/1939). Po okončanju Drugog svjetskog rata sve do 1979. godine, upravljanje državnim rezervama za industrijske proizvode, obezbjeđivala je Generalna direkcija državnih rezervi sa svojstvom pravnog lica, koja je formirana u okviru generalnog direktorata Ministarstva poljoprivrede. Uredbom Državnog savjeta br. 354/1979 cjelokupna nadležnost se seli u okvire Državnog planskog odbora. Državni planski odbor je formirao Generalnu direkciju državnih rezervi u okviru koje su funkcionisale posebne jedinice za osnivanje, skladištenje, čuvanje i osvježavanje proizvoda robnih rezervi. U istom periodu, oblast pripreme privrede i teritorije za odbranu regulisana je Zakonom o organizaciji narodne odbrane.

Počevši od 1990. godine, pa sve do 2009. godine, sektorima djelatnosti državnih robnih rezervi i specijalnih problema, upravljale su dvije različite javne institucije koje su funkcionisale kao specijalizovana tijela centralne javne uprave. Do 2007. godine Nacionalna uprava državnih rezervi i Centralna državna kancelarija za specijalne probleme direktno su bile u hijerarhijskom smislu potčinjene premijeru Rumunije, obzirom da su obavljale poslove koji su bili u djelokrugu djelovanje Vlade. Od decembra 2009. godine, domeni djelovanje ove dvije institucije su objedinjeni kroz djelovanje Nacionalne uprave i državnih rezervi i posebnih problema. Nacionalna uprava državnih rezervi i posebnih problema je organizovana i funkcioniše kao specijalizovano tijelo centralne javne uprave pod subordinacijom Vlade Rumunije i koordinacijom Generalnog sekretarijata Vlade. Ona predstavlja dio struktura sa ulogom u oblasti nacionalne bezbjednosti i odbrane.

Misija Nacionalne uprave za državne rezerve i posebne probleme je mogućnost operativnih intervencija u svrhu zaštite stanovništva, ekonomije i odbrane zemlje, u vanrednim situacijama uslovljenim prirodnim nepogodama, epidemijama, industrijskim ili nuklearnim nesrećama, društvenim ili ekonomskim pojavama, eksternim uzrocima i u slučaju rata. Glavne radnje koje sprovodi Nacionalna uprava za državne rezerve i posebne probleme su:

- akumulacija proizvoda za uspostavljanje zaliha državnih rezervi koje se finansiraju iz državnog budžeta;
- održavanje zaliha državnih rezervi na stabilnom nivou;
- akumulacija hitnih zaliha, uključujući finansiranje iz inostranih zajmova i kratkoročnih zaliha, uz odobrenje vlade;

- davanje kratkoročnih kredita i trajni izlasci iz državnih rezervi, uz saglasnost predsjednika Vlade;
- unutrašnja ili inostrana besplatna humanitarna pomoć koja se dodjeljuje na temelju odobrenja rumunske vlade;
- dugoročno skladištenje državnih rezervi u uslovima pune kvantitativne i kvalitativne sigurnosti;
- dostupnost kapitalizacije proizvoda državnih rezervi ako se zatraži;
- uvozno-izvozni trgovinski poslovi.

Sumarno posmatrano, oblast djelovanja Nacionalne uprave za državne rezerve i posebne probleme, obuhvata sljedeći spektar djelatnosti:

Prva oblast – aktivnosti u dijelu formiranja, čuvanja, skladištenja i raspolaganja državnim rezervama;

Druga oblast – aktivnosti u dijelu posebnih (specijalnih problema);

Treća oblast – aktivnosti u dijelu preostalih dužnosti koje su predviđene zakonom.

Prvi set aktivnosti vezan za proces formiranja, čuvanja, skladištenja i raspolaganja državnim robnim rezervama, važan je u dijelu analize načina funkcionisanja samog procesa, njegove efikasnosti i mogućnosti identifikacije dobre prakse. U tom smislu treba naglasiti da Nacionalna uprava za državne rezerve i posebne probleme, obuhvata i sprovodi sljedeće:

1. Izrađuje i dostavlja na usvajanje Vrhovnom savjetu odbrane zemlje preko Generalnog sekretarijata Vlade, **Strategiju državnih rezervi** kao sastavnog elementa u oblasti javnog reda i nacionalne bezbjednosti.
2. Izrađuje i predlaže Vladi preko Generalnog sekretarijata **Nomenklaturu proizvoda** državnih robnih rezervi, neophodan nivo potrebnih zaliha, uslove i načine čuvanja i skladištenja proizvoda koji su sastavni dio Nomenklature.
3. Utvrđuje i predlaže Vladi preko Generalnog sekretarijata Vlade, proizvode i njihove nivoe kojima se konstituišu nematerijalne zalihe namijenjene proizvodnji vojne opreme i odbrambenim potrebama za slučaj rata u korelaciji sa sopstvenim rezervama vojske i mobilizacionim rezervama.
4. Izrađuje i predlaže Vladi preko Generalnog sekretarijata Vlade na usvajanje **godišnje programe** uspostavljanja, reintegracije ili promjene asortimana državnih rezervi, zaliha proizvoda i sirovina u skladu sa uslovima finansiranja koji su definisani Zakonom.
5. Izrađuje metodološke norme, procedure i uputstva vezano za oblast državnih rezervi.
6. **Upravlja** zalihama proizvoda državnih rezervi, nematerijalnih zaliha i konjunkturalnih zaliha.
7. Sarađuje sa **Komisijom za koordinaciju, uspostavljanje, održavanje, kontrolu i nadzor minimalnih sigurnosti zaliha sirove nafte i naftnih derivata**, formirane na nivou Ministarstva ekonomije.
8. Vršuje mjesečni popis minimalnih sigurnosnih zaliha naftnih derivata i o stanju tih zaliha informiše Komisiju za koordinaciju, uspostavljanje, održavanje, kontrolu i nadzor minimalnih sigurnosnih zaliha sirove nafte i naftnih derivata.

9. Razrađuje i predlaže Vladi preko Generalnog sekretarijata predlog Odluke za kupovinu konjunktornih zaliha iz domaće proizvodnje ili iz uvoza radi dalje kapitalizacije.
10. Razrađuje i predlaže Vladi preko Generalnog sekretarijata predlog Odluke za kupovinu vanrednih zaliha, a finansiranje se može obezbijediti i iz eksternih kredita koje odobrava Vlada u skladu sa Zakonom.
11. Izrađuje i odobrava godišnje programe osvježavanja i valorizacije proizvoda na zalihama na osnovu Izvještaja o kvalitetu dobijenih od Uprava teritorijalnih jedinica u zavisnosti od rasporeda proizvoda po teritorijalnim jedinicama.
12. Sarađuje sa specijalizovanim ustanovama za naučnoistraživačku djelatnost u cilju uspostavljanja optimalnih uslova za očuvanje i dugotrajno skladištenje proizvoda.
13. Priprema programe o akumulaciji, osvježavanju i valorizaciji proizvoda koje dostavlja teritorijalnim jedinicama.
14. Utvrđuje i odobrava prenos zaliha proizvoda državnih rezervi između različitih teritorijalnih jedinica.
15. Izrađuje program laboratorijskih analiza koje treba izvršiti u cilju praćenja kvaliteta proizvoda tokom skladištenja.
16. Dostavlja Vrhovnom savjetu narodne odbrane i predsjedniku Vlade preko Generalnog sekretarijata, shodno njihovom zahtjevu, stanje državnih rezervi.
17. Obezbjeđuje ispunjenje obaveza koje je preuzela Rumunija kao država članica Evropske unije u oblasti minimalnih sigurnosnih zaliha naftnih derivata koje utvrđuje Nacionalna uprava.
18. Ispunjava zahtjeve utvrđene planom mobilizacije i planom pripreme nacionalne ekonomije u slučaju vanrednog stanja i odbrane države.

U dijelu rezervi nafte i naftnih derivata, Rumunija se kao što je prethodno prikazano i u dijelu Slovenije, obavezala da održava rezerve na stabilnom nivou u skladu sa direktivama i regulativama Evropske unije koje tretiraju oblast predmetne problematike. Dio koji se odnosi na robe koje ulaze u sastav robnih rezervi, definisane su nomenklaturom koju usvaja Nacionalna uprava. Na bazi javno dostupnih podataka sa oficijalne adrese Nacionalne uprave i dokumentacione građe koja je javno dostupna, nije moguće dobiti precizne informacije vezano za taksativni sastav robe koje ulaze u dio strateških rezervi, ali se navode generalne smjernice. To podrazumijeva da država skladišti rezerve osnovnih prehrambenih proizvoda, goriva i antibiotika. U dijelu prehrambenih proizvoda, državni zvaničnici navode da postoje dovoljne zalihe:

- mesnih konzervi
- povrća
- kukuruza
- šećera
- pirinča
- ulja
- flaširane i mineralne vode

Pored toga, postoje adekvatne rezerve:

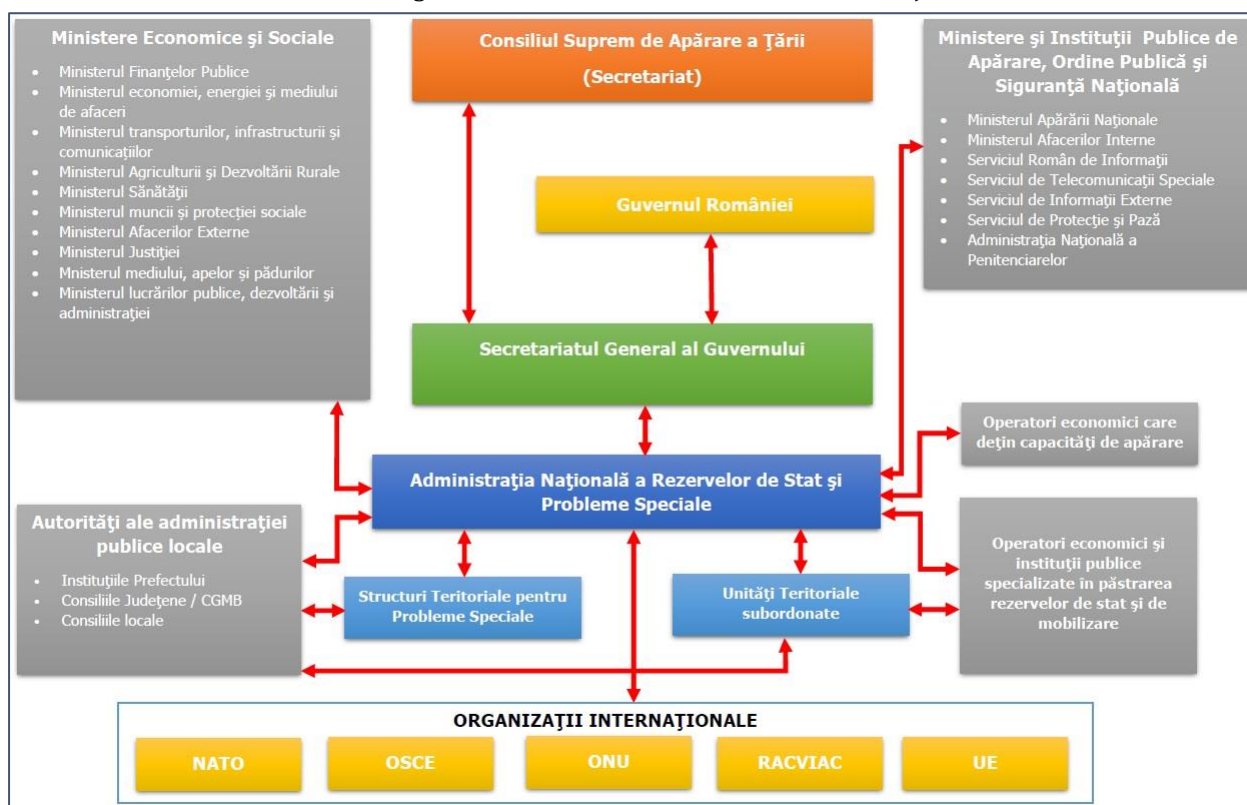
- benzina
- dizela
- ulja i mazuta

kao i

- ćebadi
- jastuka
- dušeka i
- antibiotika

Te robe se čuvaju u objektima Nacionalne uprave za državne rezerve i posebne probleme, ili u skladištima koja su u privatnom vlasništvu. Roba koja se nalazi u skladištima u privatnom vlasništvu podrazumijeva da se za svega nekoliko sati može staviti državi na raspolaganje u slučaju potrebe shodno sklopljenim ugovorima. Iz toga proizilazi da i Rumunija primjenjuje sistem u kojem se dio roba čuva u objektima od državnog, a dio roba u objektima koji su u privatnom vlasništvu.

Grafik 5. Organizaciona šema – Robne rezerve - Rumunija



Izvor: Oficijalni sajt Nacionalne uprave za državne rezerve i specijalne probleme Rumunije

Prethodnim grafikom prikazana je organizaciona šema, odnosno načini funkcionisanja i lanci komunikacije Nacionalne uprave za državne rezerve i posebne probleme, sa ostalim institucijama u okviru sistema Rumunije. Jasno se može identifikovati saradnja kako sa institucijama u okviru same države, poput Vlade preko Generalnog sekretarijata i

resornih ministarstava, ali i saradnja sa međunarodnim organizacijama čiji je Rumunija kao država punopravan član.

Koliko tačno iznose robne rezerve, kao u dijelu količine, tako i u pogledu vrijednosnog iskaza, je podatak pod oznakom državne tajne, ali se u posljednjem periodu, naročito kao posljedica ratnih dešavanja u Ukrajini, količina robnih rezervi povećava. Važno je napomenuti i da je početkom marta mjeseca tekuće godine Rumunija potpisala sporazum sa Poljskom koji podrazumijeva da ću u vremenu kriznih situacija države se međusobno pomagati i vršiti razmjenu proizvoda iz domena robnih rezervi.

Kombinovani sistem čuvanja robnih rezervi, u državnom i privatnom vlasništvu, jeste karakteristika i sistema Rumunije kao i prethodno analiziranih država. Posebna organizaciona jedinica zadužena je za koordinaciju cjelokupnog procesa uz saradnju sa nadležnim državnim organima. Važnost robnih rezervi je dodatno dobila na značaju u uslovima rastućih neizvjenosti na globalnom nivou, što je prepoznato i kroz povećanje zaliha i jačanje saradnje sa susjednim državama.

2.3. Bugarska

Upravljanje robnim rezervama u Bugarskoj je definisano kroz funkcionisanje Agencije za državne rezerve i ratne zalihe. Agencija „Državne rezerve i ratne zalihe“ je specijalizovano tijelo Savjeta ministara Bugarske za sprovođenje državne politike u oblasti akumulacije, skladištenja i korišćenja državnih rezervi i ratnih zaliha zemlje u skladu sa interesima nacionalne bezbednosti.

Legislativni pravni okvir podrazumijeva sljedeći skup akata:

- Zakon o državnim rezervama i ratnim rezervama (Закон за държавните резерви и военновременните запаси)
- Zakon o zaliham a sirove nafte i naftnih proizvoda
- Direktiva Evropske komisije 2018/1581 koja se odnosi na metode obračuna obaveznih zaliha
- Direktiva Evropske unije 2009/119 kojom se nameće obaveza državama članicama da održavaju minimalne zalihe sirove nafte i naftnih derivata.

Agencija obavlja sljedeći set zadataka:

- organizuje i nadzire stvaranje, čuvanje, ažuriranje, računovodstvo i zaštitu državnih rezervi i ratnih zaliha;
- predlaže Vijeću ministara na usvajanje nomenklaturu i pravilnik o državnim rezervama; podnosi izvještaje o svom radu Savjetu ministara i Međuresornom vijeću o pitanjima vojno-industrijskog kompleksa i mobilizacije spremnosti zemlje;
- učestvuje u aktivnostima međunarodne saradnje, evropskih i evroatlantskih integracija.

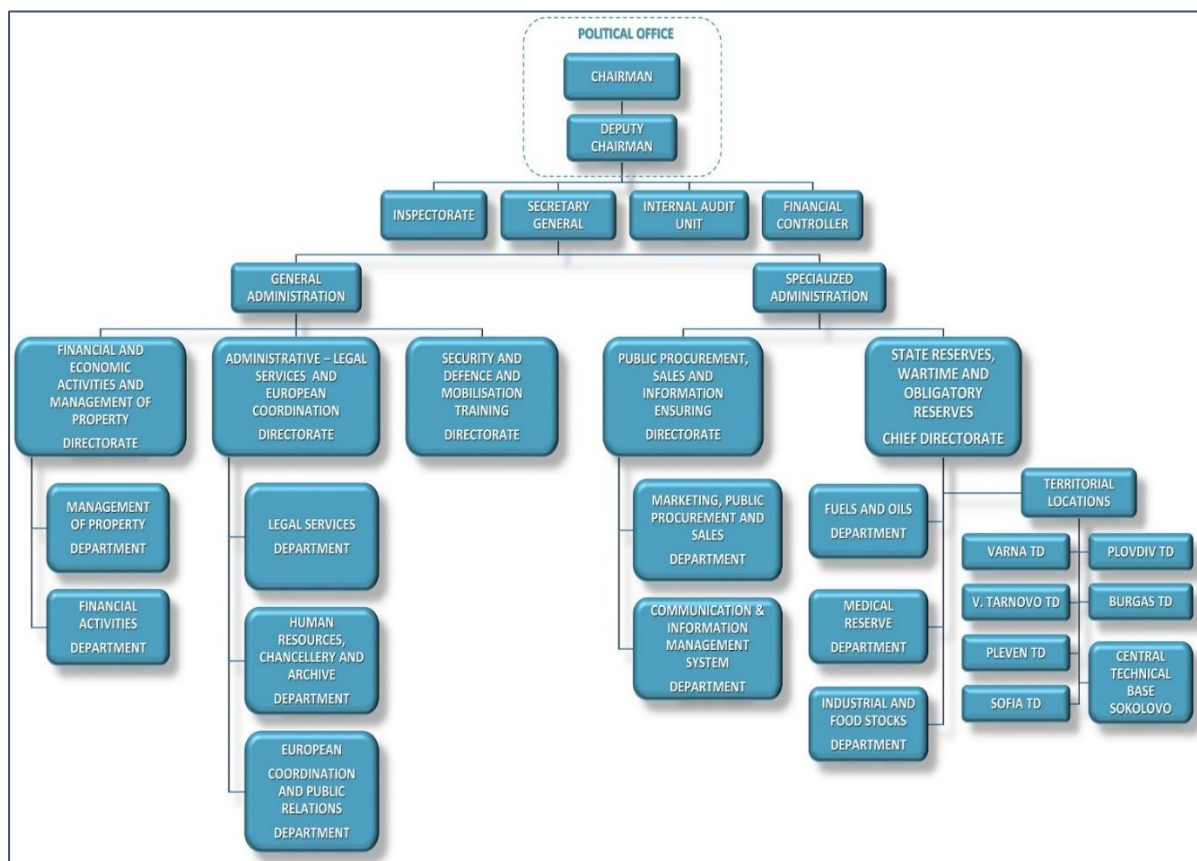
Državna agencija za državne rezerve i ratne zalihe takođe pruža administrativne i tehničke usluge Savjetu za državne rezerve i ratne zalihe, odnosno Međuresornom vijeću za odbrambenu industriju i sigurnost snabdijevanja. Ovlašćenja Agencije obuhvataju obaveze vezane za nacionalnu bezbjednost i ekonomsku stabilnost zemlje u slučaju krize, vojne krize ili vanrednog stanja, kao i obaveze sprovođenja vladinih politika. Ovo zahtijeva da Agencija svoje aktivnosti sprovodi u bliskoj koordinaciji i interakciji sa centralnim i lokalnim organima izvršne vlasti.

U okviru sistema obaveznih rezervi okvirno se navodi sljedeća lista roba:

- hemikalije;
- namirnice;
- crni i obojeni metali;
- rezervni delovi;
- drvo i papir;
- lijekovi,
- bolnička i sanitarna imovina, aparati i instrumenti.

Sljedeći grafik prikazuje organizacionu šemu Državne agencije za rezerve i ratne zalihe Bugarske.

Grafik 6. Organizaciona šema Državne agencije za rezerve i ratne zalihe Bugarske



Izvor: Oficijalni sajt Agencije za državne rezerve i ratne zalihe Bugarske

Agencija za državne rezerve i ratne zalihe je strukturirana je organizovana na način da je čine Jedinica za unutrašnju reviziju, Inspektorat, Opšta i Specijalizovana uprava.

Opšta uprava je organizovana u Direkciji „Finansijsko – privredne djelatnosti i upravljanje imovinom“, kao i u Direkciji „Upravno – pravna služba i evropska koordinacija“ i na kraju - Direkcija „Bezbjednost i odbrana – mobilizaciona priprema“.

Specijalizovana uprava je organizovana u Glavnoj upravi „Državne rezerve, ratne i obavezne zalihe“ i Direkciji „Javne nabavke, prodaja i osiguranje“.

Glavna direkcija ima teritorijalne jedinice: teritorijalne direkcije u Sofiji, Burgasu, Varni, Velikom Trnovu, Plovdivu i Plevnu, kojima pripadaju skladišta koja čine baze agencije, kao i Centralna tehnička baza u selu Sokolovo.

Glavna uprava „Državne rezerve, ratne i obavezne zalihe“ zajedno sa teritorijalnim upravama koje su uključene u njen sastav, izvršava operativne zadatke za sprovođenje glavnih politika agencije vezanih za upravljanje državnim rezervama, ratnim rezervama i zaliham za vanredne situacije nafte i naftnih derivata.

Osnovna politika agencije obuhvata dva programa za državne i ratne rezerve shodno Zakonu o državnim i ratnim rezervama, odnosno za rezerve nafte i naftnih derivata prema Zakonu o rezervama nafte i naftnih derivate.

Strateški ciljevi na bazi programa i politika koje sprovodi Agencija obuhvataju:

- Povećanje i postizanje optimalnog nivo zaliha u svrhu obezbeđenja normi za stratešku nomenklaturu i održavanje već stvorenih državnih i ratnih zaliha kroz kontinuirano održavanje njihove spremnosti za upotrebu, u skladu sa ovlašćenjima Agencije a sve u svrhu očuvanja nacionalne bezbjednosti i sigurnosti.
- Ispunjavanje obaveza Bugarske koje proizilaze iz njenog punopravnog statusa člana u Evropskoj uniji (EU) i Direktivi Savjeta 2009/119/EU od 14. septembra 2009. Kojima je nametnuta obaveza državama članicama da održavaju minimum zaliha sirove nafte i/ili naftnih derivate.

Kroz realizaciju strateških ciljeva Agencija obezbjeđuje:

- efikasan i adekvatan odgovor vlade, u slučaju kada je potrebno koristiti državne rezerve, ratne rezerve, odnosno rezerve nafte i naftnih derivata;
- sprovođenje obaveza zemlje koje proizilaze iz evropskog i nacionalnog zakonodavstva;
- nacionalnu bezbednost i sigurnost kroz svoje redovno funkcionisanje, u dijelu rezervi roba od vitalnog interesa;

Jedan od primarnih zadataka Državne agencije „Državne rezerve i ratne zalihe“ (DA DRVZ) je sprovođenje politike u oblasti obaveznih zaliha nafte i naftnih derivata.

Prema čl. 5 - Zakona o obaveznim zalihama nafte i naftnih derivata (ZMP), Agencija je vršila državni nadzor nad stvaranjem, skladištenjem, korišćenjem i obnavljanjem obaveznih zaliha nafte i naftnih derivata u cilju obezbeđenja snabdijevanja tečnim gorivima u slučajevima teškoća u snabdijevanju naftom i naftnim derivatima u zemlji.

Stvaranje obaveznih zaliha goriva je obaveza zemlje prema Ugovoru o pristupanju Republike Bugarske Evropskoj uniji, Aneks VI, tačka 8 „*Energija*“ i u skladu je sa evropskim zakonodavstvom u ovoj oblasti, odnosno Direktivama Saveta iz 2006. /67/EU i 2009/119/EU, kojima se nameće obaveza državama članicama da održavaju minimalne zalihe sirove nafte i/ili naftnih derivata.

S obzirom na punopravno članstvo zemlje u Evropskoj uniji, Zakonom o obaveznim zalihama nafte i naftnih derivata (MPSC) u bugarsko zakonodavstvo uvedene su obaveze u oblasti stvaranja minimalnih zaliha goriva po kategorijama naftnih derivata.

Državna agencija „Državne rezerve i ratne zalihe“ obavlja i svoje zakonom utvrđene poslove koji se odnose na sprovođenje Zakona o obligacionim odnosima prema Međunarodnom fondu za naknadu štete prouzrokovane zagađenjem naftom (ILPF), koji u nacionalno zakonodavstvo uvodi obaveze zemlje, koje proizilaze iz ratifikacije Konvencije FUND'92.

U ispunjavanju obaveza iz EPA, agencija prikuplja, sumira i godišnje dostavlja direktoru Međunarodnog fonda za kompenzaciju zagađenja naftom i generalnom sekretaru Međunarodne pomorske organizacije u rokovima i na način utvrđen pod uslovima i po nalogu Konvencije FUND'92, informacije o licima koja su dužna da daju doprinose Međunarodnom fondu za kompenzaciju zagađenja naftom.

Na kraju analize sistema funkcionisanja robnih rezerve u zemljama regiona ali u zemljama Evropske unije, mogu se izvući sljedeći zaključci.

- Najprije, u svakoj od analiziranih država postoji **određeni oblik robnih rezervi**. Vrste robe koja je predmet čuvanja varira po državama, zavisno od toga da li rezerve uključuju i potrebe vojske ili odbrambenih službi u slučaju ratnog stanja ili prirodnih katastrofa.
- Karakteristično je da postoji **posebno tijelo** odnosno organ upravljanja, kojem je dodijeljena nadležnost formiranja, obnavljanja i raspolaganja robnim rezervama. Najčešće je riječ o formi agencije koja za svoj rad direktno odgovara najvišim državnim instancama poput Vlade ili Skupštine. Primjetno je postojanje intenzivne saradnje sa resornim ministarstvima iz srodnih oblasti poput ekonomije, poljoprivrede i energetike.
- U svim državama je preuzeta obaveza održavanja **minimalnih zaliha nafte i naftnih derivata** a sve shodno pravnoj legislativi na nivou Evropske unije, obzirom da su sve analizirane države ili punopravni članovi ili imaju status kandidata za članstvo kao što je slučaj i sa Crnom Gorom.
- Precizna nomenklatura roba koja ulazi u sastav robnih rezervi, kao i njihove količine, u najvećem broju država se smatraju **državnom tajnom**.
- Primjetno je dominantno učešće **kombinovanog metoda** čuvanja robnih rezervi, koji podrazumijeva da se robe mogu čuvati kako u skladištima u državnom vlasništvu, tako i kod privrednih subjekata koji raspolažu viškovima kapaciteta.
- Rastuća neizvjesnost i geopolitička previranja na globalnom nivou posljednjih godina su **dodatno istakli značaj robnih rezervi**. Shodno tome i ne čude informacije da u analiziranim državama prethodnih mjeseci dolazi do povećanja količina koje se čuvaju u skladištima.
- Paralelno posmatrajući aktuelnu situaciju u Crnoj Gori, možemo istaći da je sistem koji funkcioniše na osnovu Plana interventnih nabavki pokazao **određene manjkavosti**, naročito u vremenu Covid19 pandemije, kroz ispoljavanje problema u dijelu funkcionalnosti i operacionalizacije. Imajući u vidu ove nedostatke, **nije iznenađenje** da svaka od analiziranih zemalja ima razvijen određeni oblik funkcionisanja sistema robnih rezervi kroz postojanje odgovarajućeg institucionalnog okvira. Usljed prethodno pomenute rastuće nestabilnosti, zadržavanje postojećeg sistema Crna Gora bi u slučaju pojave novih eksternih šokova, **dodatno usložnilo situaciju** u procesu obezbjeđenja sigurnosti snabdijevanja.

3. Analiza unutrašnjih kapaciteta potrebnih za formiranje robnih rezervi

Analiza unutrašnjih kapaciteta koji postoje za formiranje robnih rezervi, podrazumijevala je najprije analizu objekata sa kojima država Crna Gora raspolaže, a koji se mogu staviti u funkciju za ove namjene. Shodno tome po osnovu akta 25-430/22-20001 od 23.8.2022. godine, koji je Ministarstvo ekonomskog razvoja uputilo Upravi za katastar i državnu imovinu, organizovano je nekoliko radnih sastanaka na kojem su učešće uzeli članovi projektnog tima, predstavnici Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma i predstavnici Uprave za katastar i državnu imovinu.

Obzirom na izazove u pogledu raspolaganja preciznim informacijama o objektima u državnom vlasništvu sa kojima se suočava Uprava za katastar i državnu imovinu, a koji su u procesu izrade projektnog zadatka dodatno otežani sajber napadom na IT infrastrukturu koji se desio u Crnoj Gori u posljednjoj dekadi avgusta, predmetni dio Studije sumarno posmatrano daje pregled opšteg stanja, bazirano na podacima koji su autorima Studije bili na raspolaganju.

Analiza je započeta pregledom stanja objekata koji su nekada korišteni za potrebe čuvanja robnih rezervi u Crnoj Gori u periodu prije 2003. godine. Informacije o objektima koji su se koristili za potrebe čuvanja robnih rezervi dobijeni su od strane Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma, a od strane Uprave za katastar i državnu imovinu je zatražena informacija o stanju u kojem se ti objekti nalaze. U tom dijelu se izdvajaju sljedeći infrastrukturni objekti.

Objekat u Plužinama sa kapacitetom od 3.604 m². Narednom slikom je prikazan izvod iz lista nepokretnosti, dok se u prilogima može pronaći spoljni izgled objekta.

Slika 1. Objekat u Plužinama 1

LIST NEPOKRETNOSTI 190 - IZVOD							
Podaci o parceli							
Broj/podbroj	Broj zgrade	Plan Skica	Datum upisa	Potes ili ulica i kućni broj	Način korišćenja Osnov sticanja	Površina m ²	Prihod
1287/2	1	17 2612		IZETNJAK	Zgrade u trgov.ugost. i turiz. PRAVNI PROPIS	3604	0.00
Podaci o vlasniku ili nosiocu prava							
Matični broj - ID broj		Naziv nosioca prava - adresa i mjesto			Osnov prava	Obim prava	
*		CRNA GORA *			Svojina	1/1	
*		VLADA CRNE GORE *			Raspolaganje	1/1	

Izvor: Uprava za katastar i državnu imovinu

Predmetni objekat se nalazi u 100% državnom vlasništvu, njim raspolaže Vlada Crne Gore.

Pored ovog objekta u Plužinama je korišten i objekat sa skoro duplo većim infrastrukturnim kapacitetima a čiji je izvod iz lista nepokretnosti prikazan sljedećom slikom.

Slika 2. Objekat u Plužinama 2

LIST NEPOKRETNOSTI 74 - IZVOD							
Podaci o parceli							
Broj/podbroj	Broj zgrade	Plan Skica	Datum upisa	Potes ili ulica i kućni broj	Način korišćenja Osnov sticanja	Površina m ²	Prihod
1121	1	16 25 0		UBLENICA	Zgrade u industriji i rudarstv ODLUKA DRŽAVNOG ORGANA	6478	0.00
Podaci o vlasniku ili nosiocu prava							
Matični broj - ID broj		Naziv nosioca prava - adresa i mjesto			Osnov prava	Obim prava	
*		„BAŠ METAL“, DOO NIKŠIĆ			Svojina	1/1	

Izvor: Uprava za katastar i državnu imovinu

Za razliku od prethodno prikazanog objekta, ovaj objekat se danas nalazi u privatnom vlasništvu privrednog subjekta. U tom smislu, čak i u situaciji da privredni subjekt može da prostorne kapacitete ustupi na korišćenje, država bi morala ukalkulisati troškove uzimanja objekta u zakup.

U okviru opštine Nikšić, korišten je objekat sa površinom približnom 4200 m². Izvod iz lista nepokretnosti je prikazan sljedećom slikom.

Slika 3. Objekat u Nikšiću

Korisnik: KORISNIK							
Datum i vrijeme štampe: 06.09.2022 08:26							
PODRUČNA JEDINICA NIKŠIĆ							
Datum: 06.09.2022 08:26							
KO: KLIČEVO							
LIST NEPOKRETNOSTI 392 - IZVOD							
Podaci o parceli							
Broj/podbroj	Broj zgrade	Plan Skica	Datum upisa	Potes ili ulica i kućni broj	Način korišćenja Osnov sticanja	Površina m ²	Prihod
2240	1	14 60/86	08.06.2015	Kličevo	Skladište PRAVNI PROPIS	4189	0.00
Podaci o vlasniku ili nosiocu prava							
Matični broj - ID broj		Naziv nosioca prava - adresa i mjesto			Osnov prava	Obim prava	
*		CRNA GORA			Svojina	1/1	
*		VLADA CRNE GORE			Raspolaganje	1/1	

Shodno podacima iz prikazanog lista nepokretnosti, vlasništvo nad pomenutim objektom ima država odnosno Vlada Crne Gore. Ipak, shodno napomeni i informaciji koja je dobijena od strane Uprave za katastar i državnu imovinu, objekat je trenutno dat u zakup posredstvom opštine Nikšić. U vezi sa tim, treba izvod iz lista nepokretnosti uzeti sa

rezervom u pogledu prava koje država ima na raspolaganje, odnosno trenutno upravljanje objektom.

Treba napomenuti da država posjeduje određeni dio kapaciteta u okviru Luke Bar, ali autori Studije nijesu mogli dobiti preciznu informaciju u pogledu prostornih kapaciteta koji stoje na raspolaganju, a koji bi se mogli staviti u funkciju za ovu namjenu.

U dijelu prostornih kapaciteta koji se nalaze u Podgorici, potrebno je pomenuti objekat u Ljajkovićima sa površinom od 246 m². List nepokretnosti je prikazan slikom broj 4.

Slika 4. Objekat u Podgorici

Korisnik: KORISNIK

Datum i vrijeme štampe: 06.09.2022 08:53

PODRUČNA JEDINICA
PODGORICA

Datum: 06.09.2022 08:53
KO: CIJEVNA

Uz ovaj objekat postoje
pos 2 zgrade koje nisu uzele

Korisnik: Klinički centar, dokumentacija
podo priji 3g.

LIST NEPOKRETNOSTI 583 - IZVOD

Podaci o parceli							
Broj/podbroj	Broj zgrade	Plan Skica	Datum upisa	Potes ili ulica i kućni broj	Način korišćenja Osnov sticanja	Površina m ²	Prihod
2348	1	15 33/92		LJAJKOVAČKI BRIJEG	Poslovne zgrade u privredi GRADENJE	246	0.00

Pored navedenih, kao interesantan treba pomenuti i objekat u Mojkovcu u KO Lepenac sa kvadratnom površinom od 540 m². Shodno podacima iz Uprave za katastar i državnu imovinu, objekat je u vlasništvu Investiciono razvojnog fonda.

Slika 5. Objekat u Mojkovcu

LIST NEPOKRETNOSTI 398 - IZVOD

Podaci o parceli							
Broj/podbroj	Broj zgrade	Plan Skica	Datum upisa	Potes ili ulica i kućni broj	Način korišćenja Osnov sticanja	Površina m ²	Prihod
1878/3	1	8 94	05.11.2019	VOJINOVO BRDO	Poljoprivredni objekat ODLUKA DRŽAVNOG ORGANA	540	0.00

Podaci o vlasniku ili nosiocu prava

Matični broj - ID broj	Naziv nosioca prava - adresa i mjesto	Osnov prava	Obim prava
*	INVESTICIONO RAZVOJNI FOND AD PODGORICA	Svojina	1/1

Prilikom analize prostornih kapaciteta, važan aspekt jeste raspored teritorijalnih jedinica, odnosno geografska područja u kojima će se čuvati robne rezerve, kako bi se u slučaju potrebe mogli vrlo brzo na jednostavan način staviti u upotrebu. Time se obezbjeđuje maksimalna funkcionalnost cjelokupnog procesa. Shodno tome, skladištenje dijela robe u Luci Bar, kao i u mjestima koja su blizu magistralnih puteva ili novootvorene dionice auto-puta Bar-Boljare, jeste nešto što predstavlja važnu determinantu u procesu donošenja konačne odluke. Dodatno, u prilogu Studije je moguće pronaći tabelarni

pregled infrastrukturnih objekata koji bi se potencijalno mogli koristiti u predmetne svrhe uz opisno prikazno stanje tih objekata u datom trenutku.

Pored navedenih objekata u državnom vlasništvu, autori Studije su i razmotrili mogućnost skladištenja robe u privatnom vlasništvu. Shodno Sporazumu o saradnji Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma sa 11 trgovačkih kompanija koji ima za cilj unapređenje saradnje u oblasti nabavke, skladištenja i trgovine proizvoda od posebnog značaja za život i zdravlje ljudi, autorski tim se obratio Ministarstvu ekonomskog razvoja u svrhu dobijanja informacija vezano za prostorne kapacitete koje vlasnici trgovačkih kompanija u Crnoj Gori posjeduju, a koje bi mogli staviti na raspolaganje u procesu čuvanja robnih rezervi. Povratna informacija je dobijena od strane kompanije Franca. Kapacitete koje bi oni mogli staviti na raspolaganje obuhvataju:

- Minusne komore u Bijelom Polju koje raspolažu sa 800 palentnih mjesta, na temperaturnom režimu -18°C,
- Distributivni centar Zidovići -Pljevlja raspolažu sa 4.000 paletnih mjesta , plusni režim sa kapacitetom od 3.000 t na površini 2.590 m;
- Četiri rashladne komore u Pljevljima, 100 paletnih mjesta, rashlada +2°C, sa kapacitetom od 100 t na površini od 145 m².

Ostale trgovačke kompanije sa kojima Ministarstvo ekonomskog razvoja ima potpisan Sporazum o saradnji, nijesu dostavile informacije u pogledu kapaciteta koje bi mogli staviti na raspolaganje za potrebe formiranja robnih rezervi u Crnoj Gori.

Dio koji se odnosi na rezerve nafte i naftnih derivata, detaljno je objašnjen u narednom poglavlju kroz pregled dostupnih roba i količina. U ovom dijelu treba istaći da Crna Gora ima vlastite skladišne kapacitete, koji trenutno nisu u upotrebi. Korišćenje i upravljanje resursima državne imovine, preuzete od bivše Savezne direkcije za robne rezerve (SDRR), odlukom Vlade CG, dato je kompaniji „Montenegro Bonusu DOO“. Ukupan skladišni kapacitet naftnih instalacija u Baru, Lipcima i Bijelom Polju je 52.300 m³, raspoređenih po lokalitetima na sledeći način:

Tabela 5. Pregled kapaciteta za skladištenje nafte i naftnih derivata u Crnoj Gori

Instalacija	Ukupni kapacitet (m³)	Broj rezervoara	Udio države u cijevnoj instalaciji (%)
Bar	17.600	3	21
Lipci	10.200	3	79,58
Bijelo Polje	25.500	8	94

Trenutno se vrši procjena stanja rezervoara u barskom terminalu, od strane nezavisne ekspertske kompanije. Preliminarna procjena finansijskih sredstava neophodnih za rekonstrukciju ova tri rezervoara iznosi oko 500.000,00 EUR, ukoliko bi sva tri bila predviđena za istu vrstu goriva (dizel).

Kada je riječ o lijekovima i medicinskim sredstvima, informacije dobijene od strane Ministarstva zdravlja i Montefarma putem Dopisa broj 6877 od 18. oktobra, ukazuju da su nekadašnja skladišta lijekova za južni i centralni region bila u Brezoviku, dok se za

sjeverni dio skladište nalazilo u blizini Opšte bolnice Bijelo Polje. Imajući u vidu specifičnost lijekova kao robe, odnosno načina njihovog čuvanja, rezerve je moguće formirati isključivo uz saradnju sa Ministarstvom zdravlja i Montefarmom u okviru kapaciteta koje bi oni mogli staviti na raspolaganje.

U konačnom, u dijelu analize infrastrukturnih kapaciteta koji postoje za čuvanje robnih rezervi u Crnoj Gori, važno je navesti sljedeće:

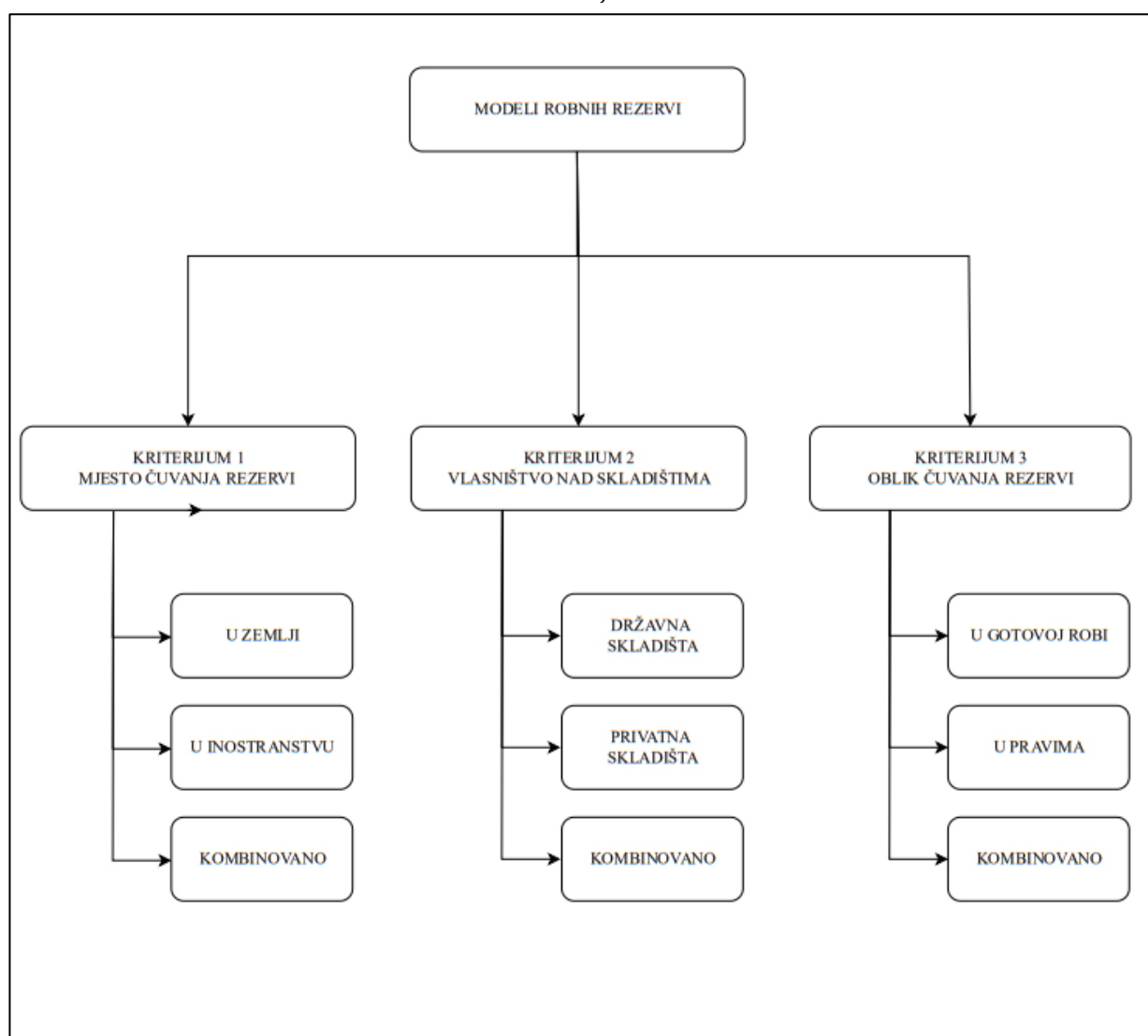
- Crna Gora **ne raspolaže sa dovoljnim brojem objekata u državnom vlasništvu** koji se mogu koristiti za potrebe formiranja, čuvanja i obnavljanja robnih rezervi. Kao veliki izazov u cjelokupnom procesu, treba navesti činjenicu da se pravno stanje vlasništva nad objektima u okviru listova nepokretnosti Uprave za katastar i državnu imovinu, kao i faktičko stanje na terenu, **često razlikuju**. To podrazumijeva da nije precizno moguće utvrditi i u kakvom su stanju sa aspekta uslovnosti, objekti koji bi se potencijalno mogli koristiti u kreiranju robnih rezervi. Koliki bi bili troškovi njihove adaptacije, odnosno stavljanja u funkciju namjeni koja im je opredijeljena, nije moguće utvrditi u okviru ove Studije. Shodno informaciji koja je dobijena od strane Uprave za katastar i državnu imovinu, pojedinačnu procjenu vrijednosti svakog od objekata ponaosob, vrši ovlašćena Komisija Uprave za katastar i državnu imovinu, koja se posebno angažuje Odlukom Vlade Crne Gore, na inicijativu Uprave za katastar i državnu imovinu uz saglasnost Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma. Dodatno treba napomenuti, da bi troškovi adaptacije objekata varirali u zavisnosti od vrste robe koja bi se skladištila.
- Uzimajući prethodno navedeno u obzir, kao alternativa se nameće **držanje robe u objektima koji se nalaze u privatnom vlasništvu**. Važno je istaći da autorima Studije u procesu izrade projektnog zadatka, preko Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma, **nije dostavljena informacija** od strane privatnih trgovačkih lanaca o prostornim kapacitetima sa kojima raspolažu, kako u pogledu vrste robe, tako i količine (izuzev u slučaju kompanije Franca).

4. Analiza različitih modela robnih rezervi i predlog institucionalnog okvira

4.1. Modeli držanja robnih rezervi

U uporednoj praksi na regionalnom i globalnom nivou, postoji više različitih modela čuvanja robnih rezervi. Segmentaciju je moguće napraviti uzevši u obzir više kriterijuma kao što su: mjesto držanja robnih rezervi (zemlja i/ili inostranstvo), vlasništvo nad skladištima u kojima se čuvaju robne rezerve (državno i/ili privatno), odnosno prema obliku držanja robnih rezervi (stvari i/ili prava). U nastavku je dat sumaran pregled različitih modela držanja robnih rezervi u zavisnosti od prethodno navedenih kriterijuma.

Grafik 7. Modeli držanja robnih rezervi



Prema mjestu čuvanja robnih rezervi, razlikujemo model čuvanja robnih rezervi u zemlji, model čuvanja robnih rezervi u inostranstvu i kombinovani model.

Model čuvanja robnih rezervi u zemlji podrazumijeva da se robne rezerve u potpunosti drže u objektima koji se nalaze na teritoriji nacionalne ekonomije. Osnovne prednosti ovog modela podrazumijevaju potpunu kontrolu nad robnim rezervama, mogućnost brže raspoloživosti i ad hoc djelovanja u hitnim situacijama, povećanje bezbjednosti i sigurnosti države. Nedostaci ovog modela podrazumijevaju potencijalnu ograničenost kapaciteta, naročito za skladištenje specifičnih vrsta roba, visoki troškovi administracije kao i svi drugi operativni troškovi.

Model čuvanja robnih rezervi u inostranstvu podrazumijeva *outsourcing* cjelokupnog procesa formiranja, čuvanja i skladištenja robnih rezervi. To sa sobom nosi prednosti u dijelu smanjenja troškova formiranja i funkcionisanja Agencije ili drugog organa kojem je dodijeljena nadležnost robnih rezervi i jačanje saradnja sa drugim državama naročito u regionalnom kontekstu. Sa druge strane imamo potencijalno sporije reagovanje u kriznim situacijama, značajne transportne troškove i troškove stavljanja robnih rezervi u funkciju.

Kombinovani model čuvanja robnih rezervi u zemlji i inostranstvu podrazumijeva situaciju u kojoj se pokušavaju iskoristiti prednosti prethodno dva pomenuta modela. Ovdje je važna segmentacija u dijelu roba, kako bi u dijelu efikasnosti država čuvala u inostranstvu robe za čije držanje nema adekvatne kapacitete u svojim granicama ili iziskuju više troškove. Sa druge strane, koriste se sve prednosti i benefiti u dijelu čuvanja dijela robe unutar granica nacionalne ekonomije kako bi se na optimalan način štitili državni interesi u situacijama kada je to potrebno.

Prema kriterijumu vlasništvo nad objektima razlikujemo model čuvanja robnih rezervi u skladištima u državnom vlasništvu, model čuvanja robnih rezervi u skladištima u privatnom vlasništvu i kombinovani metod.

Model čuvanja robnih rezervi u objektima u državnom vlasništvu podrazumijeva da je cjelokupan robni fond koncentrisan u objektima u vlasništvu države ili organa lokalne samouprave. Da bi ovaj sistem bilo moguće sprovesti u praksi neophodno je da država posjeduje dovoljno raspoloživih kapaciteta. To je često vrlo izazovno, naročito ako se ima u vidu da pojedine vrste roba poput lijekova ili nafte, zahtijevaju poseban oblik skladištenja i način upravljanja zalihama. Ovaj model donosi prednost u pogledu maksimalne upotrebe resursa na način da država sve svoje kapacitete stavlja u funkciju, ima potpunu kontrolu nad robom koja se nalazi u skladištima i brzo i lako može organizovati njenu operacionalizaciju, uz istovremeno eliminisanje troškova koji bi se odnosili na sam zakup objekata. Ipak, treba istaći značajne troškove upravljanja skladištima i organizacije cjelokupnog sistema.

Model čuvanja robnih rezervi u objektima u privatnom vlasništvu implicira da su privredni subjekti i druga pravna ili fizička lica koja raspolažu viškovima kapaciteta, glavni akteri u procesu čuvanja robnih rezervi. Kada država ne raspolaže dovoljnom količinom kapaciteta u sopstvenom vlasništvu, uzimanje određenih objekata u zakup se nameće kao neophodnost. Ovdje treba napraviti distinkciju da država može uzeti objekte u zakup, ali da ona zadrži potpunu kontrolu nad procesom upravljanja objektima,

odnosno situaciju da država ne samo robne rezerve čuva u privatnom vlasništvu, već privatniku prepusti i operativno upravljanje rezervama. Visoki troškovi zakupa su često veliko ograničenje ovog modela čuvanja robnih rezervi.

Kombinovani model čuvanja robnih rezervi u objektima u državnom i privatnom vlasništvu je vrlo čest slučaj u praksi funkcionisanja brojnih država. Na ovaj model se država najčešće odlučuje kada ne raspolaže adekvatnim kapacitetima u državnom vlasništvu, pa se ostvaruje saradnja sa privatnim sektorom i to najčešće velikim trgovačkim ili distributnim lancima, koji su svojim djelovanjem opredijeljeni ka pružanju usluga u lancu snabdijevanja građana finalnim proizvodima.

Shodno obliku čuvanja robnih rezervi može se izvršiti rasčlanjivanje na čuvanje robnih rezervi u gotovim proizvodima, čuvanje robnih rezervi u pravima ili kombinovani metod koji podrazumijeva da se dio rezervi čuva u gotovim proizvodima a dio u pravima.

Model čuvanja robnih rezervi u gotovim proizvodima znači da se cjelokupan formirani robni fond čuva u naturalnom (fizičkom) obliku. To donosi benefite u dijelu brzog reagovanja i adekvatne dostupnosti proizvodi u slučajevima kada dođe do pojave vanrednih situacija i poremaćaja u lancima snabdijevanja. Sa druge strane, kada se cjelokupan robni fond čuva u naturalnom obliku, ključno jeste pitanje skladištenja što iziskuje značajne troškove. Takođe, značajan broj roba koje su sastavni dio rezervi, čine robe sa ograničenim rokom trajanja koji varira zavisno od specifičnosti, hemijskog sastava i drugih karakteristika samog proizvoda. Konstantan monitoring praćenja zaliha i njihovog držanja na adekvatnom nivou, kako u kvantitativnom tako i u kvalitativnom smislu, jesu izazovi prilikom primjene ovog modela.

Model čuvanja robnih rezervi isključivo u pravima jeste situacija kada država ne čuva gotove proizvode fizički u naturalnom obliku, već kroz uspostavljanje posebnih trgovačkih aranžmana ili kupovinom nekog od oblika finansijskih derivata. U tom slučaju ona stavlja sebe u poziciju da ima pravo prvenstva u slučaju potrebe nabavke određenih roba i količina. Značajna prednost sistema jeste nepostojanje skladišnih troškova i čuvanja zaliha. Sa druge strane, potpuno oslanjanje na prava može biti jako rizično. Kriza sa pandemijom virusa Covid19 pokazala je da i unaprijed sklopljeni aranžmani ili ugovori, mogu suštinski izgubiti na važnosti, jer tada drugačija pravila igre stupaju na snagu.

Kombinovani model čuvanja robnih rezervi u gotovim proizvodima i pravima daje državi najviše mogućnosti u pogledu vođenja politike robnih rezervi i sigurnosti snabdijevanja. Zavisno od specifičnosti roba pa i od vremenskog obuhvata, potrebno je napraviti takvu selekciju koja će omogućiti ostvarivanje maksimalne sigurnosti uz minimizaciju troškova.

U narednom dijelu Studije, dat je pregled potrebnih roba i količina koje će poslužiti ka osnov za odabir adekvatnog modela koji će biti predložen za potrebe Crne Gore.

4.2. Pregled roba i količina

Postojeće stanje – Plan interventnih nabavki

U Crnoj Gori se na godišnjem nivou donosi Plan interventnih nabavki (u daljem tekstu: Plan) koji ima za cilj da u slučaju poremećaja na tržištu omogući preduslove za obezbjeđenje kontinuiteta snabdijevanja neophodnim proizvodima. Plan se donosi na osnovu Zakona o interventnim nabavkama ("Službeni list Republike Crne Gore", br. 069/03 od 25.12.2003). Zakonom o interventnim nabavkama je, slično kao i kod drugih zemalja u okruženja, predviđeno šta se smatra ozbiljnim poremećajima na tržištu, a to su okolnosti izazvane:

- elementarnim nepogodama (prirodne katastrofe),
- direktnom opasnošću od rata,
- blokadom granica Crne Gore i
- sličnim razlozima koje nije moguće predvidjeti.

Odluku kojom se proglašava postojanje ozbiljnih poremećaja na tržištu, kao i odluku kojom se proglašava prestanak ozbiljnih poremećaja na tržištu donosi Vlada, dok finansijska sredstva obezbjeđuje Ministarstvo finansija iz budžetskih rezervi. Donošenjem ovog zakona predviđa se ukidanje Republičke direkcije za robne rezerve koja je do tada postojala.

Odluka Vlade kojom se proglašava postojanje ozbiljnih poremećaja na tržištu predstavlja osnov za realizaciju plana. Plan se može realizovati samo za određeni dio teritorije, broj stanovnika, proizvod i određeni vremenski period. U Planu su definisane količine roba i data procjena cijena, uz naznaku da nije moguće precizno utvrditi cijene proizvoda u trenutku njihove nabavke, kao ni period trajanja poremećaja i druge okolnosti koje utiču na ovaj iznos.

Planom se ostavlja mogućnost uključivanja drugih proizvoda koji su od posebnog značaja za život i zdravlje ljudi, a čije količine i cijene nisu određene u inicijalnom Planu, a u skladu sa potrebama stanovništva u datim okolnostima.

Prema Planu maloprodajnu cijena proizvoda koja će se realizovati preko nosioca snabdijevanja utvrđuje Vlada Crne Gore, gdje je neophodno voditi računa o stvarno nastalim troškovima koji su uzrokovani prodajom proizvoda. Na osnovu proračuna troškova određuje se fiksni dio trgovačke marže sadržan u maloprodajnoj cijeni proizvoda. Kompanije koje su nosioci snabdijevanja su dužne da izlože i fizički izdvoje proizvode koji su predmet ove posebne prodaje i obezbijede evidenciju o realizaciji. Detaljniji odnosi između Vlade Crne Gore i nosilaca snabdijevanja definišu se ugovorom.

Planom je predviđeno da nadležna ministarstva za pojedine vrste roba stupaju u ugovorne odnose, a za račun i po odobrenju Vlade Crne Gore, sa proizvođačima roba i privrednim društvima koja se bave špedicijom, skladištenjem, distribucijom i drugim

poslovima u vezi sa predmetnim robama. Nosioi snabdijevanja prema Planu za 2022. godinu su dati u tabeli 24 koja se nalazi u prilogu.

Planom nisu precizno utvrđene i definisane radnje koje bi trebalo preduzeti, već bi one trebale biti predmet posebne odluke. Precizira se da je prije donošenja takve odluke neophodno da se utvrditi o kojoj vrsti poremećaja se radi, koji proizvodi nedostaju, procijenjeni period trajanja poremećaja i teritorija na kojoj je poremećaj nastupio (cijela Crna Gora ili njen dio). Ministarstva nadležna za odgovarajuće robe u saradnji sa ostalim institucijama i predstavnicima privrede su dužna da prate snabdjevenost tržišta, pa su tako Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma i Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede zadužena za proizvode koji se koriste za ljudsku ishranu, stočnu hranu itd., Ministarstvo zdravlja za lijekove, Ministarstvo kapitalnih investicija za naftne derivate, Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma za deterdžente itd.

Kontrolu nad sprovođenjem Plana vrši Uprava za inspekcijske poslove, a nakon prestanka poremećaja na tržištu Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma na osnovu analize realizacije Plana Uprave za inspekcijske poslove priprema Informaciju o realizaciji Plana i dostavlja je Vladi na razmatranje.

Robe koje ulaze u sastav strateških rezervi

Osnovni poljoprivredno-prehrambeni proizvodi i sredstava za ličnu higijenu

➤ **Autori Studije predlaži da strateške rezerve Crne Gore sadrže proizvode koji su prepoznati Planom interventnih nabavki, ali i druge proizvode koji su dodatno navedeni.** U Planu interventnih nabavki definisane su godišnje, tromjesečne i mjesečne potrebe potrošnje osnovnih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda i sredstava za ličnu higijenu, i to za sledeće vrste proizvoda:

- pšenica ili brašno,
- kukuruz,
- šećer,
- jestivo ulje,
- kuhinjska so i
- deterdženti.

Pored ovih proizvoda autori smatraju da bi u okviru grupe osnovnih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda i sredstava za ličnu higijenu trebalo uključiti i sledeće proizvode:

- krompir,
- mlijeko,
- mesne i riblje konzerve,

dok bi kasnije trebalo razmotriti i uključenje sledećih proizvoda:

- flaširana voda i
- zalihe svinjskog i goveđeg mesa.

Poljoprivredno-prehrambeni proizvodi i sredstva za ličnu higijenu predstavljaju grupu proizvoda koji služe za zadovoljenje egzistencijalnih potreba stanovništva. Za izradu bilansa se koriste podaci Uprave za statistiku Crne Gore (MONSTAT), kao i drugi raspoloživi podaci objavljeni od strane zvaničnih proizvođača statistike.

Sve potrebne količine proizvoda su preračunate za 619.211 stanovnika Crne Gore, što predstavlja procenjeni broj stanovnika sredinom godine. Podaci o procjeni stanovništva su raspoloživi i po opštinama, što će se koristiti u dijelu obračuna potrebnih količina robnih rezervi za svaku od opština. Imajući u vidu da je u toku pisanja Studije došlo do formiranja opštine Zeta, koja je nastala izdvajanjem iz opštine Podgorica, a da se koriste podaci Monstata od za 2021. godinu nije moguće izračunati precizne količine za novu opštinu, već će se u Studiji opštine Podgorica i Zeta posmatrati integralno. Nakon preciznog definisanja i objave zvaničnih podataka o broju stanovnika u Zeti, moguće je izvršiti precizniji proračun za obje opštine posebno.

Imajući u vidu normative godišnje potrošnje po stanovniku, a na osnovu Plana interventnih nabavki koji se bazira na statističkim podacima, prosječnoj godišnjoj potrošnji proizvoda (anketa stanovništva) i podataka stručnjaka za ishranu (uz standardizaciju podataka) izračunate su ukupne količine neophodnih proizvoda. Normativi godišnje potrošnje osnovnih poljoprivredno-prehrambenim proizvoda i proizvoda za ličnu higijenu, a koji su korišćeni u Studiji, izraženi po stanovniku su:

- pšenica 157 kg,
- brašno 113,1 kg,
- kukuruz 9,5 kg,
- šećer 14 kg,
- jestivo ulje 9 l,
- kuhinjska so 1,5 kg,
- deterdžent 9 kg,
- krompir 60,2 kg,
- mlijeko 262,8 l,
- mesne i riblje konzerve 5,7 kg.

Vrijednost obuhvaćenih proizvoda izračunata je na bazi prosječnih nabavnih cijena prema podacima MONSTAT-a za 2022. godinu (sa uračunatim PDV-om) i na osnovu raspoloživih podataka o kretanju cijena proizvoda na svjetskom tržištu:

- pšenica 316 €/t i brašno 439€/t;
- kukuruz 289 €/t;
- šećer 646 €/t;
- jestivo ulje 2.001 €/1.000 l;
- kuhinjska so 98 €/t;
- praškasti i tečni deterdžent 1.193 €/t;
- krompir 294 €/t;
- mlijeko 500 €/1.000 l;
- mesne i riblje konzerve 3.989 €/t i 4.500 €/t.

➤ U Studiji je dat **detaljan prikaz bilansa roba na mjesečnom, tromjesečnom i godišnjem nivou**, kao i prikaz potreba prema teritorijalnom rasporedu. Za detalje pogledati bilanse:

- **Bilans 1.** Godišnje potrebe potrošnje pšenice, kukuruza, šećera, jestivog ulja, kuhinjske soli i deterdženta
- **Bilans 2.** Mjesečne i tromjesečne potrebe potrošnje pšenice, kukuruza i šećera
- **Bilans 3.** Mjesečne i tromjesečne potrebe potrošnje jestivog ulja, kuhinjske soli i deterdženta
- **Bilans 4.** Godišnje potrebe potrošnje flaširane vode, krompira i mlijeka
- **Bilans 5.** Godišnje potrebe potrošnje ribljih konzervi i konzerviranog mesa
- **Bilans 6.** Mjesečne i tromjesečne potrebe potrošnje flaširane vode, krompira i mlijeka
- **Bilans 7.** Mjesečne i tromjesečne potrebe konzervirane ribe i konzerviranog mesa
- **Bilans 8.** Potrebne količine roba za industriju

Dodatno, na osnovu dobijenih informacija kod prerađivača i u maloprodajnim objektima stalno je prisutan nivo zaliha na nivou jednomjesečne potrošnje.

Raspoloživost osnovnih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda i proizvoda za ličnu higijenu

Pšenica i/ili brašno

Proizvodnja pšenice u Crnoj Gori u periodu od 2015. do 2020. godine, na osnovu zvaničnih podataka Monstata, je prikazana u Tabeli 6.

Tabela 6. Proizvodnja pšenice u Crnoj Gori od 2015. do 2020. godine

Usjev	Pšenica		
Požnjevena površina i proizvodnja	Požnjevena površina, ha	prinos, tona po ha	prinos, tona ukupno
Godina			
2015	736,5	2,9	2.110,5
2016(p)	747,1	3,2	2.353,8
2017(p)	766,3	3,2	2.462,5
2018(p)	768,8	3,2	2.466,9
2019(p)	770,4	2,8	2.146,5
2020(p)	735,2	3,0	2.238,8

Imajući u vidu da je proizvodnja pšenice u Crnoj Gori na veoma niskom nivou i da u odnosu na potrebe Crne Gore iznosi samo 2,3% ukupne godišnje potrošnje ovog proizvoda jasno je da se preostale količine koje čine gotovo 98% potrošnje moraju obezbijediti iz uvoza. Ovdje se pod potrebnom količinom pšenice računaju i količine koje

se dalje mogu mljeti za potrebnu količinu brašna. Skoro cjelokupan uvoz pšenice u Crnu Goru potiče iz Srbije, pa je na osnovu podataka o spoljnoj trgovini za 2021. godinu koje objavljuje Monstat više od 99% ukupne vrijednosti uvoza pšenice i napolice poticalo iz Srbije.

Na osnovu zvaničnih podataka dostupnih Vladi Crne Gore, a koji su sastavni dio Plana interventnih nabavki, prerađivački i skladišni kapaciteti za proizvodnju brašna u Crnoj Gori su „Nikšićki mlin“ Nikšić i Montemlin „Šajo“ Spuž, koji mogu pokriti najveći dio potreba tržišta za ovim proizvodom. Međutim, ovdje uvijek treba imati u vidu da je neophodno da se sirovina za njihovu preradu obezbijedi iz uvoza, dok su mlinovi u vlasništvu privatnih kompanija koje mogu samostalno određivati cijene za izvršenje određenog posla. Prema raspoloživim podacima proizvodni kapaciteti fabrike „Nikšićki mlin“ Nikšić su oko 72.000 t na godišnjem nivou, a kapaciteti fabrike Montemlin „Šajo“ Spuž iznose oko 36.000 t na godišnjem nivou.

Kukuruz i stočna hrana

Proizvodnja kukuruza za zrno u Crnoj Gori u periodu od 2015. do 2020. godine se smanjila sa 2.700,2 tona u 2015. godini na 2.547 tona u 2020. godini. U odnosu na ukupnu potrošnju za ishranu stanovništva iz domaće proizvodnje se može obezbijediti oko 43%, međutim ovdje treba imati u vidu da se kukuruz koristi i kao stočna hrana, pa je pokrivenost ukupne potrošnje značajno niža.

Tabela 7. Proizvodnja kukuruza za zrno u Crnoj Gori od 2015. do 2020. godine

Usjev	Kukuruz za zrno		
Požnjevena površina i proizvodnja	Požnjevena površina, ha	prinos, tona po ha	prinos, tona ukupno
Godina			
2015	629,4	4,3	2.700,2
2016(p)	628,1	4,2	2.649,9
2017(p)	641,6	4,2	2.707,6
2018(p)	645,4	4,3	2.743,3
2019(p)	639,2	4,3	2.772,6
2020(p)	610,4	4,2	2.547,0

Potrebe za kukuruzom koji se koristi kao stočna hrana u Crnoj Gori iznose 38.388 tona. Na osnovu raspoloživih podataka o uvozu kukuruza u Crnu Goru u 2021. godini primjećuje se visoka koncentrisanost uvoza, pa se tako oko 98% ukupne vrijednosti uvoza ovog proizvoda uvozi iz Srbije. Uzimajući u obzir ukupnu potrebu za kukuruzom u Crnoj Gori (za ishranu i kao stočna hrana) iz domaće proizvodnje se može obezbijediti oko 6%, dok je preostale količine potrebno nadomjestiti iz uvoza. Nabavka stočne hrane se u najvećoj mjeri odnosi na nabavku kukuruza, koncentrata i stočnog brašna. U Crnoj Gori postoji fabrika stočne hrane „Garant“ Spuž, koja ima kapacitet od oko 50.000 t godišnje, a proizvodnja iznosi oko 30.000 t na godišnjem nivou. Maksimalni kapaciteti

fabrike su i veći od trenutno iskorišćenih, pa se mogu u slučaju potrebe dodatno angažovati.

Tabela 8. Proizvodnja žitarica ječam, ovas i raž u Crnoj Gori od 2015. do 2020. godine

Usjev	Ječam		Ovas		Raž		Ukupno tona
	Površina, ha	prinos, tona	površina, ha	prinos, tona	površina, ha	prinos, tona	
God.							
2015	370,1	952	202,7	555,5	178,2	338,8	1.846,3
2016(p)	385,9	1.067,8	207,1	557	183,9	391,1	2.015,9
2017(p)	394,9	1.073,2	209,9	550,9	181,7	421	2.045,1
2018(p)	395,4	1.082,1	212,3	563,3	182,5	444,9	2.090,3
2019(p)	394,2	982,6	213,9	605	165	402,2	1.989,8
2020(p)	327,8	934,4	232,1	599,4	145,4	364,1	1.897,9

Proizvodnja ostalih žitarica (ječam, ovas, raž) u Crnoj Gori, koja je prikazana u tabeli 8, se u periodu od 2015. do 2020. godine kretala u intervalu od 1.846,3 tone do 2.090,3 tone, a u 2020. godini je iznosila 1.897,9 tona. Ova dodatna količina proizvedenih žitarica u Crnoj Gori čini oko 5% potrebnih količina za stočnu hranu, pa se stoga ne može računati da se ovaj dio potrošnje obezbijedi iz domaće proizvodnje, već je visoko zavisen od uvoza.

Šećer – kristal

Proizvodnja šećera u Crnoj Gori nije razvijena, pa se stoga cjelokupna domaća potrošnja nadomješta iz uvoza. Ukupne potrebe stanovništva na godišnjem nivou, prema bilansnim količinama, iznose 8.669 tona, dok je ukupna industrijska potrošnja prema Planu interventnih nabavki oko 2.100 tona. Industrijska proizvodnja obuhvata potrošnju šećera pri procesu proizvodnje sokova, konditorskih proizvoda, pekara, mljekara, pčelara i drugih subjekata koji u proizvodnji troše šećer.

Imajući u vidu relativnu pogodnost skladištenja šećera i mogućnost uvoza iz različitih zemalja, a prema informacijama prodavaca, u Crnoj Gori postoje zalihe za prosječnu mjesečnu potrošnju ovog proizvoda. Za razliku od žitarica (pšenice i kukuruza) koji se skoro u potpunosti uvoze iz Srbije, šećer se većinom uvozi iz Alžira 52% i Brazila 32%, dok je uvoz iz Srbije oko 10% (podaci za 2021. godinu).

Jestivo ulje

U Crnoj Gori ne postoji proizvodnja jestivog ulja, pa se cjelokupna godišnja potrošnja ovog proizvoda obezbjeđuje iz uvoza. U 2021. godini u vrijednosnoj strukturi uvoza jestivog ulja učestvuje uvoz iz Srbije sa više od 84%, a zatim uvoz iz Hrvatske sa više od 13%.

Kao i u slučaju šećera, jednomjesečne potrebne količine ovog proizvoda nalaze se u skladištima i objektima trgovaca i namijenjene su obezbjeđenju njihove sigurnosti snabdijevanja.

U Crnoj Gori postoji određena količina proizvodnje maslina i maslinovog ulja. U narednoj tabeli je dat pregled proizvodnje maslina na plantažama i ukupno. Treba imati u vidu da za proizvodnju jednog litra maslinovog ulja je u prosjeku potrebno 5,5 kg maslina, pa je tako ukupan potencijalni kapacitet za proizvodnju maslinovog ulja u Crnoj Gori u 2020. godini iznosio oko 100 kilolitara.

Tabela 9. Proizvodnja maslina ukupno i na plantažama u Crnoj Gori u periodu od 2015. do 2020. godine

Proizvodnja	Proizvodnja - ukupno, t					
Godina	2015	2016(p)	2017(p)	2018(p)	2019(p)	2020(p)
Masline	554,1	766,5	758,6	521,3	574,1	550,2
Proizvodnja	Proizvodnja na plantažama, t					
Godina	2015	2016(p)	2017(p)	2018(p)	2019(p)	2020(p)
Masline	244,3	412	417,1	279,1	307,5	294,9

Kuhinjska so

Ukupna potrošnja kuhinjske soli izračunata prema normativu po stanovniku na godišnjem nivou iznosi 928,8 tona. Pored finalne potrošnje stanovništva u ukupnoj potrošnji učestvuje i industrija sa 2.000 tona godišnje, što zajedno čini 2.928,8 tona ukupnih potreba Crne Gore za kuhinjskom soli za godinu dana. Sve navedene količine se obezbjeđuju iz uvoza jer Crna Gora nema sopstvenu proizvodnju.

Uvoz soli u Crnu Goru je više disperziran u odnosu na druge poljoprivredno-prehrambene proizvode, pa je tako u 2021. godini u vrijednosnoj strukturi uvoza učestvovala Južna Afrika sa 24%, Njemačka sa 16%, Bosna i Hercegovina sa 10%, Austrija sa 9%, Srbija sa 9%, Turska sa 6%, Albanija sa 6% i Holandija sa 5%, dok su druge zemlje imale značajno manje učešće.

Deterdženti

Proizvodnja deterdženata i drugih proizvoda koji se mogu koristiti kao sredstva za ličnu higijenu u Crnoj Gori ne postoji ili je na veoma niskom nivou da ne može predstavljati pouzdan izvod snabdijevanja. Jedan od manjih proizvođača za tečne deterdžente je „Hemko“ Podgorica, ali svojim kapacitetima ne može biti značajan snabdjevač. Procijenjenu godišnju količinu od 5.572,9 tona je neophodno obezbijediti iz uvoza.

Krompir

Polazeći od značaja krompira za ljudsku ishranu i stepena njegove upotrebe u svakodnevnoj ishrani najvećeg dijela građana Crne Gore autori Studije preporučuju da se razmotri njegovo uključenje u strukturu roba koje čine robne rezerve. Prema spisku roba koje ulaze u sastav Minimalne potrošačke korpe u Crnoj Gori i definisanim normativima minimalna mjesečna potrošnja krompira po osobi u Crnoj Gori treba da

bude 5,019 kg. U narednoj tabeli je dat proračun neophodnih količina potrošnje krompira po opštinama na dnevnom, mjesečnom, tromjesečnom i godišnjem nivou.

Tabela 10. Potrošnja krompira u Crnoj Gori na mjesečnom, tromjesečnom i godišnjem nivou

Br.	Opština	Potrošnja krompira (u tonama)			
		Broj stanovnika	Mjesečno	Tromjesečno	Godišnje
1.	Andrijevisa	4.403	22,1	66,3	265
2.	Bar	44.054	221,1	663,3	2.653
3.	Berane	26.013	130,6	391,7	1.567
4.	Bijelo Polje	41.018	205,9	617,6	2.470
5.	Budva	22.660	113,7	341,2	1.365
6.	Cetinje	14.923	74,9	224,7	899
7.	Danilovgrad	18.305	91,9	275,6	1.102
8.	Gusinje	3.995	20,1	60,2	241
9.	Herceg Novi	30.356	152,4	457,1	1.828
10.	Kolašin	6.943	34,8	104,5	418
11.	Kotor	22.713	114,0	342,0	1.368
12.	Mojkovac	7.232	36,3	108,9	436
13.	Nikšić	68.172	342,2	1.026,5	4.106
14.	Petnjica	5.275	26,5	79,4	318
15.	Plav	8.191	41,1	123,3	493
16.	Pljevlja	25.917	130,1	390,2	1.561
17.	Plužine	2.485	12,5	37,4	150
18.	Podgorica	191.637	961,8	2.885,5	11.542
19.	Rožaje	22.926	115,1	345,2	1.381
20.	Šavnik	1.424	7,1	21,4	86
21.	Tivat	15.248	76,5	229,6	918
22.	Tuzi	12.344	62,0	185,9	743
23.	Ulcinj	19.991	100,3	301,0	1.204
24.	Žabljak	2.986	15,0	45,0	180
	UKUPNO	619.211	3.107,8	9.323,5	37.293,8

Na osnovu izračunatih podataka u Crnoj Gori je za mjesec dana potrebno najmanje 3.107,8 tona krompira kako bi se zadovoljila minimalna potrošnja stanovništva. Za tri mjeseca minimalno se potroši 9.323,5 tona, dok je na godišnjem nivou potrebno obezbijediti najmanje 37.293,8 tona krompira. Na osnovu zvaničnih podataka o proizvodnji krompira u Crnoj Gori, koje objavljuje Monstat, dat je pregled u tabeli 11.

Tabela 11. Proizvodnja krompira u Crnoj Gori u periodu od 2015. do 2020. godine

Usjev	Krompir				
	površina, ha	prinos, tona po ha	prinos, tona ukupno	Proizvodnja krompira na okućnici	UKUPNO
Godina					
2015	1.616,4	16,8	27.193,4	8.251,3	35.444,7
2016(p)	1.612,7	18,6	29.916,6	9.587,7	39.504,3
2017(p)	1.616,0	17,0	27.500,6	9.130,7	36.631,3

2018(p)	1.618,5	16,1	26.098,1	8.789,6	34.887,7
2019(p)	1.623,8	16,4	26.557,1	8.905,1	35.462,2
2020(p)	1.707,5	17,3	29.460,5	9.841,4	39.301,9

Na osnovu podataka o proizvodnji krompira na oranicama i okućnicama možemo zaključiti da je domaća proizvodnja skoro identična minimalnoj domaćoj potrošnji na godišnjem nivou. Ovdje dolazi do blagih oscilacija tokom godina, pa se stepen pokrivenosti minimalne godišnje potrošnje godišnjom proizvodnjom kreće od 93,5% do 105,9%. Međutim, treba imati u vidu da je stvarna potrošnja krompira u Crnoj Gori značajno veća od minimalno predviđene usljed dolaska velikog broja turista i potrošnje koja premašuje definisani energetska minimum.

Mlijeko

Jedan od proizvoda koji se svakodnevno koristi u ishrani najvećeg broja ljudi jeste mlijeko i mliječni proizvodi. Prema listi proizvoda koji ulaze u sastav Minimalne potrošačke korpe (prema Monstatu) na mjesečnom nivou potrebno je po stanovniku obezbijediti najmanje 6,9 litara mlijeka u kesici i tetrapaku. Međutim, pored mlijeka na mjesečnom nivou je potrebno obezbijediti i određene količine domaćeg sira i jogurta, kisjelog mlijeka, kefira i voćnog jogurta, pa je tako na mjesečnom nivou potrebno obezbijediti najmanje još dodatnih 15 l mlijeka. Pregled neophodne potrošnje na mjesečnom, tromjesečnom i godišnjem nivou po opštinama u Crnoj Gori je dat u tabeli 12. Najveći dio potrebnih količina se obezbjeđuje iz uvoza, što je slučaj i sa skoro svim drugim prehrambenim proizvodima u Crnoj Gori.

Tabela 12. Procijenjene potrebe za kravljim mlijekom u Crnoj Gori na mjesečnom, tromjesečnom i godišnjem nivou

Br.	Opština	Broj stanovnika	Potrebe za mlijekom (u hiljadama kg)		
			Mjesečno	Tromjesečno	Godišnje
1.	Andrijevisa	4.403	96,4	289,3	1.157,1
2.	Bar	44.054	964,8	2.894,3	11.577,4
3.	Berane	26.013	569,7	1.709,1	6.836,2
4.	Bijelo Polje	41.018	898,3	2.694,9	10.779,5
5.	Budva	22.660	496,3	1.488,8	5.955,0
6.	Cetinje	14.923	326,8	980,4	3.921,8
7.	Danilovgrad	18.305	400,9	1.202,6	4.810,6
8.	Gusinje	3.995	87,5	262,5	1.049,9
9.	Herceg Novi	30.356	664,8	1.994,4	7.977,6
10.	Kolašin	6.943	152,1	456,2	1.824,6
11.	Kotor	22.713	497,4	1.492,2	5.969,0
12.	Mojkovac	7.232	158,4	475,1	1.900,6
13.	Nikšić	68.172	1.493,0	4.478,9	17.915,6
14.	Petnjica	5.275	115,5	346,6	1.386,3
15.	Plav	8.191	179,4	538,1	2.152,6
16.	Pljevlja	25.917	567,6	1.702,7	6.811,0
17.	Plužine	2.485	54,4	163,3	653,1
18.	Podgorica	191.637	4.196,9	12.590,6	50.362,2

19.	Rožaje	22.926	502,1	1.506,2	6.025,0
20.	Šavnik	1.424	31,2	93,6	374,2
21.	Tivat	15.248	333,9	1.001,8	4.007,2
22.	Tuzi	12.344	270,3	811,0	3.244,0
23.	Ulcinj	19.991	437,8	1.313,4	5.253,6
24.	Žabljak	2.986	65,4	196,2	784,7
	UKUPNO	619.211	13.560,7	40.682,2	162.728,7

Proizvodnja kravljeg mlijeka u Crnoj Gori može zadovoljiti oko 17% minimalnih godišnjih potreba. Ovdje nije uključena potrošnja turista, pa je očekivano nivo pokrivenosti ukupne potrošnje iz domaćih izvora još i manji.

Tabela 13. Proizvodnja kravljeg mlijeka u Crnoj Gori u periodu od 2015. do 2020. godine

Godina	Proizvod	Jedinica	Količina
2019	Kravlje mlijeko	hiljada kg	27.969,5
2020	Kravlje mlijeko	hiljada kg	28.829,4

Mesne i riblje konzerve

U cilju obezbjeđenja dovoljnih količina konzerviranih proizvoda od ribe i mesa date su tabele sa procijenjim potrebama stanovništva Crne Gore na mjesečnom, tromjesečnom i godišnjem nivou. Važno je napomenuti da konzervirani proizvodi od mesa i ribe čine manji dio ukupne potrošnje ovih proizvoda, ali da zbog pogodnosti za skladištenje, nabavku i distribuciju ulaze u sastav proizvoda koji se predlažu za uključenje u robne rezerve.

Tabela 14. Procijenjene potrebe za ribljim konzervama u Crnoj Gori na mjesečnom, tromjesečnom i godišnjem nivou

Br.	Opština	Broj stanovnika	Riblje konzerve (tona)		
			Mjesečno	Tromjesečno	Godišnje
1.	Andrijevica	4.403	0,67	2,01	8,03
2.	Bar	44.054	6,70	20,09	80,35
3.	Berane	26.013	3,95	11,86	47,45
4.	Bijelo Polje	41.018	6,23	18,70	74,82
5.	Budva	22.660	3,44	10,33	41,33
6.	Cetinje	14.923	2,27	6,80	27,22
7.	Danilovgrad	18.305	2,78	8,35	33,39
8.	Gusinje	3.995	0,61	1,82	7,29
9.	Herceg Novi	30.356	4,61	13,84	55,37
10.	Kolašin	6.943	1,06	3,17	12,66
11.	Kotor	22.713	3,45	10,36	41,43
12.	Mojkovac	7.232	1,10	3,30	13,19
13.	Nikšić	68.172	10,36	31,09	124,35
14.	Petnjica	5.275	0,80	2,41	9,62
15.	Plav	8.191	1,25	3,74	14,94
16.	Pljevlja	25.917	3,94	11,82	47,27
17.	Plužine	2.485	0,38	1,13	4,53
18.	Podgorica	191.637	29,13	87,39	349,55

19.	Rožaje	22.926	3,48	10,45	41,82
20.	Šavnik	1.424	0,22	0,65	2,60
21.	Tivat	15.248	2,32	6,95	27,81
22.	Tuzi	12.344	1,88	5,63	22,52
23.	Ulcinj	19.991	3,04	9,12	36,46
24.	Žabljak	2.986	0,45	1,36	5,45
	UKUPNO	619.211	94,12	282,36	1.129,44

Tabela 15. Procijenjene potrebe za mesnim konzervama u Crnoj Gori na mjesečnom, tromjesečnom i godišnjem nivou

Br.	Opština	Broj stanovnika	Konzervirani proizvodi od mesa		
			Mjesečno	Tromjesečno	Godišnje
1.	Andrijevica	4.403	1,41	4,24	16,96
2.	Bar	44.054	14,14	42,42	169,70
3.	Berane	26.013	8,35	25,05	100,20
4.	Bijelo Polje	41.018	13,17	39,50	158,00
5.	Budva	22.660	7,27	21,82	87,29
6.	Cetinje	14.923	4,79	14,37	57,48
7.	Danilovgrad	18.305	5,88	17,63	70,51
8.	Gusinje	3.995	1,28	3,85	15,39
9.	Herceg Novi	30.356	9,74	29,23	116,93
10.	Kolašin	6.943	2,23	6,69	26,74
11.	Kotor	22.713	7,29	21,87	87,49
12.	Mojkovac	7.232	2,32	6,96	27,86
13.	Nikšić	68.172	21,88	65,65	262,60
14.	Petnjica	5.275	1,69	5,08	20,32
15.	Plav	8.191	2,63	7,89	31,55
16.	Pljevlja	25.917	8,32	24,96	99,83
17.	Plužine	2.485	0,80	2,39	9,57
18.	Podgorica	191.637	61,52	184,55	738,19
19.	Rožaje	22.926	7,36	22,08	88,31
20.	Šavnik	1.424	0,46	1,37	5,49
21.	Tivat	15.248	4,89	14,68	58,74
22.	Tuzi	12.344	3,96	11,89	47,55
23.	Ulcinj	19.991	6,42	19,25	77,01
24.	Žabljak	2.986	0,96	2,88	11,50
	UKUPNO	619.211	198,77	596,30	2.385,20

Kasnije je potrebno je razmotriti i uključenje proizvoda od goveđeg i svinjskog mesa, ali tek kroz narednu fazu nakon što se formiraju robne rezerve i obezbijede adekvatni skladišni kapaciteti koji ispunjavaju sve neophodne uslove za skladištenje. Uključenje ovih proizvoda u početnoj fazi ne bi bilo opravdano sa aspekta finansijske održivosti.

Tabela 16. Procijenjene minimalne potrebe za goveđim i svinjskim mesom na mjesečnom, tromjesečnom i godišnjem nivou u Crnoj Gori

Vrsta mesa	Mjesečno		Tromjesečno		Godišnje	
	tona	EUR	tona	EUR	tona	EUR
Goveđe	310,75	1.457.428	932,26	4.372.284	3.729,03	17.489.139

Svinjsko	1.955,60	4.752.113	5.866,81	14.256.339	23.467,23	57.025.358
Ukupno	2.266,35	6.209.541	6.799,06	18.628.624	27.196,25	74.514.498

Negazirana voda i voda za piće

Na osnovu Zakona o vodama („Sl. list RCG", br. 27/07, „Sl. list Crne Gore", br. 73/10, 32/11, 47/11, 48/15, 52/16, 055/16, 02/17, 80/17 i 84/18) prioritet u korišćenju voda je definisan prema sledećem rasporedu: snabdijevanje stanovništva vodom za piće, odbranu zemlje, sanitarne potrebe i napajanje stoke nad korišćenjem voda za ostale namjene. Detaljnije, prema zakonu potrebno je obezbijediti 10m³ vode dnevno za 50 stanovnika. Odnosno 0,2m³ vode po stanovniku dnevno. Ukoliko uzmemo u obzir ukupan broj stanovnika i broj stanovnika po opštinama dolazimo do računice koja je prikazana u tabeli 9.

Tabela 17. Procijenjene potrebne količine vode i vode za piće po opštinama u Crnoj Gori

Opština	Br. stanovnika	Voda - ukupno (m³)			Voda - flaširana (m³)		
		Dnevno	Mjesečno	Godišnje	Dnevno	Mjesečno	Godišnje
Andrijevica	4.403	880,6	26.784,9	321.419	8,8	267,8	3.214,2
Bar	44.054	8.810,8	267.995,2	3.215.942	88,1	2.680,0	32.159,4
Berane	26.013	5.202,6	158.245,8	1.898.949	52,0	1.582,5	18.989,5
Bijelo Polje	41.018	8.203,6	249.526,2	2.994.314	82,0	2.495,3	29.943,1
Budva	22.660	4.532,0	137.848,3	1.654.180	45,3	1.378,5	16.541,8
Cetinje	14.923	2.984,6	90.781,6	1.089.379	29,8	907,8	10.893,8
Danilovgrad	18.305	3.661,0	111.355,4	1.336.265	36,6	1.113,6	13.362,7
Gusinje	3.995	799,0	24.302,9	291.635	8,0	243,0	2.916,4
Herceg Novi	30.356	6.071,2	184.665,7	2.215.988	60,7	1.846,7	22.159,9
Kolašin	6.943	1.388,6	42.236,6	506.839	13,9	422,4	5.068,4
Kotor	22.713	4.542,6	138.170,8	1.658.049	45,4	1.381,7	16.580,5
Mojkovac	7.232	1.446,4	43.994,7	527.936	14,5	439,9	5.279,4
Nikšić	68.172	13.634,4	414.713,0	4.976.556	136,3	4.147,1	49.765,6
Petnjica	5.275	1.055,0	32.089,6	385.075	10,6	320,9	3.850,8
Plav	8.191	1.638,2	49.828,6	597.943	16,4	498,3	5.979,4
Pljevlja	25.917	5.183,4	157.661,8	1.891.941	51,8	1.576,6	18.919,4
Plužine	2.485	497,0	15.117,1	181.405	5,0	151,2	1.814,1
Podgorica	19.1637	38.327,4	1.165.791,8	13.989.501	383,3	11.657,9	13.989,5
Rožaje	22.926	4.585,2	139.466,5	1.673.598	45,9	1.394,7	16.736,0
Šavnik	1.424	284,8	8.662,7	103.952	2,8	86,6	1.039,5
Tivat	15.248	3.049,6	92.758,7	1.113.104	30,5	927,6	11.131,0
Tuzi	12.344	2.468,8	75.092,7	901.112	24,7	750,9	9.011,1
Ulcinj	19.991	3.998,2	121.611,9	1.459.343	40,0	1.216,1	14.593,4
Žabljak	2.986	597,2	18.164,8	217.978	6,0	181,6	2.179,8
UKUPNO	619.211	123.842,2	3.766.866,9	45.202.403	1.238,4	37.668,7	452.024

Prilikom izračunavanja potreba za vodom za piće uzeta je pretpostavka da je potrebno da dnevno svaka osoba unese u organizam 2 litra vode, što je u skladu sa preporukama Instituta za javno zdravlje Crne Gore. U normalnim uslovima ova količina vode je nekada niža, ali se uzima u obzir da u slučaju prekida snabdijevanja flaširana voda treba da nadomjesti i potencijalni nedostatak drugih flaširanih pića koja se uobičajeno koriste.

Sumarno, na dnevnom, mjesečnom i godišnjem nivou je potrebno obezbijediti 123.842,2 m³, 3.766.866,9 m³ i 45.202.403 m³ vode, respektivno. Ukoliko uzmemo u obzir samo potrebnu količinu vode za piće neophodno je da se na dnevnom, mjesečnom i godišnjem nivou obezbijedi 1.238,4 m³, 37.668,7 m³ i 452.024 m³ vode, respektivno.

Crna Gora ima dobar potencijal za domaću proizvodnju, tako da se proizvodnjom flaširane vode u Crnoj Gori bavi sedam fabrika, a ukupni instalirani kapaciteti iznose oko 350.000 m³ vode, što je u odnosu na procijenjenu potrošnju vode za godinu dana veće za više od 50%. Međutim, ukupna proizvodnja vode iz domaćih kapaciteta se godišnje kreće oko 30.000 m³ vode, što je 13% ukupnih potreba za godinu dana, a pod pretpostavkom da se koristi isključivo flaširana voda za piće.

Nafta i naftni derivati

Nacrtom **Zakona o snabdijevanju naftnim derivatima u slučaju poremećaja u snabdijevanju** Crna Gora želi da obezbijedi vlastite obavezne rezerve naftnih derivata (nekada postojale u sklopu jedinstvenih robnih rezervi) koje bi se koristile u slučaju poremećaja na tržištu. Sam zakon predstavlja odgovor na Direktivu Evropskog vijeća 2009/119 EC (u daljem tekstu: Direktiva), koja predstavlja obavezu ispunjavanja pregovaračkog poglavlja 15 - Energetika. Crna Gora se odlukom iz 2012. godine obavezala da će najkasnije 1. januara 2023. godine primijeniti prethodno naznačenu Direktivu kojom se definiše održavanje minimalnih rezervi nafte i naftnih derivata i uspostavlja procedura za rešavanje poremećaja na tržištu.

Pregovori o Poglavlju 15 – Energetika otvoreni su 2015. godine na osnovu Akcionog plana za primjenu Direktive, a koji je podrazumijevao da se u dužem vremenskom periodu prikupljaju finansijska sredstva koja bi omogućila osnivanje Agencije i formiranje dijela obaveznih rezervi od strane države. Vlada je ovaj Akcioni plan usvojila aprila 2015. godine, a u septembru iste godine i revidiranu verziju na osnovu koje je izrađen nacrt *Zakona o snabdijevanju naftnim derivatima u slučaju poremećaja u snabdijevanju* koji je tokom 2016. godine prošao javnu raspravu i bio usaglašen među svim nadležnim tijelima i institucijama. Ovaj nacrt Zakona nije došao na dnevni red Vlade Crne Gore, a kasnije je i u određenoj mjeri i izmijenjen. Prema nacrtu Zakona iz 2016. godine razrađen je model prema kojem bi obavezu formiranja imalo neprofitabilno pravno lice koje bi osnovala Crna Gora, a koje bi se finansiralo iz naknade koja bi bila sastavni dio maloprodajne cijene naftnih derivata. Nacrtom je bilo predviđeno da značajne količine u fizičkom obliku budu u vlasništvu države Crne Gore.

Kako ovaj nacrt nije utvrđen na Vladi, te je povučen iz procedure, bilo je neophodno koncipirati novi nacrt koji uvažava činjenicu da je određeno vrijeme nepovratno izgubljeno i da je krajnji rok za uspostavljanje rezervi blizu. Uzimajući u obzir budžetska ograničenja i preostalo vrijeme zaključeno je da formiranje samostalnog pravnog lica zaduženog za strateške rezerve, koje bi postepeno akumuliralo sredstava i pristupilo formiranju strateških rezervi neracionalno i razrađen je drugi modeli. Ministarstvo Kapitalnih investicija je u decembru 2021. godine zatražilo stručnu pomoć za razradu novog modela formiranja rezervi, a kroz izradu **Izveštaja o najpovoljnijem modelu za Crnu Goru za obezbjeđenje strateških rezervi nafte u skladu sa zahtjevima Direktive 2009/119/EC** (u daljem tekstu: Izveštaj).

Uvažavajući specifičnosti crnogorskog tržišta, a na osnovu uputa iz Ministarstva, autor Izveštaja je razrađivao samo model formiranja rezervi nafte i naftnih derivata kojim bi se uvoznici naftnih derivata u Crnu Goru obvezali na formiranje neophodnih rezervi. Ovaj model, koji se još naziva i industrijski, podrazumijeva formiranje obaveznih rezervi od strane naftnih kompanija, a najviše iz razloga nepostojanja sredstava u budžetu Crne Gore koja bi se mogla namijeniti za ovu svrhu.

Na osnovu mišljenja i analize koja je iznesena u Izveštaju kreiran je *Nacrt zakona o snabdijevanju naftnim derivatima u slučaju poremećaja u snabdijevanju* koji je u vremenu

pisanja ove Studije još uvijek podložan komentarima i izmjenama. Zakonom se uređuje snabdijevanje naftnim derivatima u slučaju poremećaja u snabdijevanju, način formiranja, kontrole i puštanja obaveznih rezervi. Rezerve se formiraju sa isključivim ciljem sprečavanja poremećaja u snabdijevanju, koji se definiše kao značajan i iznenadan pad u snabdijevanju Crne Gore naftnim derivatima.

Tabela 18. Pregled potrošnja/neto uvoz i obaveza formiranja rezervi nafte i naftnih derivata u Crnoj Gori

	Potrošnja/neto uvoz (tone)			
	TNG	Motorni benzin	Kerozin - mlazno gorivo	Dizel za transport
2017	17.000	28.000	5.000	231.000
2018	18.000	37.000	24.000	262.000
2019	18.000	37.000	23.000	247.000
2020	18.000	37.000	20.000	229.000
	Ulja za loženje	Mazut	Ostali naftni derivati	Ukupno (tone)
2017	9.000	2.000	35.000	327.000
2018	9.000	2.000	49.000	401.000
2019	11.000	2.000	47.000	385.000
2020	12.000	2.000	44.000	362.000
	Obveza formiranja strateških rezervi:			
	90 dana prosječnog dnevnog neto uvoza (tcoe)		61 dan prosječne dnevne domaće potrošnje (tcoe)	
2017	86.000		55.000	
2018	105.000		67.000	
2019	101.000		64.000	
2020	95.000		60.000	

Direktiva zahtijeva da se rezerve nafte i naftnih derivata formiraju u količini od **90 dana prosječnog dnevnog neto uvoza ili u količini od 61 dan prosječne dnevne domaće potrošnje**, u zavisnosti od toga koja je količina veća.

Pošto u slučaju Crne Gore 90 dana prosječnog dnevnog neto uvoza veće nego 61 dan prosječne dnevne potrošnje naftnih derivata, to dalje implicira da bi obaveza formiranja strateških rezervi Crne Gore trebala odgovarati većoj količini od 90 dana prosječnog dnevnog neto uvoza. Izvještaj pokazuje da je u periodu od 2017. do 2020. godine izračunata obavezna količina za formiranja rezervi kretala u rasponu od 86.000 do 105.000 tona ekvivalenta sirove nafte i da je u kontinuitetu rasla, sa izuzetkom 2020. godine usljed uticaja pandemije. Na osnovu toga se u Izvještaju procjenjuje da će 2023. godine Crna Gora biti dužna formirati strateške rezerve u količini od **105.000 tona ekvivalenta sirove nafte**.

Prema dobijenom predlogu formiranja obaveznih rezervi vrše pravna lica koja uvoze naftne derivate u Crnu Goru, a kontrolu obaveznih rezervi vrši organ uprave nadležan za poslove energetike. Organ državne uprave prati snabdijevanje Crne Gore naftnim

derivatima, prikuplja i razmjenjuje podatke, sarađuje sa međunarodnim organizacijama, predstavlja Crnu Goru u radnim i stručnim tijelima u oblasti sigurnosti snabdijevanja naftom i naftnim derivatima. Radi pružanja stručne pomoći u slučaju poremećaja u snabdijevanju naftnim derivatima, Ministarstvo obrazuje Savjet za praćenje snabdijevanja tržišta naftnim derivatima. Savjet čine predstavnici ministarstava, regulatornog organa za energetiku, poslove carina, poslove finansija i energetskih subjekata.

Aktivnosti, dinamika, mjere i struktura upravljanja u slučaju poremećaja u snabdijevanju tržišta naftnih derivata utvrđuje se kriznim planom koji donosi Vlada Crne Gore. Struktura obaveznih rezervi u količinskom smislu mora da odražava tržišni udio pojedinog naftnog derivata u domaćoj potrošnji naftnih derivata iz prethodne godine. Nacrtom zakona je predviđeno da se obavezne rezerve mogu formirati u **gotovim proizvodima** i u **nematerijalnom obliku (tiketi)**.

- Rezerve u **gotovim proizvodima** moraju da iznose najmanje **jednu trećinu** obaveze formiranja obaveznih rezervi i to za svaki pojedini naftni derivat, mora biti uskladištena na teritoriji Crne Gore i mora biti dostupna. Predviđeno je da ako obveznik formiranja obaveznih rezervi nema vlastite skladišne kapacitete na teritoriji Crne Gore, minimalnu količinu obaveznih rezervi u gotovim proizvodima može da skladišti na teritoriji druge države, dok mu Crna Gora i/ili treća pravna lica ne omoguće skladištenje u Crnoj Gori na nediskriminatoran i transparentan način, pod uslovima koji nijesu nepovoljniji od skladištenja u drugoj državi. Na ovaj se način pravna lica koja treba da formiraju rezerve ne stavljaju u nepovoljan položaj da moraju investirati sredstva za izgradnju kapaciteta za skladištenje.
- Rezerve u **nematerijalnom obliku (tiketi)** su ugovori o pravu, ali ne i obavezi, na kupovinu naftnih derivata po unaprijed utvrđenim kriterijumima u određenom vremenskom periodu. U slučaju da Vlada Crne Gore donese odluku o puštanju rezervi na tržište, obveznik formiranja rezervi treba da izvrši opciju i kupi naftne derivate koji su predmet ugovora i pusti ih na tržište Crne Gore ili ustupi pravo kupovine Ministarstvu ili drugom energetsom subjektu.

Obveznik formiranja rezervi je svaki uvoznik naftnih derivata u Crnu Goru koji je u prethodnoj kalendarskoj godini neto uvezao na tržište Crne Gore u količini većoj od 5 miliona litara: bezolovni benzin, gasna ulja (dizel) i kerozin (jet fuel). Rezerve se formiraju samo za onaj naftni derivat koji je uvezen u količini većoj od 5 miliona litara.

Obavezne rezerve skladište se u skladištima, koja imaju mogućnost istovara i utovara naftnih derivata sa najmanje dvije vrste transporta. Za skladišta koja se nalaze u inostranstvu doprema dnevno utovarene količine obaveznih rezervi u Crnu Goru mora da bude moguća najkasnije kroz tri dana od dana utovara. Obavezne rezerve moraju da budu fizički dostupne u svakom trenutku i ne mogu da budu predmet zaloge, prinudne naplate i drugog ograničenja raspolaganja. Od dana pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji, obavezne rezerve mogu da se skladište samo u Crnoj Gori ili drugoj državi članici Evropske unije. Odluku o puštanju obaveznih rezervi na tržište donosi Vlada, na prijedlog

Ministarstva, a samo u slučaju otklanjanja poremećaja u snabdijevanju ili sprečavanja nastanka poremećaja u snabdijevanju naftnim derivatima Crne Gore i/ili Evropske unije i/ili zemalja članica Energetske zajednice.

Rezerve u Crnoj Gori bi prema Izvještaju trebalo da čine isključivo naftni derivati usljed toga što je zajednički udio bezolovnog motornog benzina, eurodizela i goriva za mlazne motore kerozinskog tipa, u poslednjih par godina, viši od 90%. Na osnovu analizirane strukture naftnih derivata procjenjuje se da **će se rezerve Crne Gore u 2023. godini sastojati od: 77% eurodizela, 13% bezolovnog motornog benzina i 10% mlaznog goriva (Jet A-1).**

Kako bi se ispunila obaveza formiranja rezervi u količini od 105.000 tona ekvivalentne sirove nafte bilo bi potrebno da postoji skladišni kapacitet za najmanje 98.000 tona naftnih derivata.

Rezerve naftnih derivata bi se formirale po modelu koji se uobičajeno zove "industrijski model", a pogoduje visoko koncentrisanim tržištima kao što je crnogorsko. Prema podacima Uprave carina Crne Gore, a na osnovu Izvještaja, 4 kompanije

- Jugopetrol, 65%,
- INA - Crna Gora, 18%,
- Petrol Crna Gora MNE, 13% i
- Hifa Oil CG, 4%.

zajedno imaju tržišni udio od preko 95%.

Imajući u vidu visoku koncentraciju tržišta, prijedlog autora Izvještaja je da se obaveza držanja rezervi nameće samo onim uvoznicima naftnih derivata u Crnu Goru koji imaju "značajniji" tržišni udio npr. koje uvoze preko **1.000 tona** benzina, dizela ili jeta. Međutim, kao što je prethodno navedeno u Nacrtu zakona granica je postavljena na **5.000 tona** (5.000.000 litara). U tom slučaju obveznici formiranja rezervi naftnih derivata, a na osnovu podataka iz 2021. godine, bi bili:

- Jugopetrol – Benzin, Dizel, Jet A-1;
- INA - Crna Gora, Dizel;
- Petrol Crna Gora MNE, Dizel.

Primjena modela ima za cilj, ne samo zadovoljenje Direktive čije ispunjenje je veoma važno za Crnu Goru, već suštinsko kreiranje mehanizma koji može u slučajevima poremećaja na tržištu efikasno povećati sigurnost snabdijevanja. Prema direktivi privredni subjekti koji su obveznici formiranja rezervi naftnih derivata mogu sve svoje rezerve skladištiti u inostranstvu, ukoliko se drugačije ne definiše, i to u gotovim proizvodima i nematerijalnom obliku, ali u tom slučaju efekat formiranja rezervi ne bi bio potpun. Stoga je data preporuka da se dio rezervi mora čuvati u zemlji, što dalje može implicirati dodatne obaveze za državni budžet usljed nepostojanja adekvatnih skladišnih kapaciteta u vlasništvu države. Jedino Jugopetrol ima skladišne kapacitete koje bi mogao koristiti i za skladištenje, dok se drugi privredni subjekti ne bi mogli staviti u

neravnopravan položaj nametanjem obaveze čuvanja rezervi naftnih derivata u Crnoj Gori.

Sa stanovišta države, navodi se u Izvještaju, opravdano je razmišljati o držanju rezervi naftnih derivata u Crnoj Gori za najmanje 30 dana. To bi bilo moguće realizovati adaptacijom rezervoara na terminalu Bar koji su u vlasništvu Crne Gore (kapaciteta: 1 x 15.000 m³ i 2 x 1.500 m³), a uzimajući u obzir da Jugopetrol već ima skladišne kapacitete koji su u funkciji.

Pred donosiocima odluka se postavlja pitanje kako sprovesti industrijski model držanja rezervi naftnih derivata, a ne dovesti u neravnopravan položaj privredne subjekte bez skladišnih kapaciteta. Jedan od načina jeste da se dozvoli držanje gotovih proizvoda u inostranstvu, a u periodu dok Crna Gora ne ponudi skladišne kapacitete koje posjeduje, a trenutno nisu u funkciji.

Finansiranje rezervi naftnih derivata i kaznena politika

Na tržištima koja su liberalizovana trošak držanja rezervi naftnih derivata naftne kompanije mogu prenijeti na kupca slobodnim formiranjem cijene. Međutim, imajući u vidu da crnogorsko tržište nije liberalizovano i da je maksimalna prodajna cijena određena eksterno, trošak skladištenja nije obuhvaćen postojećom metodologijom za određivanje cijene. Jasno je da bi u metodologiju za formiranje maksimalne maloprodajne cijene trebalo uvesti naknadu za držanje rezervi koja bi pokrivala objektivno ostvareni trošak. Najveće naftne kompanije u Crnoj Gori se u najvećoj mjeri oslanjaju na svoje majke kompanije koje imaju veoma razvijenu infrastrukturu u inostranstvu, pa je za očekivati da će zajedno raditi na obezbjeđenju neophodnih rezervi.

Sredstva za formiranje obaveznih rezervi obezbjeđuju se iz naknade za obavezne rezerve čiju visinu utvrđuje Vlada na prijedlog Ministarstva, a koja je sastavni dio maloprodajne cijene naftnih derivata. Prema Izvještaju naknada u iznosu od 0,01 eura po litru benzina, dizela i kerozina omogućila bi naftnim kompanijama prihod na ime naknade za rezerve godišnje u iznosu od oko 3,8 miliona EUR, ukoliko se uzme u obzir potrošnja iz 2019. godine. Naknada je namjenski prihod obveznika formiranja obaveznih rezervi i služi za pokrivanje svih troškova koje obveznik formiranja obaveznih rezervi ima u vezi sa obaveznim rezervama. Uzimajući u obzir količinu od 98.000 tona naftnih derivata koja bi trebala da se drži u rezervama, naftne kompanije bi imale mjesečno 3,25 eura po svakoj toni nafte, što je cijena koja može pokriti objektivne troškove skladištenja.

Prema predlogu koji je dat u Izvještaju za poslove nadzora bilo bi zaduženo Odjeljenje za formiranje i praćenje strateških rezervi naftnih derivata koje je već osnovano pri Upravi za ugljovodonike, kao i službenici ministarstva nadležnog za poslove energetike. Ovo Odjeljenje bi bilo zaduženo za saradnju sa naftnim kompanijama koje su dužne držati rezerve naftnih derivata i nadležnim tijelima zemalja u kojima bi bile uskladištene rezerve koje bi se čuvale za potrebe Crne Gore. Takođe, za cilj u i ime Crne Gore organizovalo bi i sprovodilo nadzore nad uskladištenim količinama u zemlji tako i u inostranstvu.

Nacrtom zakona je predviđeno da će se novčano kazniti pravno lice koje:

- ne sarađuje sa Ministarstvom i ne postupa u skladu sa kriznim planom i odlukama Vlade u slučaju poremećaja u snabdijevanju;
- ne dostavi Ministarstvu podatke o uvozu, izvozu, potrošnji naftnih derivata;
- ne formira obavezne rezerve;
- ne omogući Ministarstvu kontrolu količine i kvaliteta obaveznih rezervi;
- ne čuva sve dokumente, podatke i statističke izvještaje;
- ne dostavi Ministarstvu neophodne podatke;
- ne izvrši povraćaj naknade.

Zakonom su predviđene u novčane kazne, kao i kazne zabrane obavljanja djelatnosti ili dužnosti, za odgovorno lice ukoliko prekrši neke od zakonom predviđenih obaveza.

Pored ovih odredbi, po uputstvima iz Direktive, država je dužna da pored uspostavljanja rezervi nafte i naftnih derivata ima uspostavljene procedure i neophodne mjere kako bi omogućila svojim nadležnim tijelima da efikasno puste u promet svoje rezerve u slučaju potrebe. Kako bi se osigurala efikasnost potrebno je detaljno razraditi planove za i pripremiti neophodne korake koji će se sprovesti u slučaju potrebe. Stoga je priprema nacionalnog kriznog plana od posebne važnosti.

Trenutno je završen postupak javne rasprave, u toku su izmjene nacrtu zakona u skladu sa prispjelim komentarima i primjedbama.

Autori Studije preporučuju da se obavezne rezerve nafte i naftnih derivata formiraju prema već prethodno navedenom modelu, odnosno primjenjujući industrijski model formiranja rezervi. Nadalje, predlaže se da za poslove nadzora bude zadužen Sektor za naftu i naftne derivate koji će postojati u okviru novoosnovane Agencije za strateške rezerve Crne Gore, a umjesto prethodno u Izvještaju predloženog Odjeljenje za formiranje i praćenje strateških rezervi naftnih derivata pri Upravi za ugljovodonike. Ovaj Sektor bi bio zadužen za saradnju sa naftnim kompanijama koje su dužne da drže rezerve naftnih derivata i za saradnju sa drugim nadležnim tijelima zemalja u kojima bi bile uskladištene rezerve koje bi se čuvale za potrebe Crne Gore. Takođe, posebno Odjeljenje za skladištenje i kontrolu u okviru Sektora za naftu i naftne derivate bi sprovodilo i organizovalo nadzore nad uskladištenim količinama u zemlji i inostranstvu.

Ljekovi i medicinska sredstva

Na osnovu podataka Ministarstva zdravlja Crne Gore dostavljenih Ministarstvu ekonomskog razvoja, a u cilju pripreme Plana interventnih nabavki za 2022. godinu izvršena je procjena potrebnih količina lijekova i medicinskih sredstava. Ministarstvo zdravlja Crne Gore zajedno sa menadžmentom Kliničkog centra Crne Gore, Fonda za zdravstveno osiguranje i Zdravstvene ustanove Apoteka Crne Gore „Montefarm“ Podgorica izvršilo je analizu godišnjih potreba sistema javnog zdravstva Crne Gore.

Na osnovu sprovedene analize, a prema raspoloživim cijenama na kraju 2021. godine godišnje potrebe lijekova i medicinskog materijala, za urgentnu medicinsku pomoć, u slučaju poremaćaja na tržištu iznosi **27.299.48 €**.

Na osnovu podataka o prometu Zdravstvene ustanove Apoteka Crne Gore „Montefarm“ koja je ovlašćeni snabdjevač zdravstvenih ustanova čiji je osnivač država, u Prilogu su date tabele po oblastima neophodnih lijekova i medicinskih sredstava za snabdijevanje populacije Crne Gore. Procjena sadrži tromjesečne i godišnje potrebe ampuliranih i oralnih lijekova, potrošnog, šavnog i RTG materijala, potrebe dijaliznih centara, anestezije i stomatologije.

Tabela 19. Ljekovi – vrste i količine

VRSTA	1 MJESEC	3 MJESECA	12 MJESECI
Oralni lijekovi	986.236,8	2.958.710,3	11.834.841,2
Ampulirani lijekovi	656.662,6	1.969.987,9	7.879.951,4
Potrošni materijal	493.000,3	1.479.001,0	5.916.004,0
Šavni materijal	47.162,1	141.486,2	565.944,6
RTG materijal	11.417,5	34.252,6	137.010,2
Anestezija	6.209,0	18.627,0	74.508,0
Dijaliza Fresenius	45.995,6	137.986,8	551.947,1
Dijaliza Gambro	27.923,1	83.769,3	335.077,2
Stomatologija	349,3	1.048,0	4.192,0
UKUPNO	2.274.956,3	6.824.868,9	27.299.475,7

Autori Studije smatraju da je potrebno u okviru Agencije za strateške rezerve Crne Gore formirati Sektor za lijekove i sanitetski materijal koji bi rukovodio svim poslovima u vezi sa nabavkom, skladištenjem, obnavljanjem i izdavanjem lijekova i sanitetskog materijala. U početnoj fazi bi se u vlasništvu Agencije, odnosno države Crne Gore, držali lijekovi i sanitetski materijal koji odgovaraju mjesečnoj potrošnji, sa mogućnošću povećanja obima rezervi usled nastupanja događaja koji mogu imati rizik po zdravlje ljudi.

Bilans 1. Godišnje potrebe potrošnje pšenice, kukuruza, šećera, jestivog ulja, kuhinjske soli i deterdženta

R. br.	OPŠTINA			PŠENICA		KUKURUZ		ŠEĆER		JESTIVO ULJE		KUHINGSKA SO		DETERDŽENT	
		broj stanovnika	učešće u potrošnji %	Količina	Vrijednost	Količina	Vrijednost	Količina	Vrijednost	Količina	Vrijednost	Količina	Vrijednost	Količina	Vrijednost
				(t)	(EUR)	(t)	(EUR)	(t)	(EUR)	(kl)	(EUR)	(t)	(EUR)	(t)	(EUR)
1.	Andrijevica	4.403	0,7%	691,3	218.442	41,8	12.088	61,6	39.821	39,6	79.294	6,6	647	39,6	47.275
2.	Bar	44.054	7,1%	6.916,5	2.185.607	418,5	120.950	616,8	398.424	396,5	793.368	66,1	6.476	396,5	473.008
3.	Berane	26.013	4,2%	4.084,0	1.290.557	247,1	71.419	364,2	235.262	234,1	468.468	39,0	3.824	234,1	279.302
4.	Bijelo Polje	41.018	6,6%	6.439,8	2.034.985	389,7	112.615	574,3	370.967	369,2	738.693	61,5	6.030	369,2	440.410
5.	Budva	22.660	3,7%	3.557,6	1.124.208	215,3	62.213	317,2	204.937	203,9	408.084	34,0	3.331	203,9	243.300
6.	Cetinje	14.923	2,4%	2.342,9	740.360	141,8	40.971	208,9	134.964	134,3	268.748	22,4	2.194	134,3	160.228
7.	Danilovgrad	18.305	3,0%	2.873,9	908.148	173,9	50.256	256,3	165.550	164,7	329.655	27,5	2.691	164,7	196.541
8.	Gusinje	3.995	0,6%	627,2	198.200	38,0	10.968	55,9	36.131	36,0	71.946	6,0	587	36,0	42.894
9.	Herceg Novi	30.356	4,9%	4.765,9	1.506.022	288,4	83.342	425,0	274.540	273,2	546.681	45,5	4.462	273,2	325.932
10.	Kolašin	6.943	1,1%	1.090,1	344.456	66,0	19.062	97,2	62.792	62,5	125.036	10,4	1.021	62,5	74.547
11.	Kotor	22.713	3,7%	3.565,9	1.126.837	215,8	62.359	318,0	205.416	204,4	409.038	34,1	3.339	204,4	243.869
12.	Mojkovac	7.232	1,2%	1.135,4	358.794	68,7	19.855	101,2	65.406	65,1	130.241	10,8	1.063	65,1	77.650
13.	Nikšić	68.172	11,0%	10.703,0	3.382.149	647,6	187.166	954,4	616.548	613,5	1.227.710	102,3	10.021	613,5	731.963
14.	Petnjica	5.275	0,9%	828,2	261.703	50,1	14.483	73,9	47.707	47,5	94.997	7,9	775	47,5	56.638
15.	Plav	8.191	1,3%	1.286,0	406.372	77,8	22.488	114,7	74.079	73,7	147.512	12,3	1.204	73,7	87.947
16.	Pljevlja	25.917	4,2%	4.069,0	1.285.794	246,2	71.155	362,8	234.393	233,3	466.739	38,9	3.810	233,3	278.271
17.	Plužine	2.485	0,4%	390,1	123.286	23,6	6.823	34,8	22.474	22,4	44.752	3,7	365	22,4	26.681
18.	Podgorica	191.637	30,9%	30.087,0	9.507.495	1.820,6	526.139	2.682,9	1.733.165	1.724,7	3.451.191	287,5	28.171	1.724,7	2.057.606
19.	Rožaje	22.926	3,7%	3.599,4	1.137.405	217,8	62.943	321,0	207.343	206,3	412.874	34,4	3.370	206,3	246.156
20.	Šavnik	1.424	0,2%	223,6	70.647	13,5	3.910	19,9	12.879	12,8	25.645	2,1	209	12,8	15.289
21.	Tivat	15.248	2,5%	2.393,9	756.484	144,9	41.863	213,5	137.903	137,2	274.601	22,9	2.241	137,2	163.718
22.	Tuzi	12.344	2,0%	1.938,0	612.411	117,3	33.890	172,8	111.639	111,1	222.303	18,5	1.815	111,1	132.538
23.	Ulcinj	19.991	3,2%	3.138,6	991.793	189,9	54.885	279,9	180.799	179,9	360.018	30,0	2.939	179,9	214.643
24.	Žabljak	2.986	0,5%	468,8	148.141	28,4	8.198	41,8	27.005	26,9	53.775	4,5	439	26,9	32.061
UKUPNO		619.211	100,0%	9.7216,1	30.720.296	5.882,5	1.700.044	8.669,0	5.600.144	5.572,9	11.151.371	928,8	91.024	5.572,9	6.648.469

Bilans 2. Mjesečne i tromjesečne potrebe potrošnje pšenice, kukuruza i šećera

R. br.	OPŠTINA			PŠENICA				KUKURUZ				ŠEĆER			
		broj stanovnika	učešće u potrošnji %	Količina	Vrijednost	Količina	Vrijednost	Količina	Vrijednost	Količina	Vrijednost	Količina	Vrijednost	Količina	Vrijednost
				1 mjesec (t)	1 mjesec EUR	3 mjeseca (t)	3 mjeseca (EUR)	1 mjesec (t)	1 mjesec EUR	3 mjeseca (t)	3 mjeseca (EUR)	1 mjesec (t)	1 mjesec EUR	3 mjeseca (t)	3 mjeseca (EUR)
1.	Andrijevića	4.403	0,7%	57,6	18.203,5	172,8	54.610,4	3,5	1.007,4	10,5	3.022,1	5,1	3.318,4	15,4	9.955,2
2.	Bar	44.054	7,1%	576,4	182.133,9	1.729,1	546.401,8	34,9	10.079,2	104,6	30.237,6	51,4	33.202,0	154,2	99.606,1
3.	Berane	26.013	4,2%	340,3	107.546,4	1.021,0	322.639,2	20,6	5.951,6	61,8	17.854,7	30,3	19.605,1	91,0	58.815,4
4.	Bijelo Polje	41.018	6,6%	536,7	169.582,1	1.610,0	508.746,3	32,5	9.384,6	97,4	28.153,7	47,9	30.913,9	143,6	92.741,7
5.	Budva	22.660	3,7%	296,5	93.684,0	889,4	281.052,0	17,9	5.184,4	53,8	15.553,3	26,4	17.078,1	79,3	51.234,3
6.	Cetinje	14.923	2,4%	195,2	61.696,7	585,7	185.090,0	11,8	3.414,3	35,4	10.242,8	17,4	11.247,0	52,2	33.740,9
7.	Danilovgrad	18.305	3,0%	239,5	75.679,0	718,5	227.036,9	14,5	4.188,0	43,5	12.564,1	21,4	13.795,9	64,1	41.387,6
8.	Gusinje	3.995	0,6%	52,3	16.516,7	156,8	49.550,0	3,2	914,0	9,5	2.742,1	4,7	30.10,9	14,0	9.032,7
9.	Herceg Novi	30.356	4,9%	397,2	125.501,8	1.191,5	376.505,5	24,0	6.945,2	72,1	20.835,6	35,4	22.878,3	106,2	68.634,9
10.	Kolašin	6.943	1,1%	90,8	28.704,7	272,5	86.114,0	5,5	1.588,5	16,5	4.765,5	8,1	5.232,7	24,3	15.698,1
11.	Kotor	22.713	3,7%	297,2	93.903,1	891,5	281.709,3	18,0	5.196,5	53,9	15.589,6	26,5	17.118,0	79,5	51.354,1
12.	Mojkovac	7.232	1,2%	94,6	29.899,5	283,9	89.698,5	5,7	1.654,6	17,2	4.963,9	8,4	5.450,5	25,3	16.351,6
13.	Nikšić	68.172	11,0%	891,9	281.845,8	2.675,8	845.537,3	54,0	15.597,2	161,9	46.791,6	79,5	51.379,0	238,6	154.136,9
14.	Petnjica	5.275	0,9%	69,0	21.808,6	207,0	65.425,8	4,2	1.206,9	12,5	3.620,6	6,2	3.975,6	18,5	11.926,8
15.	Plav	8.191	1,3%	107,2	33.864,3	321,5	101.593,0	6,5	1.874,0	19,5	5.622,1	9,6	6.173,3	28,7	18.519,9
16.	Pljevlja	25.917	4,2%	339,1	107.149,5	1.017,2	321.448,6	20,5	5.929,6	61,6	17.788,8	30,2	19.532,8	90,7	58.598,3
17.	Plužine	2.485	0,4%	32,5	10.273,8	97,5	30.821,5	2,0	568,5	5,9	1.705,6	2,9	1.872,9	8,7	5.618,6
18.	Podgorica	19.1637	30,9%	2.507,3	792.291,2	7.521,8	2.376.873,7	151,7	43.844,9	455,1	131.534,8	223,6	144.430,4	670,7	433.291,3
19.	Rožaje	22.926	3,7%	299,9	94.783,7	899,8	284.351,2	18,1	5.245,3	54,4	15.735,8	26,7	17.278,6	80,2	51.835,7
20.	Šavnik	1.424	0,2%	18,6	5.887,3	55,9	17.661,9	1,1	325,8	3,4	977,4	1,7	1.073,2	5,0	3.219,7
21.	Tivat	15.248	2,5%	199,5	63.040,3	598,5	189.120,9	12,1	3.488,6	36,2	10.465,8	17,8	11.491,9	53,4	34.475,7
22.	Tuzi	12.344	2,0%	161,5	5.1034,2	484,5	153.102,6	9,8	2.824,2	29,3	8.472,6	14,4	9.303,3	43,2	27.909,8
23.	Ulcinj	19.991	3,2%	261,5	82.649,5	784,6	247.948,4	15,8	4.573,8	47,5	13.721,3	23,3	15.066,6	70,0	45.199,7
24.	Žabljak	2.986	0,5%	39,1	12.345,1	117,2	37.035,4	2,4	683,2	7,1	2.049,5	3,5	2.250,4	10,5	6.751,3
UKUPNO		619.211	100,0%	8.101,3	2.560.024,7	24.304,0	7.680.074,0	490,2	141.670,3	1.470,6	425.011,0	722,4	466.678,7	2167,2	1.400.036,1

Bilans 3. Mjesečne i tromjesečne potrebe potrošnje jestivog ulja, kuhinjske soli i deterdženta

R. br.	OPŠTINA	broj stanovnika	učešće u potrošnji %	JESTIVO ULJE				KUHINJSKA SO				DETERDŽENT			
				Količina	Vrijednost	Količina	Vrijednost	Količina	Vrijednost	Količina	Vrijednost	Količina	Vrijednost	Količina	Vrijednost
				1 mjesec (t)	1 mjesec EUR	3 mjeseca (t)	3 mjeseca (EUR)	1 mjesec (t)	1 mjesec EUR	3 mjeseca (t)	3 mjeseca (EUR)	1 mjesec (t)	1 mjesec EUR	3 mjeseca (t)	3 mjeseca (EUR)
1.	Andrijevića	4403	0,7%	3,3	6.607,8	9,9	19.823,4	0,6	53,9	1,7	161,8	3,3	3.939,6	9,9	11.818,8
2.	Bar	44054	7,1%	33,0	66.114,0	99,1	198.342,1	5,5	539,7	16,5	1.619,0	33,0	39.417,3	99,1	118.251,9
3.	Berane	26013	4,2%	19,5	39.039,0	58,5	117.117,0	3,3	318,7	9,8	956,0	19,5	23.275,1	58,5	69.825,4
4.	Bijelo Polje	41018	6,6%	30,8	61.557,8	92,3	184.673,3	5,1	502,5	15,4	1.507,4	30,8	36.700,9	92,3	110.102,6
5.	Budva	22660	3,7%	17,0	34.007,0	51,0	102.021,0	2,8	277,6	8,5	832,8	17,0	20.275,0	51,0	60.825,1
6.	Cetinje	14923	2,4%	11,2	22.395,7	33,6	67.187,1	1,9	182,8	5,6	548,4	11,2	13.352,4	33,6	40.057,1
7.	Danilovgrad	18305	3,0%	13,7	27.471,2	41,2	82.413,7	2,3	224,2	6,9	672,7	13,7	16.378,4	41,2	49.135,2
8.	Gusinje	3995	0,6%	3,0	5.995,5	9,0	17.986,5	0,5	48,9	1,5	146,8	3,0	3.574,5	9,0	10.723,6
9.	Herceg Novi	30356	4,9%	22,8	45.556,8	68,3	136.670,3	3,8	371,9	11,4	1.115,6	22,8	27.161,0	68,3	81.483,1
10.	Kolašin	6943	1,1%	5,2	10.419,7	15,6	31.259,1	0,9	85,1	2,6	255,2	5,2	6.212,2	15,6	18.636,7
11.	Kotor	22713	3,7%	17,0	34.086,5	51,1	102.259,6	2,8	278,2	8,5	834,7	17,0	20.322,5	51,1	60.967,4
12.	Mojkovac	7232	1,2%	5,4	10.853,4	16,3	32.560,3	0,9	88,6	2,7	265,8	5,4	6.470,8	16,3	19.412,5
13.	Nikšić	68172	11,0%	51,1	102.309,1	153,4	306.927,4	8,5	835,1	25,6	2.505,3	51,1	60.996,9	153,4	182.990,7
14.	Petnjica	5275	0,9%	4,0	7.916,5	11,9	23.749,4	0,7	64,6	2,0	193,9	4,0	4.719,8	11,9	14.159,4
15.	Plav	8191	1,3%	6,1	12.292,6	18,4	36.877,9	1,0	100,3	3,1	301,0	6,1	7.328,9	18,4	21.986,7
16.	Pljevlja	25917	4,2%	19,4	38.894,9	58,3	116.684,8	3,2	317,5	9,7	952,4	19,4	23.189,2	58,3	69.567,7
17.	Plužine	2485	0,4%	1,9	3.729,4	5,6	11.188,1	0,3	30,4	0,9	91,3	1,9	2.223,5	5,6	6.670,4
18.	Podgorica	191637	30,9%	143,7	287.599,2	431,2	862.797,7	24,0	2.347,6	71,9	7.042,7	143,7	171.467,2	431,2	514.401,6
19.	Rožaje	22926	3,7%	17,2	34.406,2	51,6	103.218,6	2,9	280,8	8,6	842,5	17,2	20.513,0	51,6	61.539,1
20.	Šavnik	1424	0,2%	1,1	2.137,1	3,2	6.411,2	0,2	17,4	0,5	52,3	1,1	1.274,1	3,2	3.822,4
21.	Tivat	15248	2,5%	11,4	22.883,4	34,3	68.650,3	1,9	186,8	5,7	560,4	11,4	13.643,1	34,3	40.929,4
22.	Tuzi	12344	2,0%	9,3	18.525,3	27,8	55.575,8	1,5	151,2	4,6	453,6	9,3	11.044,8	27,8	33.134,4
23.	Ulcinj	19991	3,2%	15,0	30.001,5	45,0	90.004,5	2,5	244,9	7,5	734,7	15,0	17.886,9	45,0	53.660,8
24.	Žabljak	2986	0,5%	2,2	4.481,2	6,7	13.443,7	0,4	36,6	1,1	109,7	2,2	2.671,7	6,7	8.015,2
UKUPNO		619211	100,0%	464,4	929.280,9	1.393,2	278.7842,7	77,4	7.585,3	232,2	22.756,0	464,4	554.039,0	1.393,2	1.662.117,1

Bilans 4. Godišnje potrebe potrošnje flaširane vode, krompira i mlijeka

R. br.	OPŠTINA			FLAŠIRANA VODA		KROMPIR		MLIJEKO	
		broj stanovnika	učešće u potrošnji %	Količina	Vrijednost	Količina	Vrijednost	Količina	Vrijednost
				12 mjeseci (m3)	12 mjeseci EUR	12 mjeseci (t)	12 mjeseci EUR	12 mjeseci (t)	12 mjeseci EUR
1.	Andrijevisa	4.403	0,7%	3.214,2	803.547,5	265,0	77.910,0	1.157,1	578.550,0
2.	Bar	44.054	7,1%	32.159,4	8.039.855,0	2.653,0	779.982,0	11.577,4	5.788.700,0
3.	Berane	26.013	4,2%	18.989,5	4.747.372,5	1.567,0	460.698,0	6.836,2	3.418.100,0
4.	Bijelo Polje	41.018	6,6%	29.943,1	7.485.785,0	2.470,0	726.180,0	10.779,5	5.389.750,0
5.	Budva	22.660	3,7%	16.541,8	4.135.450,0	1.365,0	401.310,0	5.955,0	2.977.500,0
6.	Cetinje	14.923	2,4%	10.893,8	2.723.447,5	899,0	264.306,0	3.921,8	1.960.900,0
7.	Danilovgrad	18.305	3,0%	13.362,7	3.340.662,5	1.102,0	323.988,0	4.810,6	2.405.300,0
8.	Gusinje	3.995	0,6%	2.916,4	729.087,5	241,0	70.854,0	1.049,9	524.950,0
9.	Herceg Novi	30.356	4,9%	22.159,9	5.539.970,0	1.828,0	537.432,0	7.977,6	3.988.800,0
10.	Kolašin	6.943	1,1%	5.068,4	1.267.097,5	418,0	122.892,0	1.824,6	912.300,0
11.	Kotor	22.713	3,7%	16.580,5	4.145.122,5	1.368,0	402.192,0	5.969,0	2.984.500,0
12.	Mojkovac	7.232	1,2%	5.279,4	1.319.840,0	436,0	128.184,0	1.900,6	950.300,0
13.	Nikšić	68.172	11,0%	49.765,6	12.441.390,0	4.106,0	1.207.164,0	17.915,6	8.957.800,0
14.	Petnjica	5.275	0,9%	3.850,8	962.687,5	318,0	93.492,0	1.386,3	693.150,0
15.	Plav	8.191	1,3%	5.979,4	1.494.857,5	493,0	144.942,0	2.152,6	1.076.300,0
16.	Pljevlja	25.917	4,2%	18.919,4	4.729.852,5	1.561,0	458.934,0	6.811,0	3.405.500,0
17.	Plužine	2.485	0,4%	1.814,1	453.512,5	150,0	44.100,0	653,1	326.550,0
18.	Podgorica	191.637	30,9%	139.895,0	34.973.752,5	11.542,0	3.393.348,0	50.362,2	25.181.100,0
19.	Rožaje	22.926	3,7%	16.736,0	4.183.995,0	1.381,0	406.014,0	6.025,0	3.012.500,0
20.	Šavnik	1.424	0,2%	1.039,5	259.880,0	86,0	25.284,0	374,2	187.100,0
21.	Tivat	15.248	2,5%	11.131,0	2.782.760,0	918,0	269.892,0	4.007,2	2.003.600,0
22.	Tuzi	12.344	2,0%	9.011,1	2.252.780,0	743,0	218.442,0	3.244,0	1.622.000,0
23.	Ulcinj	19.991	3,2%	14.593,4	3.648.357,5	1.204,0	353.976,0	5.253,6	2.626.800,0
24.	Žabljak	2.986	0,5%	2.179,8	544.945,0	180,0	52.920,0	784,7	392.350,0
UKUPNO		619.211	100,0%	452.024,0	113.006.007,5	37.294,0	10.964.436,0	162.728,8	81.364.400,0

Bilans 5. Godišnje potrebe potrošnje ribljih konzervi i konzerviranog mesa

R. br.	OPŠTINA	broj stanovnika	učešće u potrošnji %	RIBLJE KONZERVE		KONZERVIRANO MESO	
				Količina	Vrijednost	Količina	Vrijednost
				12 mjeseci (t)	12 mjeseci EUR	12 mjeseci (t)	12 mjeseci EUR
1.	Andrijevisa	4.403	0,70%	8,03	37.746,04	16,96	67.654,86
2.	Bar	44.054	7,10%	80,35	377.666,13	169,70	676.917,38
3.	Berane	26.013	4,20%	47,45	223.004,25	100,20	399.706,08
4.	Bijelo Polje	41.018	6,60%	74,82	351.639,11	158,00	630.267,33
5.	Budva	22.660	3,70%	41,33	194.259,65	87,29	348.185,13
6.	Cetinje	14.923	2,40%	27,22	127.931,89	57,48	229.301,27
7.	Danilovgrad	18.305	3,00%	33,39	156.925,10	70,51	281.267,82
8.	Gusinje	3.995	0,60%	7,29	34.248,34	15,39	61.385,68
9.	Herceg Novi	30.356	4,90%	55,37	260.235,92	116,93	466.439,00
10.	Kolašin	6.943	1,10%	12,66	59.520,95	26,74	106.683,56
11.	Kotor	22.713	3,70%	41,43	194.714,01	87,49	348.999,51
12.	Mojkovac	7.232	1,20%	13,19	61.998,49	27,86	111.124,22
13.	Nikšić	68.172	11,00%	124,35	584.424,92	262,60	1.047.505,59
14.	Petnjica	5.275	0,90%	9,62	45.221,52	20,32	81.053,69
15.	Plav	8.191	1,30%	14,94	70.219,80	31,55	125.859,86
16.	Pljevlja	25.917	4,20%	47,27	222.181,26	99,83	398.230,98
17.	Plužine	2.485	0,40%	4,53	21.303,41	9,57	38.183,59
18.	Podgorica	191.637	30,90%	349,55	1.642.865,67	738,19	2.944.622,85
19.	Rožaje	22.926	3,70%	41,82	196.540,01	88,31	352.272,39
20.	Šavnik	1.424	0,20%	2,60	12.207,67	5,49	21.880,65
21.	Tivat	15.248	2,50%	27,81	130.718,05	58,74	234.295,10
22.	Tuzi	12.344	2,00%	22,52	105.822,64	47,55	189.673,31
23.	Ulcinj	19.991	3,20%	36,46	171.378,84	77,01	307.174,27
24.	Žabljak	2.986	0,50%	5,45	25.598,38	11,50	45.881,77
UKUPNO		619.211	100,00%	1.129,44	5.308.372,06	2.385,20	9.514.565,88

Bilans 6. Mjesečne i tromjesečne potrebe potrošnje flaširane vode, krompira i mlijeka

R. br.	OPŠTINA	broj stanovnika	učešće u potrošnji %	Flaširan voda				Krompir				Mlijeko normativ			
				Količina	Vrijednost	Količina	Vrijednost	Količina	Vrijednost	Količina	Vrijednost	Količina	Vrijednost	Količina	Vrijednost
				1 mjesec (m3)	1 mjesec EUR	3 mjeseca (m3)	3 mjeseca (EUR)	1 mjesec (t)	1 mjesec EUR	3 mjeseca (t)	3 mjeseca (EUR)	1 mjesec (t)	1 mjesec EUR	3 mjeseca (t)	3 mjeseca (EUR)
1.	Andrijevisa	4.403	0,7%	267,8	66.962,3	803,5	200.886,9	22,1	6.497,4	66,3	19.492,2	96,4	48.200	289,3	144.650
2.	Bar	44.054	7,1%	2.680,0	669.987,9	8.039,9	2.009.963,8	221,1	65.003,4	663,3	195.010,2	964,8	482.400	2.894,3	1.447.150
3.	Berane	26.013	4,2%	1.582,5	395.614,4	4.747,4	1.186.843,1	130,6	38.396,4	391,7	115.159,8	569,7	284.850	1.709,1	854.550
4.	Bijelo Polje	41.018	6,6%	2.495,3	623.815,4	7.485,8	1.871.446,3	205,9	60.534,6	617,6	181.574,4	898,3	449.150	2.694,9	1.347.450
5.	Budva	22.660	3,7%	1.378,5	344.620,8	4.135,5	1.033.862,5	113,7	33.427,8	341,2	100.312,8	496,3	248.150	1.488,8	744.400
6.	Cetinje	14.923	2,4%	907,8	226.954,0	2.723,4	680.861,9	74,9	22.020,6	224,7	66.061,8	326,8	163.400	980,4	490.200
7.	Danilovgrad	18.305	3,0%	1.113,6	278.388,5	3.340,7	835.165,6	91,9	27.018,6	275,6	81.026,4	400,9	200.450	1.202,6	601.300
8.	Gusinje	3.995	0,6%	243,0	60.757,3	729,1	182.271,9	20,1	5.909,4	60,2	17.698,8	87,5	43.750	262,5	131.250
9.	Herceg Novi	30.356	4,9%	1.846,7	461.664,2	5.540,0	1.384.992,5	152,4	44.805,6	457,1	134.387,4	664,8	332.400	1.994,4	997.200
10.	Kolašin	6.943	1,1%	422,4	105.591,5	1.267,1	316.774,4	34,8	10.231,2	104,5	30.723,0	152,1	76.050	456,2	228.100
11.	Kotor	22.713	3,7%	1.381,7	345.426,9	4.145,1	1.036.280,6	114,0	33.516,0	342,0	100.548,0	497,4	248.700	1.492,2	746.100
12.	Mojkovac	7.232	1,2%	439,9	109.986,7	1.319,8	329.960,0	36,3	10.672,2	108,9	32.016,6	158,4	79.200	475,1	237.550
13.	Nikšić	68.172	11,0%	4.147,1	1.036.782,5	12.441,4	3.110.347,5	342,2	100.606,8	1.026,5	301.791,0	1.493,0	746.500	4.478,9	2.239.450
14.	Petnjica	5.275	0,9%	320,9	80.224,0	962,7	240.671,9	26,5	7.791,0	79,4	23.343,6	115,5	57.750	346,6	173.300
15.	Plav	8.191	1,3%	498,3	124.571,5	14.94,9	373.714,4	41,1	12.083,4	123,3	36.250,2	179,4	89.700	538,1	269.050
16.	Pljevlja	25.917	4,2%	1.576,6	394.154,4	4.729,9	1.182.463,1	130,1	38.249,4	390,2	114.718,8	567,6	283.800	1.702,7	851.350
17.	Plužine	2.485	0,4%	151,2	37.792,7	453,5	113.378,1	12,5	3.675,0	37,4	10.995,6	54,4	27.200	163,3	81.650
18.	Podgorica	19.1637	30,9%	11.657,9	2.914.479,4	34.973,8	8.743.438,1	961,8	282.769,2	2.885,5	848.337,0	4.196,9	2.098.450	12.590,6	6.295.300
19.	Rožaje	22.926	3,7%	1.394,7	348.666,3	4.184,0	1.045.998,8	115,1	33.839,4	345,2	101.488,8	502,1	251.050	1.506,2	753.100
20.	Šavnik	1.424	0,2%	86,6	21.656,7	259,9	64.970,0	7,1	2.087,4	21,4	6.291,6	31,2	15.600	93,6	46.800
21.	Tivat	15.248	2,5%	927,6	231.896,7	2.782,8	695.690,0	76,5	22.491,0	229,6	67.502,4	333,9	166.950	1.001,8	500.900
22.	Tuzi	12.344	2,0%	750,9	187.731,7	2.252,8	563.195,0	62,0	18.228,0	185,9	54.654,6	270,3	135.150	811,0	405.500
23.	Ulcinj	19.991	3,2%	1.216,1	304.029,8	3.648,4	912.089,4	100,3	29.488,2	301,0	88.494,0	437,8	218.900	1.313,4	656.700
24.	Žabljak	2.986	0,5%	181,6	45.412,1	544,9	136.236,3	15,0	4.410,0	45,0	13.230,0	65,4	32.700	196,2	981.00
UKUPNO		619.211	100,0%	37.668,7	9.417.167,3	113.006,0	28.251.501,9	3.108,0	913.752,0	9.323,5	2.741.109,0	13.560,9	6.780.450	40.682,2	20.341.100

Bilans 7. Mjesečne i tromjesečne potrebe konzervirane ribe i konzerviranog mesa

R. br.	OPŠTINA	broj stanovnika	učešće u potrošnji %	Konzervirana riba				Konzervirano meso			
				Količina	Vrijednost	Količina	Vrijednost	Količina	Vrijednost	Količina	Vrijednost
				1 mjesec (t)	1 mjesec EUR	3 mjeseca (m3)	3 mjeseca (EUR)	1 mjesec (t)	1 mjesec EUR	3 mjeseca (t)	3 mjeseca (EUR)
1.	Andrijevisa	4.403	0,7%	0,67	3.145,50	2,01	9.436,51	1,41	5.637,91	4,24	16.913,72
2.	Bar	44.054	7,1%	6,70	31.472,18	20,09	94.416,53	14,14	56.409,78	42,42	169.229,34
3.	Berane	26.013	4,2%	3,95	18.583,69	11,86	55.751,06	8,35	33.308,84	25,05	99.926,52
4.	Bijelo Polje	41.018	6,6%	6,23	29.303,26	18,70	87.909,78	13,17	52.522,28	39,50	157.566,83
5.	Budva	22.660	3,7%	3,44	16.188,30	10,33	48.564,91	7,27	29.015,43	21,82	87.046,28
6.	Cetinje	14.923	2,4%	2,27	10.660,99	6,80	31.982,97	4,79	19.108,44	14,37	57.325,32
7.	Danilovgrad	18.305	3,0%	2,78	13.077,09	8,35	39.231,28	5,88	23.438,99	17,63	70.316,96
8.	Gusinje	3.995	0,6%	0,61	2.854,03	1,82	8.562,08	1,28	5.115,47	3,85	15.346,42
9.	Herceg Novi	30.356	4,9%	4,61	21.686,33	13,84	65.058,98	9,74	38.869,92	29,23	116.609,75
10.	Kolašin	6.943	1,1%	1,06	4.960,08	3,17	14.880,24	2,23	8.890,30	6,69	26.670,89
11.	Kotor	22.713	3,7%	3,45	16.226,17	10,36	48.678,50	7,29	29.083,29	21,87	87.249,88
12.	Mojkovac	7.232	1,2%	1,10	5.166,54	3,30	15.499,62	2,32	9.260,35	6,96	27.781,06
13.	Nikšić	68.172	11,0%	10,36	48.702,08	31,09	146.106,23	21,88	87.292,13	65,65	261.876,40
14.	Petnjica	5.275	0,9%	0,80	3.768,46	2,41	11.305,38	1,69	6.754,47	5,08	20.263,42
15.	Plav	8.191	1,3%	1,25	5.851,65	3,74	17.554,95	2,63	10.488,32	7,89	31.464,96
16.	Pljevlja	25.917	4,2%	3,94	18.515,10	11,82	55.545,31	8,32	33.185,92	24,96	99.557,75
17.	Plužine	2.485	0,4%	0,38	1.775,28	1,13	5.325,85	0,80	3.181,97	2,39	9.545,90
18.	Podgorica	191.637	30,9%	29,13	136.905,47	87,39	410.716,42	61,52	245.385,24	184,55	736.155,71
19.	Rožaje	22.926	3,7%	3,48	16.378,33	10,45	49.135,00	7,36	29.356,03	22,08	88.068,10
20.	Šavnik	1.424	0,2%	0,22	1.017,31	0,65	3.051,92	0,46	1.823,39	1,37	5.470,16
21.	Tivat	15.248	2,5%	2,32	10.893,17	6,95	32.679,51	4,89	19.524,59	14,68	58.573,77
22.	Tuzi	12.344	2,0%	1,88	8.818,55	5,63	26.455,66	3,96	15.806,11	11,89	47.418,33
23.	Ulcinj	19.991	3,2%	3,04	14.281,57	9,12	42.844,71	6,42	25.597,86	19,25	76.793,57
24.	Žabljak	2.986	0,5%	0,45	2.133,20	1,36	6.399,60	0,96	3.823,48	2,88	11.470,44
UKUPNO		619.211	100,0%	94,12	442.364,34	282,36	1.327.093,02	198,77	792.880,49	596,30	2.378.641,47

Bilans 8. Potrebne količine roba za industriju

R. br.	PRERAĐIVAČKI KAPACITETI	Mjesečne potrebe (t)	Vrijednost (EUR)	Tromjesečne potrebe (t)	Vrijednost (EUR)	Godišnje potrebe (t)	Vrijednost (EUR)
1	2	3	4			5	6
1.	Kukuruz (stočna hrana)	3.199	924.511	9.597	2.773.533	38.388	11.094.132
2.	Šećer (industrija)	175	113.050	525	339.150	2.100	1.356.600
3.	Kuhinjska so (industrija)	167	16.366	501	49.098	2.004	196.392
	UKUPNO	3.541	1.053.967	10.623	3.161.901	42.492	12.647.604

* Izvor podataka za navedene količine kukuruza – MONSTAT

Tabela 20. Godišnji bilans potrošnje naftnih derivata

R. br.	NAZIV PROIZVODA	Godišnje potrebe (t)
	1	2
1.	Motorni benzin BMB – 95	31.589
2.	Motorni benzin BMB - 98/100	6.218
3.	Eurodizel	288.422
4.	Lož ulje	6.902

(Prema Energetskom bilansu za 2022. godinu)

Tabela 21. Mjesečni bilans potrošnje naftnih derivata

R. br.	NAZIV PROIZVODA	Mjesečne potrebe (t)
	1	2
1.	Motorni benzin BMB – 95	2.632
2.	Motorni benzin BMB – 98	518
3.	Eurodizel	24.035
4.	Lož ulje	575
Ukupno		

(prema Energetskom bilansu za 2022. godinu)

Tabela 22. Procijenjena količina i sastav strateških rezervi Crne Gore u 2023. godini

R. br.	NAZIV PROIZVODA	Količina (tone)	Ekvivalent sirove nafte (tcoe)
	1	2	
1.	Benzin	13.000	14.040
2.	Dizel	75.000	81.000
3.	Mlazno gorivo (Jet A-1)	10.000	10.800
UKUPNO		98.000	105.840

(prema Izvještaju o najpovoljnijem modelu za Crnu Goru za obezbjeđenje strateških rezervi nafte)

Tabela 23. Rekapitulacija bilansa mjesečnih, tromesečnih i godišnjih potreba proizvoda

R. br.	NAZIV PROIZVODA	MJESEČNE POTREBE		TROMJESEČNE POTREBE		GODIŠNJE POTREBE		CIJENE
		Količina	Vrijednost	Količina	Vrijednost	Količina	Vrijednost	(t/kL)
		(t/kL)	(EUR)	(t/kL)	(EUR)	(t/kL)	(EUR)	
I. Osnovni poljoprivredno-prehrambeni proizvodi								
1.	Pšenica	8.101	2.560.011	24.304	7.680.032	97.216	30.720.130	316
1.1.	Brašno (alternativa pšenici)	5.833	2.560.643	17.499	7.681.929	69.995	30.727.717	439
2.	Kukuruz - ukupno	3.689	1.066.179	11.068	3.198.536	44.270	12.794.146	289
	stanovništvo	490	141.668	1.471	425.003	5.882	1.700.014	
	industrija	3.199	924.511	9.597	2.773.533	38.388	11.094.132	
3.	Šećer - ukupno	897	579.720	2.692	1.739.161	10.769	6.956.645	646
	stanovništvo	722	466.670	2.167	1.400.011	8.669	5.600.045	
	industrija	175	113.050	525	339.150	2.100	1.356.600	
4.	Jestivo ulje	464	929.264	1.393	2.787.793	5.573	11.151.173	2.001
5.	Kuhinjska so	244	23.951	733	71.854	2.933	287.414	98
	stanovništvo	77	7.585	232	22.756	929	91.022	
	industrija	167	16.366	501	49.098	2.004	196.392	
6.	Deterdžent	464	554.029	1.393	1.662.088	5.573	6.648.350	1.193
7.	Krompir	3.108	913.752	9.324	2.741.256	37.296	10.965.024	294
8.	Mlijeko	13.561	6.780.450	40.683	20.341.350	162.731	81.365.400	500
9.	Konzervirana riba	94	423.540	282	1.270.620	1.129	5.082.480	4.500
10.	Konzervirano meso	199	792.894	596	2.378.681	2.385	9.514.722	3.989
UKUPNO		30.823	14.623.790	92.469	43.871.371	369.875	175.485.484	
II. Ljekovi i sanitetski materijal			2.274.956		6.824.868		27.299.472	
UKUPNO OSNOVNI PROIZVODI + LJEKOVI			16.898.746		50.696.239		202.784.956	
1.	Flaširana voda	37.669	9.417.167	113.006	28.251.502	452.024	113.006.008	250

5. Finansijski aspekt opravdanosti formiranja robnih rezervi

5.1. Predlog institucionalizacije modela robnih rezervi u Crnoj Gori

Na osnovu sprovedene analize predlaže se osnivanje **Agencije za strateške rezerve Crne Gore** (u daljem tekstu Agencija) koja bi obavljala poslove obavlja državne uprave i stručne poslove, a u ime i za račun države Crne Gore. Agencija bi bila samostalni organ državne uprave, imala bi svojstvo pravnog lica i za svoj rad odgovarala isključivo Vladi Crne Gore. Agencija bi se bavila:

- organizovanjem sistema robnih rezervi;
- obrazovanjem, smještajem, čuvanjem i obnavljanjem robnih rezervi;
- utvrđivanjem obima, strukture i kvaliteta bilansa robnih rezervi;
- obezbjeđivanjem neophodnog skladišnog prostora;
- materijalnim, finansijskim i evidencionim poslovanjem robnim rezervama i
- drugim poslovima.

Radom Agencije bi rukovodio direktor, a u cilju izvršenja neophodnih poslova direktoru pomaže pomoćnik direktora. Direktor i pomoćnik direktora bi se imenovali nakon raspisivanja javnog oglasa, a prema unaprijed definisanim kriterijumima. Prilikom imenovanja direktora i pomoćnika direktora, pored osnovnih uslova koje će propisivati odgovarajući zakon, kao što su:

- državljanstvo,
- visoka stručna sprema,
- odgovarajuće radno iskustvo i iskustvo u rukovođenju.

Posebno treba voditi računa o pogodnosti osobe za obavljanje funkcije na koju se imenuje kroz provjeru sposobnosti, a posebno cijeniti odgovarajuće iskustvo iz poslova skladištenja, logistike i drugih relevantnih oblasti u zemlji i inostranstvu.

Direktor i pomoćnik direktora se imenuju na mandat od 4 godine sa mogućnošću reizbora, a obavljaju sledeće poslove:

- zastupanje Agencije,
- organizacija rada i rukovođenje Agencijom,
- vođenje računa o zakonitom poslovanju i trošenju finansijskih sredstava,
- usklađivanje poslovanja Agencije sa drugim državnim institucijama,
- predlaganje godišnje program rada Agencije,
- odlučivanje o drugim pitanjima iz nadležnosti Agencije.

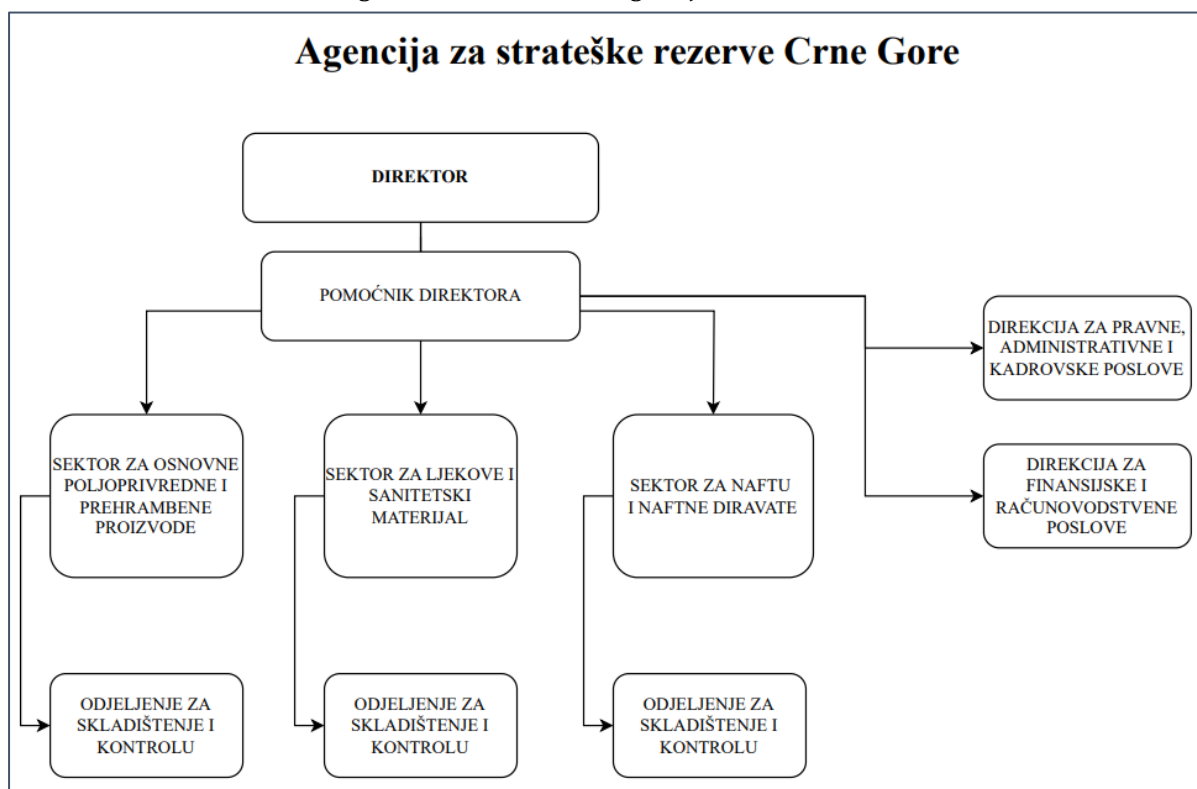
Predlog organizacione strukture Agencije za strateške rezerve Crne Gore je prikazan na grafiku 8. Direktor i pomoćnik direktora rukovode poslovanjem Agencije. U okviru Agencije postoje tri sektora, i to:

1. Sektor za osnovne poljoprivredne i prehrambene proizvode,

2. Sektor za lijekove i sanitetski materijal,
3. Sektor za naftu i naftne derivate.

Pored tri sektora predviđeno je i formiranje Direkcije za pravne, administrativne i kadrovske poslove i Direkcije za finansijske i računovodstvene poslove. Pomoćnik direktora neposredno koordiniše aktivnosti sektora i u saradnji sa Direkcijom za pravne, administrativne i kadrovske poslove i Direkcijom za finansijske i računovodstvene poslove stara se o izvršenju operativnih poslova Agencije. U okviru svakog od sektora postoji Odjeljenje za skladištenje i kontrolu koje je zaduženo da sprovodi kontrolu, evidenciju i izvještavanje nad robom koja čini robne rezerve i da sarađuje i pruža podršku drugim državnim organima koji vrše inspekcijske nadzore.

Grafik 8. Prikaz organizacione strukture Agencije za strateške rezerve Crne Gore



Pored organizacione strukture koja je prethodno prikazana preporučuje se i formiranje **Savjetodavnog odbora** koji bi pored direktora Agencije činili predstavnici najznačajnijih veleprodajnih i maloprodajnih trgovina u Crnoj Gori, proizvođači roba koje ulaze (ili mogu ući) u sastav robnih rezervi, predstavnici kompanija koje su dužne da drže robne rezerve, predstavnici ministarstava, predstavnici vojske i policije, kao i ugledni profesori i eksperti koji posjeduju relevantno znanje iz ove oblasti. Savjetodavnim odborom bi predsjedavao direktor Agencije, a na ovaj način bi se osnažila međuinstitucionalna saradnja i dalje unaprijedio partnerski odnos na privredom. Kompanije koje su potpisnice Sporazuma o saradnji sa Ministarstvom ekonomskog razvoja i turizma, a to su:

- „Domaća trgovina d.o.o.” iz Podgorice,
- „Mercator – CG d.o.o.” iz Podgorica,

- „PUT-GROSS d.o.o.” iz Bijelog Polja,
- „Franca marketi d.o.o.” iz Bijelog Polja,
- „J&J Company d.o.o.” iz Podgorice,
- „Voli trade d.o.o.” iz Podgorice,
- „Škorpion d.o.o.” iz Herceg Novog,
- „Hard Discount Laković d.o.o.” iz Podgorice,
- „Stadion d.o.o.” iz Podgorice,
- „TDS d.o.o.” iz Podgorice,
- „Montemlin Šajo d.o.o.” iz Podgorice,

bi trebale biti članice Savjetodavnog odbora, uz ostavljanje mogućnosti da se na predlog direktora Agencije ovaj spisak kompanija proširi i/ili izmijeni, a u skladu sa novonastalom situacijom.

Uzimajući u obzir predlog institucionalizacije i organizacije Agencije, a vodeći se realnim potrebama i uporednom praksom zemalja kod kojih postoje organi državne uprave koji se bave ovim poslovima, predviđa se 25 radnih mjesta za obavljanje djelatnosti iz djelokruga Agencije. Predviđeni broj zaposlenih ne uključuje zaposlene koji će biti angažovani na poslovima neposrednog skladištenja, čuvanja, transporta i održavanja robnih zaliha. Imajući u vidu da trenutno u nadležnim ministarstvima postoje službenici koji se bave poslovima čiji će jedan dio biti u djelokrugu Agencije, neće biti neophodno povećati broj novozaposlenih u javnoj upravi za 25, već će se izvršiti preraspodjela postojećeg kadra. Ovdje se prvenstveno misli na određeni broj zaposlenih u ministarstvima koja su nadležna za odgovarajuće robe, kao što su Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma i Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede koja su zadužena za proizvode koji se koriste za ljudsku ishranu, zatim Ministarstvo zdravlja za lijekove, Ministarstvo kapitalnih investicija za naftne derivate, Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma za deterdžente itd. Posebno visok stepen podudarnosti poslova je identifikovan sa poslovima nekih službenika u Direktoratu za unutrašnje tržište i konkurenciju u Ministarstvu ekonomskog razvoja i turizma i u Upravi za ugljovodonike. Agencija bi se finansirala iz Budžeta Crne Gore, dok bi određene prihode ostvarivala od donacija i na osnovu obavljanja drugih poslovnih aktivnosti.

5.2. Cost-benefit i SWOT analiza

Polazeći od godišnjih bilansnih potreba Crne Gore za proizvodima (koje su detaljno prikazane u Tabeli 23), a koje mogu nastati usljed postojanja ozbiljnih poremećaja na tržištu, neophodno je obezbijediti dovoljne količine proizvoda. Imajući u vidu da nije moguće predvidjeti da li će, i u kom trajanju, nastati poremećaj na tržištu, pa samim tim i biti neophodno obezbijediti odgovarajuće količine, svrsishodno je odrediti količine koje zadovoljavaju potrebe stanovništva Crne Gore za određeni vremenski period. Na osnovu bilansa određene su mjesečne, tromjesečne i godišnje potrebe, u odnosu na raspoložive cijene i u skladu sa odgovarajućim normativima.

Na osnovu bilansnih pregled može se odrediti odgovarajuća količina i/ili vrijednost robe za određeni dio teritorije Crne Gore ili na nacionalnom nivou. Kako bi se obezbijedile neophodne količine osnovnih životnih namjernica (gdje spadaju: pšenica, kukuruz, šećer, jestivo ulje, kuhinjska so, deterdžent, krompir, mlijeko, konzervirana riba, konzervirano meso) i lijekova i sanitetskog materijala potrebno je obezbijediti sredstva u iznosu od:

- **16.898.746€** za jedan mjesec,
- **50.696.239€** za tri mjeseca,
- **202.784.956€** za 12 mjeseci.

Ove vrijednosti ne uključuju sredstva za nabavku proizvoda za potrebe stranih turista koji borave u Crnoj Gori. Ukoliko bi se uključile potrebe inostranih turista, a računajući broj noćenja inostranih turista iz 2019. godine koja je rekordna i koji iznosi 13.933.538 prema podacima MONSTAT-a, neophodno je obezbijediti ukupna sredstva u iznosu od:

- **17.938.019€** za jedan mjesec,
- **53.814.057€** za tri mjeseca,
- **215.256.227€** za 12 mjeseci.

Važno je naglasiti da ovdje nisu uključeni troškovi za formiranje rezervi nafte i naftnih derivati, a zbog toga što se formiranje ovih rezervi vrši primjenom industrijskog modela koji je prethodno detaljno objašnjen u dijelu *Nafta i naftni derivati* u okviru tačke 4.2. *Pregled roba i količina*. Pored neposrednih troškova za nabavku proizvoda koji ulaze u sastav robnih rezervi potrebno je uzeti u obzir i druge troškove nabavke koji ne ulaze u cijenu proizvoda, a koji su računati u visini od 5% nabavne vrijednosti. Procijenjena sredstva na mjesečnom nivou, na osnovu nalaza Studije, su skoro trostruko veća u odnosu na Plan interventnih nabavki (bez uključanja nafte i naftnih derivata), a kao rezultat rasta cijena na tržištu i uključanja novih proizvoda za koje autori smatraju da su relevantni. Pored roba koje su predložene da čine sastav strateških rezervi moguće je u slučaju potrebe, a prema istoj metodologiji, uključiti i druge proizvode. Uključenje dodatnih proizvoda bi se vršilo u skladu sa odlukama Agencije, uzimajući u obzir realne potrebe i raspoloživost izvora snabdijevanja. Izračunate vrijednosti su podložne promjenama usljed promjene cijena na tržištu.

Tabela 24. Cost benefit analiza

	Stanovništvo Crne Gore			Stanovništvo Crne Gore i turisti		
	Obezbjeđenje potrošnje za:			Obezbjeđenje potrošnje za:		
	1 mjesec	3 mjeseca	12 mjeseci	1 mjesec	3 mjeseca	12 mjeseci
Nabavka osnovnih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda i deterdženata	14.623.790	43.871.370	175.485.480	15.523.153	46.569.459	186.277.837
Nabavka lijekova i sanitetskog materijala	2.274.956	6.824.868	27.299.472	2.414.866	7.244.597	28.978.390
Nabavka nafte i naftnih derivata	industrijski model			industrijski model		
Ukupno za nabavku robe	16.898.746	50.696.238	202.784.952	17.938.019	53.814.057	215.256.227
Drugi troškovi nabavke	844.937	2.534.812	10.139.248	896.901	2.690.703	10.762.811
Troškovi skladištenja robnih rezervi za godinu dana	1.926.799	5.780.397	23.121.588	2.045.297	6.135.891	18.407.674
Troškovi zarada zaposlenih u Agenciji za strateške rezerve Crne Gore	300.000			300.000		
Drugi troškovi poslovanja Agencije	200.000			200.000		
Ukupni troškovi inicijalne nabavke i upravljanja rezervama na godišnjem nivou (prema predlogu Studije)	20.170.482	59.011.447	236.545.788	21.380.217	62.640.651	244.926.712
Jednokratni troškovi prilikom formiranja strateških rezervi	17.743.683	53.231.050	212.924.200	18.834.920	56.504.759	226.019.038
Godišnji troškovi skladištenja i poslovanja Agencije za strateške rezerve Crne Gore	2.426.799	5.780.397	23.621.588	2.545.297	6.135.891	18.907.674

Troškovi skladištenja odgovarajućih količina koje su neophodne za obezbjeđenje potrošnje u periodu od mjesec, tri mjeseca i 12 mjeseci su izračunati na godišnjem nivou, a na osnovu raspoloživih podataka i informacija koje su autori Studije dobili od kompanije doo „MESO-PROMET“ Bijelo Polje.

Cijena skladištenja na mjesečnom nivou po paleti u skladištima sa plusnim režimom je 7€, dok cijena skladištenja po paleti u režimu rashlade od +2°C iznosi 15€. Cijene su izražene bez PDV-a i ne smatraju se zvaničnom ponudom, ali se mogu koristiti u cilju sagledavanja ukupnih troškova skladištenja. Očekivanje je da Agencija za strateške rezerve Crne Gore može obezbijediti i niže cijene skladištenja u postupku sprovođenja javnog tendera, a kao rezultat zainteresovanosti većeg broja privatnih kompanija za pružanjem ove vrste usluge. Evidentno je da bi u strukturi ukupnih troškova skladištenja posebno visoko učešće uzimali troškovi skladištenja svježeg mlijeka, pa se stoga preporučuje da se ovaj proizvod ne drži u svježem stanju, već u ekvivalentnoj količini mlijeka u prahu, što je i uzeto u obzir prilikom računanja troškova skladištenja.

Troškovi zarada zaposlenih u Agenciji za strateške rezerve Crne Gore i drugi troškovi poslovanja Agencije, na godišnjem nivou, su računati u iznosima od 300.000 € i 200.000 € respektivno, odnosno 500.000 ukupno. Međutim, očekivanje je da će osnivanje Agencije dovesti do smanjenja potrebe za angažovanjem određenih službenika u ministarstvima, pa će usled toga neto efekat rasta troškova u javnoj administraciji biti manji u odnosu na ovdje kalkulisane.

Sumarno, ukupni troškovi inicijalne nabavke robe i upravljanja rezervama u prvoj godini (prema modelu koji se predlaže Studijom) bi iznosili **20.170.482 €**, odnosno **21.380.217 €** ukoliko se obezbjeđuju količine koje bi zadovoljile i potrebe turista. U narednim godinama, troškovi skladištenja robe i troškovi poslovanja Agencije bi iznosili **2.426.799 €**, odnosno **2.545.297 €** u drugom slučaju. U tabeli 24 su prikazani i troškovi nabavke, skladištenja i poslovanja Agencije u slučaju da se žele obezbijediti količine neophodne za zadovoljenje potreba na tromjesečnom ili godišnjem nivou, međutim imajući u vidu ograničenost resursa, visoke cijene nabavke proizvoda i situaciju da Crna Gora godinama uopšte nema robne rezerve autori smatraju da prilikom formiranja rezervi treba početi sa količinama koje obezbjeđuju **mjesečne potrebe**. Uvažavajući činjenicu da sektor turizma u bruto domaćem proizvodu Crne Gore ima značajno učešće, ali i opredijeljenost Crne Gore za dalji razvoj ove privredne grane koja je prepoznata kao prioritetna, autori smatraju da bi strateške rezerve trebale da uključe i prosječne potrebe turista na mjesečnom nivou. Ukupni troškovi formiranja i upravljanja strateškim rezervama su ključno determinisani trenutnim cijenama na međunarodnim tržištima, pa stoga obračune treba uzeti uslovno. Prisutna je visoka varijabilnost u kretanju cijena, a kao posledica visoke inflacije i nedovoljne ponude uz visoku nepredvidljivost kretanja cijena usljed rata u Ukrajini.

U narednoj tabeli je sprovedena **SWOT analiza** predloženog metoda institucionalizacije i formiranje robnih rezervi u Crnoj Gori.

Tabela 25. SWOT analiza

(S) Snage	(W) Slabosti
➤ Obezbjedenje sigurnosti snabdijevanja ➤ Brz i jednostavan pristup robnim rezervama ➤ Promptno djelovanje u slučaju nepredviđenih okolnosti ➤ Smanjenje neizvjesnosti i inflacionih očekivanja ➤ Povećanje predvidljivosti uslova privređivanja ➤ Povećanje nivoa opšte sigurnosti i bezbjednosti ➤ Unapređenje ekonomske nezavisnosti ➤ Novi instrument ekonomske politike ➤ Jačanje kapaciteta za reagovanje u kriznim situacijama ➤ Strateški pristup pitanjima robnih rezervi ➤ Mogućnost brzog i jednostavnog monitoringa stanja zaliha	➤ Visoki operativni troškovi ➤ Birokratizacija državne administracije ➤ Nedostatak skladišnih kapaciteta u državnom vlasništvu ➤ Angažovanje privatnih skladišnih prostora ➤ Visoke cijene nabavnih proizvoda na međunarodnom tržištu ➤ Visoke cijene skladištenja u privatnim skladištima ➤ Visoki početni troškovi formiranja zaliha ➤ Visoki troškovi održavanja zaliha
(O) Mogućnosti	(T) Prijetnje
➤ Podsticanje domaće proizvodnje ➤ Rast zaposlenosti u sektoru poljoprivrede ➤ Smanjenje zavisnosti od uvoza ➤ Izgradnja skladišnih kapaciteta u državnom vlasništvu i ➤ Povećanje kapitalnih investicija kroz nova ulaganja ➤ Angažovanje neiskorišćenih prostora i kapaciteta ➤ Ostvarenje prihoda kroz trgovinu ➤ Pružanje pomoći u slučaju vanrednih okolnosti ➤ Unapređenje sistema centralnih javnih nabavki ➤ Podrška sektoru odbrane i bezbjednosti ➤ Unapređenje saradnje sa zemljama regiona i Evropske unije	➤ Nemogućnost obezbjeđenja finansijskih sredstava ➤ Nemogućnost sprovođenja adekvatne kontrole količina i skladišta ➤ Problemi sa obezbjeđenjem neophodne rotacije robe iz robnih zaliha ➤ Zavisnost od cijena skladištenja u privatnom vlasništvu ➤ Otežano planiranje troškova usljed nestabilnosti cijena i otežane dostupnosti ➤ Robne rezerve se u mirnodobskim uslovima neće koristiti – trošak za državu koja ima ekonomskih izazova

Zaključne napomene

Polazeći od definisanog projektnog zadatka za izradu **Studije o opravdanosti formiranja robnih rezervi u Crnoj Gori**, autori su uzeli u obzir sve relevantne ekonomske indikatore, institucionalne i infrastrukturne kapacitete, finansijske mogućnosti i potrebe Crne Gore i na osnovu toga predložili odgovarajući model organizovanja i poslovanja **Agencije za strateške rezerve Crne Gore**.

Naime, izvršena je detaljna i sveobuhvatna analiza sistema robnih rezervi u tri reprezentativne zemlje iz okruženja (**Srbija, Sjeverna Makedonija i Hrvatska**) i na taj način izvršena komparacija sa sadašnjom i budućom situacijom u Crnoj Gori, sa posebnim osvrtom na institucionalne, finansijske i infastrukturne osobenosti. Zatim je izvršena analiza prakse zemalja koje su članice Evropske unije, a nalaze se u daljem okruženju Crne Gore i mogu se uzeti kao relativno uporedivi sistemi, i to su: **Slovenija, Rumunija i Bugarska**. Sveobuhvatna analiza sistema robnih rezervi zemalja okruženja i zemalja Evropske unije se zasniva na javno dostupnim i raspoloživim podacima, a sve u skladu sa politikom tajnosti podataka koje ove zemlje vode, i prema unaprijed definisanim istraživačkim zadacima. Najznačajniji nalazi do kojih su autori došli se ogledaju u tome da:

- u svakoj od analiziranih država **postoji određeni oblik robnih rezervi**;
- karakteristično je da **postoji posebno tijelo** odnosno organ upravljanja, kojem je dodijeljena nadležnost formiranja, obnavljanja i raspolaganja robnim rezervama;
- preuzeta je obaveza održavanja **minimalnih zaliha nafte i naftnih derivata**, a sve shodno pravnoj legislativi na nivou Evropske unije;
- postoji dominantno učešće **kombinovanog metoda** čuvanja robnih rezervi;
- neizvjesnost i geopolitička previranja na globalnom nivou posljednjih godina su dodatno istakli **značaj postojanja robnih rezervi**;
- model koji postoji u Crnoj Gori i funkcioniše na osnovu Plana interventnih nabavki pokazao je **određene manjkavosti** u prethodnom periodu.

Analiza unutrašnjih kapaciteta potrebnih za formiranje sistema robnih rezervi uključuje detaljan pregled raspoloživog prostora za skladištenje robnih rezerva u Crnoj Gori a imajući u vidu sva objektivna ograničenja. Najznačajniji nalazi do kojih se došlo u ovom dijelu Studije su da **Crna Gora ne raspolaže sa dovoljnim brojem funkcionalnih objekata** u državnom vlasništvu koji se mogu koristiti za potrebe formiranja, čuvanja i obnavljanja robnih rezervi, a da se kao alternativa nameće držanje robe u objektima koji se nalaze u **privatnom vlasništvu**.

Izvršena je detaljna uporedna analiza različitih modela robnih rezervi, sa posebnim osvrtom na prednosti i nedostatke svakog od navedenih modela i pogodnostima za implementaciju nekog od modela u sistemu Crne Gore. U ovom dijelu Studije, u okviru predloga, dat je **detaljan pregled roba i količina** koje bi bile predmet robnih rezervi

Crne Gore, sa posebnim osvrtom na raspoloživosti dobara iz domaće proizvodnje i zavisnost od uvoza istih. Predlaže se da strateške rezerve Crne Gore sadrže proizvode koji su **prepoznati Planom interventnih nabavki** (pšenica ili brašno, kukuruz, šećer, jestivo ulje, kuhinjska so i deterdženti), ali i druge proizvode koji su dodatno navedeni i koji uključuju: **krompir, mlijeko, mesne i riblje konzerve**, dok bi u kasnijim fazama trebalo razmotriti i uključenje sljedećih proizvoda: flaširana voda i zalihe svinjskog i goveđeg mesa. Preporučuje se da se obavezne rezerve nafte i naftnih derivata formiraju primjenjujući **industrijski model** formiranja rezervi, dok će za poslove nadzora nad ovim rezervama biti zadužen **Sektor za naftu i naftne derivate** koji će postojati u okviru **Agencije za strateške rezerve Crne Gore**. U Studiji je dat detaljan pregled **ljekova i sanitetskog materijala**, prema podacima Ministarstva zdravlja Crne Gore, dok bi zadatke u vezi sa svim poslovima koji se odnose na nabavku, skladištenje, obnavljanje i izdavanje lijekova i sanitetskog materijala vršio **Sektor za lijekove i sanitetski materijal**. U Studiji je dat detaljan prikaz **bilansa roba i njihovih vrijednosti** na mjesečnom, tromjesečnom i godišnjem nivou, kao i prikaz potreba prema teritorijalnom rasporedu i na državnom nivou.

Preporuka je da se cjelokupne robne rezerve formiraju **unutar granica Crne Gore**.

Na osnovu sprovedene analize, a u skladu sa predlogom o osnivanju **Agencije za strateške rezerve Crne Gore**, dat je predlog institucionalizacije gdje bi se rad Agencije operacionalizovao kroz rad tri sektora, i to: **Sektora za osnovne poljoprivredne i prehrambene proizvode, Sektora za lijekove i sanitetski materijal i Sektora za naftu i naftne derivate**. Nadalje, predstavljeni su finansijski aspekti opravdanosti formiranja robnih rezervi i date preporuke za model koji bi se koristio u slučaju Crne Gore.

Imajući u vidu finansijska ograničenja, broj stanovnika i teritorijalni aspekt preporučuje se osnivanje Agencije koja bi raspolagala dovoljnom količinom **osnovnih poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda i lijekova za zadovoljenje mjesečnih potreba stanovnika Crne Gore i turista**, dok bi se rezerve **naftnih derivata, prema industrijskom modelu, formirale za tromjesečni nivo prosječnog neto uvoza**.

Na osnovu nalaza Studije, troškovi formiranja rezervi u prvoj godini bi iznosili **21.380.217 €**, od čega **88%, odnosno 18.834.920 €**, čine troškovi **kupovine i nabavke robe**, dok **12%, odnosno 2.545.297 €**, troškova čine **tekući troškovi skladištenja i poslovanja** Agencije. Treba imati u vidu da su troškovi najveći u prvoj godini, dok se uspostavi adekvatan sistem i izvrši kupovina robe koja se će nalaziti u državnom vlasništvu, dok su budući troškovi značajno manji. Takođe, u slučaju da u budžetu trenutno **ne postoji dovoljno sredstava** za formiranje robnih rezervi, prema predloženim količinama, predlaže se **osnivanje Agencije koja bi postepeno akumulirala sredstva** za formiranje rezervi **i bavila se kontrolom i praćenjem snabdjevenosti tržišta** i drugim poslovima u skladu sa Planom interventnih nabavki, a vršila kontrolu za poslove koji se odnose na rezerve naftnih derivata. Agencija bi na ovaj način unaprijedila identifikovane manjkavosti koje postoje u ovom segmentu i olakšala buduće djelovanje u slučaju iznenadnih prekida snabdijevanja prehranjenim

proizvodima, dok se preporučuje formiranje **mjesečnih rezervi lijekova i sanitetskog materijala** nezavisno od odluke o formiranju rezervi prehrambenih proizvoda. Uzevši u obzir da su troškovi zakupa privatnih objekata prilično visoki, preporučuje se da u srednjem roku država razmotri mogućnost da kroz kapitalni budžet izgradi nedostajuće infrastrukturne kapacitete koji će omogućiti veću nezavisnost u vođenju poslova robnih rezervi i doprinijeti ekonomskoj stabilnosti u dugom roku. Obzirom da je predloženo formiranje zaliha osnovnih poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda i lijekova za zadovoljenje **mjesečnih** potreba stanovnika Crne Gore i turista, imajući u vidu sva budžetska ograničenja i izazove, preporučuje se da nosioci ekonomske vlasti razmotre mogućnost da u pravima, kroz sklapanje adekvatnih aranžmana ili finansijskih instrumenata, imaju pravo preče kupovine za nabavku dodatnih količina roba za tromjesečne potrebe.

Na bazi prethodno izvršene analize **autori Studije smatraju da:**

U Crnoj Gori **treba formirati robne rezerve** kroz osnivanje Agencije za strateške rezerve Crne Gore.

Rezerve bi obuhvatale **poljoprivredno prehrambene proizvode, lijekove i sanitetski materijal i naftu i naftne derivate**.

Rezerve bi se formirale primjenom **kombinovanog metoda**. Usljed nedostatka funkcionalnih prostornih skladišnih kapaciteta u državnom vlasništvu, koristili bi se i skladišni kapaciteti u privatnom vlasništvu.

Rezerve poljoprivredno prehrambenih proizvoda, lijekova i sanitetskog materijala bi trebalo formirati minimalno za obezbjeđenje **mjesečnih potreba**, dok bi rezerve nafte i naftnih derivata primjenom industrijskog modela trebale da obezbijede **tromjesečne potrebe**.

Imajući u vidu da su u bilansima prikazane vrijednosti nabavke na osnovu količina i cijena koje **uključuju PDV**, kao i prilikom obračuna troškova skladištenja, **neto troškovi po državni budžet će biti manji**, jer će se značajan dio inicijalnih troškova **posredno vratiti kao prihod budžeta**. Dodatno, povećanjem nivoa privredne aktivnosti povećaće se **poreska osnovica**, pa je očekivano da dođe i do rasta drugih prihoda.

Neto trošak zaposlenih u Agenciji može biti **manji od procijenjenog**, a usljed promjene u sistematizaciji rada ministarstava i drugih institucija koje u sadašnjoj organizaciji obavljaju neke poslove kojima će se u budućnosti baviti Agencija.

Za poslovanje robom koja ulazi u sastav rezervi bila bi **zadužena Agencija**, a sve u skladu sa Zakonom o javnim nabavkama i drugim zakonima koji definišu rad državnih organa i institucija. Takvo poslovanje u uslovima stabilnosti ne bi trebalo da izaziva **negativne poremećaje u odnosu između ponude i tražnje**. Izdaci za nabavku robe su inicijalni i jednokratni izdaci budžeta, dok u poslovanju sa rezervama Agencija može na godišnjem nivou ostvariti višak prihoda ili višak rashoda. Rezultat poslovanja Agencije na

godišnjem nivou će ključno zavisiti od uspostavljenog sistema upravljanja, nabavnih i prodajnih cijena, kao i objektivnih potreba da se reaguje na tržištu.

Važno je naglasiti da postoje očekivani **pozitivni multiplikativni** efekti formiranja rezervi, koji će se ispoljiti kroz podizanje nivoa privredne aktivnosti u poslovima proizvodnje, prevoza, skladištenja i čuvanja robe, a posebno su značajni očekivani **pozitivni efekti na sektor poljoprivredne proizvodnje**, koji je u Crnoj Gori definisan kao strateški. Pozitivan uticaj formiranja rezervi poljoprivredno-prehrambenih proizvoda na poljoprivrednu proizvodnju će se ogledati kroz **smanjenje neizvjesnosti plasmana poljoprivrednih proizvoda** i stvaranja pretpostavki da se poljoprivredni proizvođači **unaprijed pripreme** za proizvodnju proizvoda koji će ulaziti u sastav rezervi.

prof. dr Nikola Milović

prof. dr Mijat Jocović

dr Bojan Pejović

mr Nikola Martinović

Izvori informacija

- Centralna banka Crne Gore;
- Direktiva Evropske komisije 2018/1581 koja se odnosi na metode obračuna obaveznih zaliha;
- Direktiva Evropske unije 2009/119 kojom se nameće obaveza državama članicama da održavaju minimalne zalihe sirove nafte i naftnih derivata;
- Izvještaj o najpovoljnijem modelu za Crnu Goru za obezbjeđenje strateških rezervi nafte u skladu sa zahtjevima Direktive 2009/119/EC;
- Kompanija doo Franca „Meso-promet“ sa kojom Ministarstvo ekonomskog razvoja ima potpisan Sporazum o saradnji;
- Ministarstvo ekonomskog razvoja Crne Gore;
- Ministarstvo finansija Crne Gore;
- Ministarstvo poljoprivrede Crne Gore;
- Ministarstvo zdravlja Crne Gore;
- Oficijalni sajt Agencije za državne rezerve i specijalne probleme Rumunije;
- Oficijalni sajt Agencije za robne rezerve Bugarske;
- Oficijalni sajt Agencije za robne rezerve Sjeverne Makedonije;
- Oficijalni sajt Agencije za robne rezerve Slovenije;
- Oficijalni sajt Evropske komisije;
- Oficijalni sajt Evropskog parlamenta;
- Oficijalni sajt Ravnateljstva za robne zalihe Hrvatske;
- Oficijalni sajt Republičke direkcije za robne rezerve Srbije;
- Plan interventnih nabavki u uslovima ozbiljnih poremećaja na tržištu za 2022. godinu;
- Služben vesnik na Republika Makedonija br. 77/09, „Služben vesnik na Republika Makedonija“ br. 24/11, „Služben vesnik na Republika Makedonija“ br. 43/14, „Služben vesnik na Republika Makedonija“ br. 83/18 i „Služben vesnik na Republika Severna Makedonija“ br. 151/21;
- Sporazum o saradnji Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma Crne Gore sa 11 trgovačkih kompanija;

- Uprava za katastar i državnu imovinu Crne Gore;
- Uprava za statistiku Crne Gore;
- Uredba o osnivanju Javnog ekonomskog zavoda za robne rezerve, Službeni list R. Slovenije, br. 72/1995;
- Zakon o državnim rezervama i ratnim rezervama (Закон за държавните резерви и военновременните запаси);
- Zakon o interventnim nabavkama ("Službeni list Republike Crne Gore", br. 069/03 od 25.12.2003);
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o robnim rezervama - Zakon o robnim rezervama - službeni prečišćeni tekst - ZBR-UPB2 (Uradni list RS, br. 96/09 od 27.11.2009.);
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o robnim rezervama – ZBR-A (Uradni list RS, br. 38/99 od 21.05.1999.)M
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o robnim rezervama - ZBR-B (Uradni list RS, br. 50/04 od 06.05.2004.) - ZBR-C (Uradni list RS, br. 86/09 od 30.10.2009.);
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o robnim rezervama - ZBR-D (Službeni list RS, br. 83/12 od 6. novembra 2012). (Službeni list Republike Slovenije, br. 60/95 od 20. oktobra 1995. godine);
- Zakon o robnim rezervama - službeni prečišćeni tekst - ZBR-UPB1 (Uradni list RS, br. 98/04 od 09.09.2004.);
- Zakon o robnim rezervama ("Službeni list Republike Crne Gore", br. 056/92 od 07.12.1992);
- Zakon o strateškim robnim zalihami („Narodne novine“, br. 87/02. i 14/14.);
- Zakon o vodama („Sl. list RCG", br. 27/07, „Sl. list Crne Gore", br. 73/10, 32/11, 47/11, 48/15, 52/16, 055/16, 02/17, 80/17 i 84/18);
- Zakon o zalihami sirove nafte i naftnih proizvoda;
- Zakona o robnim rezervama Republike Srbije ("Službeni glasnik RS", br. 104/2013, 145/2014 - drugi zakon i 95/2018 - drugi zakon);
- Zdravstvena ustanova Apoteke Crne Gore „Montefarm“;

Prilozi

Prilog 1 – Nosioći snabdijevanja

Tabela 26. Nosioći snabdijevanja po opštinama za 2022. godinu

Redni broj	OPŠTINA	Nosilac snabdijevanja - trgovačko preduzeće
1.	Andrijevica	„Franca” DOO
2.	Bar	„Mercator-CG” DOO - Market Idea „Voli trade” DOO “Domaća trgovina” DOO „Hard diskont Laković” DOO
3.	Berane	„Mercator-CG” DOO - Market Idea „Voli trade” DOO „Hard diskont Laković” DOO
4.	Bijelo Polje	„Mercator-CG” DOO - Market Idea „Voli trade” DOO
5.	Budva	„Mercator-CG” DOO - Market Idea „Voli trade” DOO “Domaća trgovina” DOO „Hard diskont Laković” DOO “Megapromet” DOO
6.	Cetinje	„Mercator-CG” DOO - Market Idea „Voli trade” DOO
7.	Danilovgrad	„Mercator-CG” DOO - Market Idea „Voli trade” DOO “Domaća trgovina” DOO
8.	Gusinje	„Franca” DOO „Balkan” DOO
9.	Herceg Novi	„Mercator-CG” DOO - Market Idea „Voli trade” DOO „Hard diskont Laković” DOO
10.	Kolašin	„Mercator-CG” DOO - Market Idea „Voli trade” DOO
11.	Kotor	„Mercator-CG” DOO - Market Idea „Voli trade” DOO “Domaća trgovina” DOO „Hard diskont Laković” DOO
12.	Mojkovac	„Mercator-CG” DOO - Market Idea „Voli trade” DOO
13.	Nikšić	„Mercator-CG” DOO - Market Idea „Voli trade” DOO “Domaća trgovina” DOO „Hard diskont Laković” DOO
14.	Petnjica	„Franca” DOO „Treff Tiganji” DOO
15.	Plav	„Mercator-CG” DOO - Market Idea „Voli trade” DOO
16.	Pljevlja	„Mercator-CG” DOO - Market Idea „Voli trade” DOO
17.	Plužine	„Mercator-CG” DOO - Market Idea

18.	Podgorica	• „Mercator-CG“ DOO - Market Idea • „Voli trade“ DOO • „Hard diskont Laković“ DOO
19.	Rožaje	• „Voli trade“ DOO
20.	Šavnik	• „Mercator-CG“ DOO - Market Idea • „Voli trade“ DOO
21.	Tivat	• „Mercator-CG“ DOO - Market Idea • „Voli trade“ DOO
22.	Tuzi	• „Voli trade“ DOO
23.	Ulcinj	• „Mercator-CG“ DOO - Market Idea • „Voli trade“ DOO
24.	Žabljak	• „Mercator-CG“ DOO - Market Idea • „Voli trade“ DOO

Izvor: Plan interventnih nabavki u uslovima ozbiljnih poremećaja na tržištu za 2022. godinu

Prilog 2. Prostorni kapaciteti

OPSTINA	NAZIV	KATASTARSKA OPSTINA	ADRESA	LN ili PL	BROJ PARCELE	PODBROJ	RB. ZGRAD E	PD	NACIN KORISCENJA	POVRšina	KORISNIK	OPIS
PODGORICA	CRNA GORA - SUBJ.RASPOL. VLADA CG	PODGORICA II	Bl. Ivana Crnojevića	1288	3814		1	115	Poslovni prostor u vanprivredi	747	Prazan	Objekat u dobrom stanju
PODGORICA	CRNA GORA - SUBJ.RASPOL. VLADA CG	PODGORICA II	Bl. Ivana Crnojevića	1288	3814		1	114	Poslovni prostor u vanprivredi	746	Prazan	Objekat u dobrom stanju
PODGORICA	CRNA GORA - SUBJ.RASPOL. VLADA CG	PODGORICA II	Bl. Ivana Crnojevića	1288	3814		1	116	Poslovni prostor u vanprivredi	724	Prazan	Objekat u dobrom stanju
PODGORICA	CRNA GORA - SUBJ.RASPOL. VLADA CG	PODGORICA II	Bl. Ivana Crnojevića	1288	3814		1	117	Poslovni prostor u vanprivredi	638	Prazan	Objekat u dobrom stanju
PODGORICA	INVETICIONO - RAZVOJNI FOND CG AD	PODGORICA II	Ul. Omladinskih brigada, Centar	5100	4071	1	1	1	Poslovni prostor u privredi	636	Prazan. Zatvoren	Objekat u lošem stanju
PODGORICA	CRNA GORA - SUBJ.RASPOL. VLADA CG	PODGORICA II	Bl. Ivana Crnojevića	1288	3814		1	110	Poslovni prostor u vanprivredi	507	Prazan	Objekat u dobrom stanju
PODGORICA	CRNA GORA - SUBJ.RASPOL. VLADA CG	PODGORICA II	Bl. Ivana Crnojevića	1288	3814		1	112	Poslovni prostor u vanprivredi	507	Prazan	Objekat u dobrom stanju
PODGORICA	DRŽAVA CRNA GORA SUBJEKT RASPOLAGANJ A VLADA CRNE GORE	PODGORICA II	UL. Novaka Miloševa, Centar	4728	4016		2		Pomoćna zgrada	476	Atomsko sklonište. Zatvoreno	

PODGORICA	DRŽAVA CRNA GORA SUBJEKT RASPOLAGANJA VLADA CRNE GORE	PODGORICA II	Ul. Novaka Miloševa, Centar	4728	4016		1		Pomoćna zgrada	467	Atomsko sklonište. Zatvoreno	
PODGORICA	CRNA GORA - SUBJ. RASPOL. VLADA CG	PODGORICA II	Bl. Ivana Crnojevića	1288	3814		1	107	Poslovni prostor u vanprivredi	426	Prazan	Objekat u dobrom stanju
PODGORICA	SAVEZ UDRUŽ. BORACA NORa I ANTIFAŠISTA	PODGORICA III	V Proleterske brigade	4574	2462	1	1	1	Poslovni prostor porodične zgrade	405	Prazan	U zgradi Poreske uprave. Objekat u dobrom stanju
PODGORICA	VLADA CRNE GORE UPRAVA ZA IMOVINU	PODGORICA III	Aerodromska, Stari aerodrom	5568	2090	990	3		Pomoćna zgrada	391	Atomsko sklonište. Zatvoreno	Objekti u lošem stanju
PODGORICA	CRNA GORA	PODGORICA I	Ul. Đoka Miraševića	742	1146	7	1	178	Poslovni prostor u vanprivredi	355	Prazan	Objekat u dobrom stanju
PODGORICA	VLADA CRNE GORE UPRAVA ZA IMOVINU	PODGORICA III	Aerodromska, Stari aerodrom	5568	2090	990	4		Pomoćna zgrada	315	Atomsko sklonište. Zatvoreno	Objekti u lošem stanju
PODGORICA	DRŽAVA CRNA GORA- SUBJEKT RASPOLAGANJA VLADA CG	PODGORICA III	Ul. Bracana Bracanovića, Tuški put	5742	4488		1	204	Posebni djelovi zgrade	290	Atomsko sklonište. Zaključano. Ulaz 9	Objekat u lošem stanju

PODGORICA	DRŽAVA CRNA GORA- SUBJEKAT RASPOLAGANJ A VLADA CG	PODGORICA I	Vijenac Danila Kiša	1062	1146	14	1	70	Posebni djelovi zgrade	265	Atomsko sklonište. Zaključano.	Objekat u lošem stanju
PODGORICA	DRŽAVA CRNA GORA- SUBJEKAT RASPOLAGANJ A VLADA CG	PODGORICA I	Vijenac Kosovskih junaka, Blok V	1031	1169	1	2	70	Posebni djelovi zgrade	265	Atomsko sklonište. Zaključano. Napušteno.	Objekat u lošem stanju
PODGORICA	INVESTITICIONO - RAZVOJNI FOND CG AD	PODGORICA I	Bulevar Revolucije	200	1305	1	1	24	Poslovni prostor u vanprivredi	260	Prazan	Nekad bilo Min. Finansija, Revizija, Turistički centar. Zatvoreno. Objekat u lošijem stanju
PODGORICA	DRŽAVA CRNA GORA- SUBJEKAT RASPOLAGANJ A VLADA CG	PODGORICA III	Ul. Bracana Bracanovića, Tuški put	5742	4488		1	205	Posebni djelovi zgrade	250	Atomsko sklonište. Zaključano. Ulaz 21	Objekat u lošem stanju
PODGORICA	DRŽAVA CRNA GORA- SUBJEKAT RASPOLAGANJ A VLADA CG	PODGORICA III	Trg Božane Vučinić	737	2837		1	143	Posebni djelovi zgrade	244	Zaključano	

PODGORICA	CRNA GORA, PRAVO RASPOLAGANJE A VLADA CRNE GORE	PODGORICA III	Ul. 27.marta, Zabjelo	5754	4834		1	237	Posebni djelovi zgrade	234	Atomsko sklonište. Ulaz 60.	Objekat u lošem stanju
PODGORICA	CRNA GORA, PRAVO RASPOLAGANJE A VLADA CRNE GORE	PODGORICA III	Ul. 27.marta, Zabjelo	5754	4834		1	238	Posebni djelovi zgrade	234	Atomsko sklonište. Ulaz 60.	Objekat u lošem stanju
PODGORICA	DRŽAVA CRNA GORA- SUBJEKAT RASPOLAGANJE A VLADA CG	PODGORICA III	Ul. Veljka Vlahovića, Stari aerodrom	5621	2090	975	3	100	Posebni djelovi zgrade	230	Atomsko sklonište. Koriste ga stanari	Objekat u lošem stanju
PODGORICA	CRNA GORA - SUBJ. RASPOL. VLADA CG	PODGORICA III	Ul. Vojisavljevića, Zabjelo	3217	4994	1	1	227	Posebni djelovi zgrade	208	Sklonište. Dio koristi prodavnica (bez zakupa).	Sklonište u lošem stanju
PODGORICA	REPUBLIKA CRNA GORA	PODGORICA III	Ul. 4. jula, Zabjelo	5747	9002		1	56	Posebni djelovi zgrade	207	Sklonište. Zaključano, prazno	Sklonište u solidnom stanju
PODGORICA	DRŽAVA CRNA GORA- SUBJEKAT RASPOLAGANJE A VLADA CG	PODGORICA I	Ul. Đoka Miraševića	177	1146	6	1	137	Posebni djelovi zgrade	202	Atomsko sklonište. Zaključano.	Objekat u lošijem stanju
PODGORICA	VLADA CRNE GORE UPRAVA ZA IMOVINU	PODGORICA III	Ul. Bracana Bracanovića, Tuški put	5746	4534	1	1	198	Posebni djelovi zgrade	202	Atomsko sklonište	Atomsko sklonište u lošem stanju

PODGORICA	DRŽAVA CRNA GORA- SUBJEKAT RASPOLAGANJA VLADA CG	PODGORICA I	Ul. Đoka Miraševića	742	1146	3	1	17	Posebni djelovi zgrade	200	Atomsko sklonište. Zaključano	Objekat u lošem stanju
PODGORICA	DRŽAVA CRNA GORA- SUBJEKAT RASPOLAGANJA VLADA CG	PODGORICA III	Ul. Kralja Nikole	5699	4227		1	115	Posebni djelovi zgrade	200	Zaključan, prazan	Objekat u dobrom stanju
PODGORICA	DRŽAVA CRNA GORA- SUBJEKAT RASPOLAGANJA VLADA CG	PODGORICA III	Bl. Save Kovačevića	5717	4394		1	238	Posebni djelovi zgrade	200	Atomsko sklonište	Objekat u lošem stanju
PODGORICA	CRNA GORA SUBJEKAT RASPOLAGANJA VLADA CRNE GORE	PODGORICA III	Ul. 27.marta, Zabjelo	1318	4882		1	137	Posebni djelovi zgrade	200	Zaključan, prazan	Objekat u dobrom stanju
PODGORICA	REPUBLIKA CRNA GORA	PODGORICA I	Prolaz Jovana Cvijića	1063	1146	19	1	148	Posebni djelovi zgrade	190	Atomsko sklonište. zaključano. Koristio MUP	Objekat u solidnom stanju
PODGORICA	MINISTARSTVO UNUTRAŠ. POS L.RCG PODGORICA	PODGORICA III	Ul. Cara Lazara, Stari aerodrom	7391	2090	1084	1	1	Posebni djelovi zgrade	187	Atomsko sklonište. Koriste ga stanari	Objekat u lošem stanju

PODGORICA	VLADA CRNE GORE UPRAVA ZA IMOVINU	PODGORICA I	Trg Nikole Kovačevića, Blok V	4905	1146	8	1	307	Posebni djelovi zgrade	184	Atomsko sklonište. Zaključano.	Objekat u solidnom stanju
PODGORICA	VLADA CRNE GORE UPRAVA ZA IMOVINU	PODGORICA I	Ul. Blaža Jovanovića; Blok V	683	1146	12	1	212	Posebni djelovi zgrade	184	Atomsko sklonište. Zaključano.	Objekat u solidnom stanju
PODGORICA	DRŽAVA CRNA GORA- SUBJEKAT RASPOLAGANJA VLADA CG	PODGORICA I	Bl. Svetog Petra Cetinjskog	1052	1241	1	1	94	Posebni djelovi zgrade	180	Atomsko sklonište. Zaključano.	Objekat u solidnom stanju
PODGORICA	INVETICIONO - RAZVOJNI FOND CG AD	PODGORICA II	Novaka Miloševa, Centar	4801	4071	2	1		Poslovne zgrade u vanprivredi	170	Prazan, zapušten	Objekat u lošem stanju. Nekad bila radio stanica
PODGORICA	CRNA GORA	PODGORICA II	IV Proleterske brigade	3977	3523		1	2	Poslovni prostor u vanprivredi	141	Prazan	Zaključano. Nije bilo moguće pristupiti objektu
PODGORICA	CRNA GORA - SUBJ. RASPOL. VLADA CG	PODGORICA I	Đoka Miraševića	742	1146	3	1	130	Poslovni prostor u vanprivredi	139	Prazan	Objekat u solidnom stanju

PODGORICA	REPUBLIKA CRNA GORA	PODGORICA II	Novaka Miloševa, Centar	608	3969		1	12	Poslovni prostor u privredi	120	Dio prazan. Fon za obeštećenje 2 kanc, Plavnica DOO 5 kanc	
PODGORICA	CRNA GORA	PODGORICA III	Ul. Josipa Broza Tita	1690	5469	45	26	1	Poslovni prostor u vanprivredi	118	Prazan. Uprava za željeznicu	Objekat u solidnom stanju
PODGORICA	VLADA CRNE GORE	PODGORICA III	Ul. Kralja Nikole	5643	2839		1	2	Poslovni prostor u vanprivredi	114	Prazan	Objekat u dobrom stanju
PODGORICA	MO SRBIJA I CRNA GORA VP 4212 PODGORICA	PODGORICA I	Trg Nikole Kovačevića, Blok V	4905	1146	8	1	310	Poslovni prostor u vanprivredi	109	Prazan	Objekat u solidnom stanju
PODGORICA	CRNA GORA	PODGORICA II	Novaka Miloševa, Centar	635	4019		4	1	Poslovni prostor u vanprivredi	101	Prazan	
PODGORICA	REPUBLIKA CRNA GORA	PODGORICA I	Vijenac Kosovskih junaka, Blok V	1031	1169	1	2	1	Poslovni prostor u vanprivredi	100	Prazno. Atomsko sklonište- Min odbrane	Objekat u dobrom stanju
PODGORICA	DRŽAVA CRNA GORA- SUBJEKAT RASPOLAGANJ A VLADA CG	PODGORICA III	Bl. Pera Četkovića, Stari aerodrom	6175	2090	1001	1	50	Posebni djelovi zgrade	100	Zaključan, prazan	Objekat u dobrom stanju

PODGORICA	DRŽAVA CRNA GORA- SUBJEKAT RASPOLAGANJ A VLADA CG	PODGORICA III	Ul. Bratstva i jedinstva	4288	2692	1	1	51	Posebni djelovi zgrade	100	Zaključan, prazan	Objekat u lošem stanju
-----------	---	---------------	-----------------------------	------	------	---	---	----	---------------------------	-----	----------------------	---------------------------

OPSTINA	NAZIV	KATASTARSKA OPSTINA	ADRESA	LN ili PL	BROJ PARCELE	PODBROJ	RB. ZGRAD E	PD	NACIN KORISCENJA	POVRSINA	KORISNIK	OPIS
PODGORICA	CRNA GORA - SUBJ.RASPOL. VLADA CG	PODGORICA II	Bl. Ivana Crnojevića	1288	3814		1	115	Poslovni prostor u vanprivredi	747	Prazan	Objekat u dobrom stanju
PODGORICA	CRNA GORA - SUBJ.RASPOL. VLADA CG	PODGORICA II	Bl. Ivana Crnojevića	1288	3814		1	114	Poslovni prostor u vanprivredi	746	Prazan	Objekat u dobrom stanju
PODGORICA	CRNA GORA - SUBJ.RASPOL. VLADA CG	PODGORICA II	Bl. Ivana Crnojevića	1288	3814		1	116	Poslovni prostor u vanprivredi	724	Prazan	Objekat u dobrom stanju
PODGORICA	CRNA GORA - SUBJ.RASPOL. VLADA CG	PODGORICA II	Bl. Ivana Crnojevića	1288	3814		1	117	Poslovni prostor u vanprivredi	638	Prazan	Objekat u dobrom stanju
PODGORICA	INVETICIONO - RAZVOJNI FOND CG AD	PODGORICA II	Ul. Omladinskih brigada, Centar	5100	4071	1	1	1	Poslovni prostor u privredi	636	Prazan. Zatvoren	Objekat u lošem stanju
PODGORICA	CRNA GORA - SUBJ.RASPOL. VLADA CG	PODGORICA II	Bl. Ivana Crnojevića	1288	3814		1	110	Poslovni prostor u vanprivredi	507	Prazan	Objekat u dobrom stanju
PODGORICA	CRNA GORA - SUBJ.RASPOL. VLADA CG	PODGORICA II	Bl. Ivana Crnojevića	1288	3814		1	112	Poslovni prostor u vanprivredi	507	Prazan	Objekat u dobrom stanju
PODGORICA	DRŽAVA CRNA GORA SUBJEKT RASPOLAGANJ A VLADA CRNE GORE	PODGORICA II	UL. Novaka Miloševa, Centar	4728	4016		2		Pomoćna zgrada	476	Atomsko sklonište. Zatvoreno	

PODGORICA	DRŽAVA CRNA GORA SUBJEKT RASPOLAGANJA VLADA CRNE GORE	PODGORICA II	Ul. Novaka Miloševa, Centar	4728	4016		1		Pomoćna zgrada	467	Atomsko sklonište. Zatvoreno	
PODGORICA	CRNA GORA - SUBJ. RASPOL. VLADA CG	PODGORICA II	Bl. Ivana Crnojevića	1288	3814		1	107	Poslovni prostor u vanprivredi	426	Prazan	Objekat u dobrom stanju
PODGORICA	SAVEZ UDRUŽ. BORACA NORA I ANTIFAŠISTA	PODGORICA III	V Proleterske brigade	4574	2462	1	1	1	Poslovni prostor porodične zgrade	405	Prazan	U zgradi Poreske uprave. Objekat u dobrom stanju
PODGORICA	VLADA CRNE GORE UPRAVA ZA IMOVINU	PODGORICA III	Aerodromska, Stari aerodrom	5568	2090	990	3		Pomoćna zgrada	391	Atomsko sklonište. Zatvoreno	Objekti u lošem stanju
PODGORICA	CRNA GORA	PODGORICA I	Ul. Đoka Miraševića	742	1146	7	1	178	Poslovni prostor u vanprivredi	355	Prazan	Objekat u dobrom stanju
PODGORICA	VLADA CRNE GORE UPRAVA ZA IMOVINU	PODGORICA III	Aerodromska, Stari aerodrom	5568	2090	990	4		Pomoćna zgrada	315	Atomsko sklonište. Zatvoreno	Objekti u lošem stanju
PODGORICA	DRŽAVA CRNA GORA- SUBJEKT RASPOLAGANJA VLADA CG	PODGORICA III	Ul. Bracana Bracanovića, Tuški put	5742	4488		1	204	Posebni djelovi zgrade	290	Atomsko sklonište. Zaključano. Ulaz 9	Objekat u lošem stanju

PODGORICA	DRŽAVA CRNA GORA- SUBJEKAT RASPOLAGANJ A VLADA CG	PODGORICA I	Vijenac Danila Kiša	1062	1146	14	1	70	Posebni djelovi zgrade	265	Atomsko sklonište. Zaključano.	Objekat u lošem stanju
PODGORICA	DRŽAVA CRNA GORA- SUBJEKAT RASPOLAGANJ A VLADA CG	PODGORICA I	Vijenac Kosovskih junaka, Blok V	1031	1169	1	2	70	Posebni djelovi zgrade	265	Atomsko sklonište. Zaključano. Napušteno.	Objekat u lošem stanju
PODGORICA	INVESTITICNO - RAZVOJNI FOND CG AD	PODGORICA I	Bulevar Revolucije	200	1305	1	1	24	Poslovni prostor u vanprivredi	260	Prazan	Nekad bilo Min. Finansija, Revizija, Turistički centar. Zatvoreno. Objekat u lošijem stanju
PODGORICA	DRŽAVA CRNA GORA- SUBJEKAT RASPOLAGANJ A VLADA CG	PODGORICA III	Ul. Bracana Bracanovića, Tuški put	5742	4488		1	205	Posebni djelovi zgrade	250	Atomsko sklonište. Zaključano. Ulaz 21	Objekat u lošem stanju
PODGORICA	DRŽAVA CRNA GORA- SUBJEKAT RASPOLAGANJ A VLADA CG	PODGORICA III	Trg Božane Vučinić	737	2837		1	143	Posebni djelovi zgrade	244	Zaključano	

PODGORICA	CRNA GORA, PRAVO RASPOLAGANJE A VLADA CRNE GORE	PODGORICA III	Ul. 27.marta, Zabjelo	5754	4834		1	237	Posebni djelovi zgrade	234	Atomsko sklonište. Ulaz 60.	Objekat u lošem stanju
PODGORICA	CRNA GORA, PRAVO RASPOLAGANJE A VLADA CRNE GORE	PODGORICA III	Ul. 27.marta, Zabjelo	5754	4834		1	238	Posebni djelovi zgrade	234	Atomsko sklonište. Ulaz 60.	Objekat u lošem stanju
PODGORICA	DRŽAVA CRNA GORA- SUBJEKAT RASPOLAGANJE A VLADA CG	PODGORICA III	Ul. Veljka Vlahovića, Stari aerodrom	5621	2090	975	3	100	Posebni djelovi zgrade	230	Atomsko sklonište. Koriste ga stanari	Objekat u lošem stanju
PODGORICA	CRNA GORA - SUBJ. RASPOL. VLADA CG	PODGORICA III	Ul. Vojisavljevića, Zabjelo	3217	4994	1	1	227	Posebni djelovi zgrade	208	Sklonište. Dio koristi prodavnica (bez zakupa).	Sklonište u lošem stanju
PODGORICA	REPUBLIKA CRNA GORA	PODGORICA III	Ul. 4. jula, Zabjelo	5747	9002		1	56	Posebni djelovi zgrade	207	Sklonište. Zaključano, prazno	Sklonište u solidnom stanju
PODGORICA	DRŽAVA CRNA GORA- SUBJEKAT RASPOLAGANJE A VLADA CG	PODGORICA I	Ul. Đoka Miraševića	177	1146	6	1	137	Posebni djelovi zgrade	202	Atomsko sklonište. Zaključano.	Objekat u lošijem stanju
PODGORICA	VLADA CRNE GORE UPRAVA ZA IMOVINU	PODGORICA III	Ul. Bracana Bracanovića, Tuški put	5746	4534	1	1	198	Posebni djelovi zgrade	202	Atomsko sklonište	Atomsko sklonište u lošem stanju

PODGORICA	DRŽAVA CRNA GORA- SUBJEKAT RASPOLAGANJA VLADA CG	PODGORICA I	Ul. Đoka Miraševića	742	1146	3	1	17	Posebni djelovi zgrade	200	Atomsko sklonište. Zaključano	Objekat u lošem stanju
PODGORICA	DRŽAVA CRNA GORA- SUBJEKAT RASPOLAGANJA VLADA CG	PODGORICA III	Ul. Kralja Nikole	5699	4227		1	115	Posebni djelovi zgrade	200	Zaključan, prazan	Objekat u dobrom stanju
PODGORICA	DRŽAVA CRNA GORA- SUBJEKAT RASPOLAGANJA VLADA CG	PODGORICA III	Bl. Save Kovačevića	5717	4394		1	238	Posebni djelovi zgrade	200	Atomsko sklonište	Objekat u lošem stanju
PODGORICA	CRNA GORA SUBJEKAT RASPOLAGANJA VLADA CRNE GORE	PODGORICA III	Ul. 27.marta, Zabjelo	1318	4882		1	137	Posebni djelovi zgrade	200	Zaključan, prazan	Objekat u dobrom stanju
PODGORICA	REPUBLIKA CRNA GORA	PODGORICA I	Prolaz Jovana Cvijića	1063	1146	19	1	148	Posebni djelovi zgrade	190	Atomsko sklonište. zaključano. Koristio MUP	Objekat u solidnom stanju
PODGORICA	MINISTARSTVO UNUTRAŠNJEG POSREDOVANJA L.RCG PODGORICA	PODGORICA III	Ul. Cara Lazara, Stari aerodrom	7391	2090	1084	1	1	Posebni djelovi zgrade	187	Atomsko sklonište. Koriste ga stanari	Objekat u lošem stanju

PODGORICA	VLADA CRNE GORE UPRAVA ZA IMOVINU	PODGORICA I	Trg Nikole Kovačevića, Blok V	4905	1146	8	1	307	Posebni djelovi zgrade	184	Atomsko sklonište. Zaključano.	Objekat u solidnom stanju
PODGORICA	VLADA CRNE GORE UPRAVA ZA IMOVINU	PODGORICA I	Ul. Blaža Jovanovića; Blok V	683	1146	12	1	212	Posebni djelovi zgrade	184	Atomsko sklonište. Zaključano.	Objekat u solidnom stanju
PODGORICA	DRŽAVA CRNA GORA- SUBJEKAT RASPOLAGANJA VLADA CG	PODGORICA I	Bl. Svetog Petra Cetinjskog	1052	1241	1	1	94	Posebni djelovi zgrade	180	Atomsko sklonište. Zaključano.	Objekat u solidnom stanju
PODGORICA	INVETICIONO - RAZVOJNI FOND CG AD	PODGORICA II	Novaka Miloševa, Centar	4801	4071	2	1		Poslovne zgrade u vanprivredi	170	Prazan, zapušten	Objekat u lošem stanju. Nekad bila radio stanica
PODGORICA	CRNA GORA	PODGORICA II	IV Proleterske brigade	3977	3523		1	2	Poslovni prostor u vanprivredi	141	Prazan	Zaključano. Nije bilo moguće pristupiti objektu
PODGORICA	CRNA GORA - SUBJ. RASPOL. VLADA CG	PODGORICA I	Đoka Miraševića	742	1146	3	1	130	Poslovni prostor u vanprivredi	139	Prazan	Objekat u solidnom stanju

PODGORICA	REPUBLIKA CRNA GORA	PODGORICA II	Novaka Miloševa, Centar	608	3969		1	12	Poslovni prostor u privredi	120	Dio prazan. Fon za obeštećenje 2 kanc, Plavnica DOO 5 kanc	
PODGORICA	CRNA GORA	PODGORICA III	Ul. Josipa Broza Tita	1690	5469	45	26	1	Poslovni prostor u vanprivredi	118	Prazan. Uprava za željeznicu	Objekat u solidnom stanju
PODGORICA	VLADA CRNE GORE	PODGORICA III	Ul. Kralja Nikole	5643	2839		1	2	Poslovni prostor u vanprivredi	114	Prazan	Objekat u dobrom stanju
PODGORICA	MO SRBIJA I CRNA GORA VP 4212 PODGORICA	PODGORICA I	Trg Nikole Kovačevića, Blok V	4905	1146	8	1	310	Poslovni prostor u vanprivredi	109	Prazan	Objekat u solidnom stanju
PODGORICA	CRNA GORA	PODGORICA II	Novaka Miloševa, Centar	635	4019		4	1	Poslovni prostor u vanprivredi	101	Prazan	
PODGORICA	REPUBLIKA CRNA GORA	PODGORICA I	Vijenac Kosovskih junaka, Blok V	1031	1169	1	2	1	Poslovni prostor u vanprivredi	100	Prazno. Atomska sklonište- Min odbrane	Objekat u dobrom stanju
PODGORICA	DRŽAVA CRNA GORA- SUBJEKAT RASPOLAGANJA VLADA CG	PODGORICA III	Bl. Pera Četkovića, Stari aerodrom	6175	2090	1001	1	50	Posebni djelovi zgrade	100	Zaključan, prazan	Objekat u dobrom stanju

PODGORICA	DRŽAVA CRNA GORA- SUBJEKAT RASPOLAGANJA VLADA CG	PODGORICA III	Ul. Bratstva i jedinstva	4288	2692	1	1	51	Posebni djelovi zgrade	100	Zaključan, prazan	Objekat u lošem stanju
-----------	--	---------------	--------------------------	------	------	---	---	----	------------------------	-----	-------------------	------------------------

Prilog 3. Ljekovi

ATC	ORALNI	Farmaceutski oblik lijeka	Pakovanje	Cijena pakovanja	POTREBE ZA 3 MJESECA			POTREBE ZA 12 MJESECI	
	INN-internacionalni nezaštićeni naziv lijeka				Količine	Iznos		Količine	Iznos
A02BC02	pantoprazol	gastrorezistentna tableta	14x20mg	1.42	30000	42,600.00 €		120000	170,400.00
A03FA01	metoklopramid	oralni rastvor	1x100ml	0.72	50	36.00 €		200	144.00
A03FA01	metoklopramid	tableta	30x10mg	0.6	1000	600.00 €		4000	2,400.00
A07DA03	loperamid	tableta	20x2mg	1.87	500	935.00 €		2000	3,740.00
A07EC02	mesalazin	gastrorezistentna tableta	50x500mg	12.5	600	7,500.00 €		2400	30,000.00
A10AB01	humani insulini	rastvor za injekciju u penu sa uloškom	5x3ml	19.67	3500	68,845.00 €		14000	275,380.00
A10AB05	insulin aspart	rastvor za injekciju u penu sa uloškom	5x3ml	31.28	8000	250,240.00 €		32000	1,000,960.00
A10AB06	insulin glulizin	rastvor za injekciju u penu sa uloškom	5x3ml	27.22	2500	68,050.00 €		10000	272,200.00
A10AC01	humani izofan insulin	suspencija za injekciju u penu sa uloškom	5x3ml	24.06	7000	168,420.00 €		28000	673,680.00
A10AD01	humani insulini brzog dejstva sa izofan insulinom (25%+75%)	suspencija za injekciju u penu sa uloškom	5x3ml	17.31	200	3,462.00 €		800	13,848.00
A10AD05	insulin aspart sa protamin insulinom (30%+70%)	suspencija za injekciju u penu sa uloškom	5x3ml	31.08	4000	124,320.00 €		16000	497,280.00
A10AE04	insulin glargine	rastvor za injekciju u penu sa uloškom	5x3ml	39.64	5000	198,200.00 €		20000	792,800.00
A10AE04	insulin glargine	rastvor za injekciju u penu sa uloškom	3x1,5ml	35.81	4000	143,240.00 €		16000	572,960.00
A10AE05	insulin detemir	rastvor za injekciju u penu sa uloškom	5x3ml	48.72	6000	292,320.00 €		24000	1,169,280.00

A10AE06	insulin degludek	rastvor za injekciju u penu sa uloškom	5x3ml	71.87	6000	431,220.00 €
A10AE56	insulin degludek, liraglutid	rastvor za injekciju	5x3ml	207.93	1000	207,930.00 €
A10BA02	metformin	film tableta	30x500mg	0.7	20000	14,000.00 €
A10BA02	metformin	film tableta	30x850mg	0.78	10000	7,800.00 €
A10BA02	metformin	film tableta	30x1.000mg	1.08	10000	10,800.00 €
A10BA02	metformin	tableta sa produženim oslobađanjem	30x1.000mg	2.82	8000	22,560.00 €
A10BX07	liraglutid	rastvor za injekciju u penu sa uloškom	2x3ml	86.11	200	17,222.00 €
A10BX09	dapagliflozin	film tableta	30x10mg	34.49	500	17,245.00 €
A11CB...	retinol + ergokalciferol	oralne kapi, rastvor	1x10ml	0.9	1500	1,350.00 €
A12BA01	kalijum hlorid	tableta	30x1g	3.29	100	329.00 €
B01AC04	klopidogrel	film tableta	28x75mg	2.59	2000	5,180.00 €
B03AA02	gvožđe II - fumarat	kapsula, tvrda	30x350mg	1.8	8000	14,400.00 €
C01BD01	amjodaron	tableta	60x200mg	6.77	2000	13,540.00 €
C01DA14	izosorbid-5-mononitrat	tableta	30x20mg	0.95	5000	4,750.00 €
C02AB01	metildopa	film tableta	20x250mg	1.14	500	570.00 €
C03CA01	furosemid	tableta	20x40mg	0.45	10000	4,500.00 €
C07AB02	metoprolol	film tableta	28x50mg	0.5	20000	10,000.00 €
C08CA01	amlodipin	tableta	30x5mg	0.9	8000	7,200.00 €
C09AA01	kaptopril	tableta	40x25mg	1.03	3000	3,090.00 €
C09AA09	fosinopril	tableta	28x10mg	2.4	20000	48,000.00 €
C09BA09	fosinopril,hidrohlortiazid	tableta	28x(20mg+1	3.16	20000	63,200.00 €
C10AA01	simvastatin	film tableta	20x20mg	1.31	1500	1,965.00 €
G02AB01	metilergometrin	oralne kapi	1x10ml	0.67	100	67.00 €
G03DA04	progesteron	kapsula meka	14x200mg	5.37	2500	13,425.00 €
G04BD09	trosbijum	tableta	20x5mg	2.5	3000	7,500.00 €
G04CB01	finasterid	film tableta	28x5mg	3.53	2500	8,825.00 €
H02AB07	prednizon	tableta	20x20mg	1.6	3000	4,800.00 €
H03AA01	levotiroksin	tableta	50x0,025mg	0.94	2000	1,880.00 €
H03AA01	levotiroksin	tableta	50x0,05mg	1.29	3000	3,870.00 €

24000	1,724,880.00 €
4000	831,720.00 €
80000	56,000.00 €
40000	31,200.00 €
40000	43,200.00 €
32000	90,240.00 €
800	68,888.00 €
2000	68,980.00 €
6000	5,400.00 €
400	1,316.00 €
8000	20,720.00 €
32000	57,600.00 €
8000	54,160.00 €
20000	19,000.00 €
2000	2,280.00 €
40000	18,000.00 €
80000	40,000.00 €
32000	28,800.00 €
12000	12,360.00 €
80000	192,000.00 €
80000	252,800.00 €
6000	7,860.00 €
400	268.00 €
10000	53,700.00 €
12000	30,000.00 €
10000	35,300.00 €
12000	19,200.00 €
8000	7,520.00 €
12000	15,480.00 €

H03AA01	levotiroksin	tableta	50x0,075mg	1.32	2500	3,300.00 €
H03AA01	levotiroksin	tableta	50x0,1mg	1.9	5000	9,500.00 €
H03BA02	propiltiouracil	tableta	20x50mg	2.7	1000	2,700.00 €
J01CA04	amoksicilin	kapsula	16x500mg	0.7	15000	10,500.00 €
J01CA04	amoksicilin	prašak za oralnu suspenziju	1x100ml	0.72	3000	2,160.00 €
J01DB01	cefaleksin	kapsula	16x500mg	0.82	15000	12,300.00 €
J01DB01	cefaleksin	prašak za oralnu suspenziju	1x100ml	1.35	2000	2,700.00 €
J01EE01	sulfametoksazol, trimetoprim	sirup		1.29	200	258.00 €
J01EE01	sulfametoksazol, trimetoprim	tableta	20x(400mg	1	5000	5,000.00 €
J01FA01	eritromicin	film tableta	20x500mg	2.68	2000	5,360.00 €
J01FA10	azitromicin	film tableta	3x500mg	1.66	15000	24,900.00 €
J01FA10	azitromicin	granule za oralnu suspenziju	1x20ml	1.3	1000	1,300.00 €
J01MA02	ciprofloksacin #	film tableta	10x500mg	0.93	5000	4,650.00 €
J04AB02	rifampicin	kapsula	16x300mg	6.07		- €
J05AB01	aciklovir	tableta	25x200mg	5.65	500	2,825.00 €
L02BA01	tamoksifen	film tableta	30x10mg	3.01	500	1,505.00 €
L04AD02	takrolimus	kapsula, tvrda	30x0,5mg	14.51	150	2,176.50 €
L04AD02	takrolimus	kapsula, tvrda	60x1mg	53.15	150	7,972.50 €
L04AD02	takrolimus	kapsula, tvrda	30x5mg	123.21	30	3,696.30 €
L04AD02	takrolimus	kapsula sa produženim oslobađanjem, tvrda	30x3mg	120.17	80	9,613.60 €
M01AB05	diklofenak	tableta, kapsula	30x75mg	1.92	30000	57,600.00 €
M01AE01	ibuprofen	oralna suspenzija	1x100ml	1.01	2000	2,020.00 €
M01AE01	ibuprofen	oralna suspenzija	1x100ml	0.95	2000	1,900.00 €
M04AA01	alopurinol	tableta	40x100mg	0.78	2500	1,950.00 €
M05BB03	alendronska kiselina, holekalciferol	tableta	4x(70mg + 5	9.35	500	4,675.00 €
N02AA01	morfin §	oralni kapi	1*20ml	4.72	20	94.40 €

10000	13,200.00
20000	38,000.00
4000	10,800.00
60000	42,000.00
12000	8,640.00
60000	49,200.00
8000	10,800.00
800	1,032.00
20000	20,000.00
8000	21,440.00
60000	99,600.00
4000	5,200.00
20000	18,600.00
0	-
2000	11,300.00
2000	6,020.00
600	8,706.00
600	31,890.00
120	14,785.20
320	38,454.40 €
120000	230,400.00 €
8000	8,080.00 €
8000	7,600.00 €
10000	7,800.00 €
2000	18,700.00 €
80	377.60 €

N02AX02	tramadol §	tableta sa produženim oslobađanjem	30x100mg	2.4	300	720.00 €
N02BE01	paracetamol	sirup	1x100ml	1	3000	3,000.00 €
N03AA02	fenobarbiton §	tableta	50x15mg	15.45	200	3,090.00 €
N03AA02	fenobarbiton §	tableta	30x100mg	1.44	3500	5,040.00 €
N03AF01	karbamazepin	tableta	50x200mg	1.76	2500	4,400.00 €
N03AG01	valproinska kiselina	sirup	1x150ml	3.22	800	2,576.00 €
N03AG01	valproinska kiselina sa natrijum valproatom	tableta sa produženim oslobađanjem	30x(145mg)	3.23	6000	19,380.00 €
N03AX09	lamotrigin - originator	tableta	30x25mg	1.16	800	928.00 €
N03AX09	lamotrigin - originator	tableta	30x50mg	2.48	800	1,984.00 €
N03AX09	lamotrigin - originator	tableta	30x100mg	4.57	2000	9,140.00 €
N03AX14	levetiracetam - originator	oralni rastvor	1x300ml	35.04	200	7,008.00 €
N03AX14	levetiracetam - originator	film tableta	60x500mg	13.7	1000	13,700.00 €
N04AA02	biperiden	tableta	50x2mg	1.14	2000	2,280.00 €
N04BA02	levodopa, benzerazid	tableta	100x(200mg)	12.5	2000	25,000.00 €
N05AB02	flufenazin	obložena tableta	25x1mg	0.86	1500	1,290.00 €
N05AD01	haloperidol	tableta	25x2mg	0.92	3000	2,760.00 €
N05AH02	klozapin	tableta	50x25mg	1.08	3000	3,240.00 €
N05AL01	sulpirid	kapsula tvrda	30x50mg	2.13	1000	2,130.00 €
N05BA01	diazepam	tableta	30x2mg	0.47	8000	3,760.00 €
N05BA01	diazepam	tableta	30x5mg	0.59	10000	5,900.00 €
N05BA01	diazepam	tableta	30x10mg	0.78	2000	1,560.00 €
N05BA08	bromazepam	tableta	20x6mg	0.59	1000	590.00 €
N05BA08	bromazepam	tableta	30x1,5mg	0.5	20000	10,000.00 €
N05BA08	bromazepam	tableta	30x3mg	0.46	8000	3,680.00 €
N05CD02	nitrazepam	tableta	10x5mg	0.31	4000	1,240.00 €
N06AB05		film tableta	30x20mg	2.14	4000	8,560.00 €
N06AB06	sertralin	film tableta	28x50mg	2.2	1000	2,200.00 €
P01AB01	metronidazol	tableta	20x400mg	0.85	3000	2,550.00 €

1200	2,880.00
12000	12,000.00
800	12,360.00
14000	20,160.00
10000	17,600.00
3200	10,304.00
24000	77,520.00
3200	3,712.00
3200	7,936.00
8000	36,560.00
800	28,032.00
4000	54,800.00
8000	9,120.00
8000	100,000.00
6000	5,160.00
12000	11,040.00
12000	12,960.00
4000	8,520.00
32000	15,040.00
40000	23,600.00
8000	6,240.00
4000	2,360.00
80000	40,000.00
32000	14,720.00
16000	4,960.00
16000	34,240.00
4000	8,800.00
12000	10,200.00

R03AK03	fenoterol, ipratropijum bromid	rastvor za raspršivanje	1x20ml	3.47	10000	34,700.00 €
R03AK03	fenoterol, ipratropijum bromid	rastvor za inhalaciju pod pritiskom	200x(0,05m	6.4	8000	51,200.00 €
R03AK07	budesonid, formoterol	prašak za inhalaciju	60x(320mcg	26.94	3000	80,820.00 €
R03AK07	budesonid, formoterol	prašak za inhalaciju	60x(160mcg	13.91	3000	41,730.00 €
R03BA02	budesonid	suspenzija za raspršivanje	20x2ml	9.64	200	1,928.00 €
R03BA02	budesonid	suspenzija za raspršivanje	20x2ml	12.9	200	2,580.00 €
R03BB04	tiotropijum bromid	prašak za inhalaciju, tvrda kapsula	30x18mcg	23.75	1000	23,750.00 €
R03DA05	aminofilin	tableta sa produženim oslobađanjem	20x350mg	0.85	6000	5,100.00 €
R06AX13	loratadin	tableta	10x10mg	0.87	7000	6,090.00 €
R06AX13	loratadin	sirup	1x120ml	1.6	800	1,280.00 €
S01CA01	neomicin, deksametazon	kapi za oči, rastvor	1x10ml	1.47	3000	4,410.00 €
S01ED51	dorzolamid, timolol	kapi za oko	1x5ml	5.69	1000	5,690.00 €
V06DX02	bezglutenski proizvod	prašak	1x500g	1.06	2000	2,120.00 €
V06DX02	bezglutenski proizvod	prašak	1x500g	1.07	2000	2,140.00 €
V06DX03	namirnica za enteralnu primjenu	plastična bočica	1x200ml	3.45	8000	27,600.00 €
C01DA02	nitroglicerol	sprej		3.4	500	1,700.00 €
B01AA07	acenokumarol	tbl	20x4mg	0.97	2000	1,940.00 €
UKUPNO						2,939,126.30 €

40000	138,800.00
32000	204,800.00
12000	323,280.00
12000	166,920.00
800	7,712.00
800	10,320.00
4000	95,000.00
24000	20,400.00
28000	24,360.00
3200	5,120.00
12000	17,640.00
4000	22,760.00
8000	8,480.00
8000	8,560.00
32000	110,400.00
2000	6,800.00
8000	7,760.00
	11,756,505.20

NEGATIVNA LISTA

	Vioplex T sprej			7.02	500	3,510.00 €
	Probiotic a 10 kaps			3.09	5000	15,450.00 €

2000	14,040.00 €
20000	61,800.00 €

	Ekoped A sampon			2.08	300	624.00 €		1200	2,496.00
UKUPNO						19,584.00 €			78,336.00

ATC	AMPULIRANI INN-internacionalni nezasticeeni naziv lijeka, farmaceutski oblici, jacinu lijeka	Pakovanje	Cijena	POTREBE ZA 3 MJESECA			POTREBE ZA 12 MJESECI	
				Količina	Iznos		Količina	Iznos
A02BC02	pantoprazol prašak za rastvor za injekciju 40mg	1x40mg	1.96	30000	58,800.00 €		120000	235,200.00 €
A11HA02	piridoksin rastvor za injekciju 50mg/2ml	50x50mg	5.41	1000	5,410.00 €		4000	21,640.00 €
B01AB05	enoksaparin rastvor za injekciju u napunjenom injekcionom špricu 2.000 U/0,2ml	10x(2.000	16.18	2000	32,360.00 €		8000	129,440.00 €
B01AB05	enoksaparin rastvor za injekciju u napunjenom injekcionom špricu 4.000 U/0,4ml	10x(4.000	31.23	3000	93,690.00 €		12000	374,760.00 €
B01AB05	enoksaparin rastvor za injekciju u napunjenom injekcionom špricu 6.000 U/0,6ml	10x(6.000	43.53	1500	65,295.00 €		6000	261,180.00 €
B01AB05	enoksaparin rastvor za injekciju u napunjenom injekcionom špricu 8.000 U/0,8ml	10x(8.000	50.59	1000	50,590.00 €		4000	202,360.00 €
B02BD02	koagulacioni faktor VIII ,prašak i rastvarač za rastvor za inj500U/10ML.	1x(500 U/1	96.75	1000	96,750.00 €		4000	387,000.00 €
B05AA01	humani albumin rastvor za infuziju 20% (50ml)	1x50ml	24	3000	72,000.00 €		12000	288,000.00 €
B05BA03	glukoza rastvor za infuzija 5% (500ml)	1x500ml	0.78	30000	23,400.00 €		120000	93,600.00 €
B05BA03	glukoza rastvor za infuzija 10% (500ml)	1x500ml	0.93	10000	9,300.00 €		40000	37,200.00 €
B05BB01	natrijum hlorid + kalijum hlorid + kalcijum hlorid rastvor za infuziju 4,3g + 0,15g + 0,165g (500ml)	1x500ml	0.85	5000	4,250.00 €		20000	17,000.00 €
B05BB01	natrijum hlorid + kalijum hlorid + kalcijum hlorid + natrijum laktat rastvor za infuziju 3,010g + 0,1865g + 0,147g + 3,138g (500ml)	1x500ml	0.47	5000	2,350.00 €		20000	9,400.00 €

	kalcijum hlorid + kalijum hlorid + magnezijum hlorid + natrijum hlorid + natrijum laktat rastvor za infuziju 0,134g + 0,2g + 0,15g + 3g + 1,525g (500ml)	1x500ml	1.04	10000	10,400.00 €
B05BB01					
B05BC01	manitol rastvor za infuziju 20% (250ml)	1x250ml	1.32	10000	13,200.00 €
B05XA01	kalijum hlorid infuzija 0,074	20x1mMol	7.9	200	1,580.00 €
B05XA02	natrijum hidrogenkarbonat infuzija 0,084	1x8,4%ED	1.1	5000	5,500.00 €
B05XA03	natrijum hlorid rastvor za infuziju 0,9% (500ml)	10x500ml	7.88	100000	788,000.00 €
C01BD01	amjodaron konc. za rastvor za infuziju; injekcija 150mg/3ml	6x150mg	6.72	300	2,016.00 €
C01CA02	noradrenalin ampula 2mg/2ml	5x2mg	3.05	1000	3,050.00 €
C01CA04	dopamin koncentrat za infuziju 50mg/5ml	5x50mg/5ml	5.89	500	2,945.00 €
C01CA24	adrenalin (epinefrin) rastvor za injekciju 1mg/ml	5x1mg/ml	1.7	1000	1,700.00 €
C03CA01	furosemid rastvor za injekciju 20mg/2ml	50x20mg/2ml	8	800	6,400.00 €
D06BA01	sulfadiazin srebro krem	1% (50g)	1.35	800	1,080.00 €
D08AG02	povidon jod rastvor za kožu 0,1	500ml	3.31	3000	9,930.00 €
G04BD09	trospijum rastvor za injekciju 0,2mg/5ml	5x20mg/1ml	1.63	1000	1,630.00 €
H02AB04	metilprednizolon prašak i rastvarača za rastvor za injekciju 40mg	1x40mg	1.53	50000	76,500.00 €
J01CE30	benzilpenicilin, prokain benzilpenicilin prašak za suspenziju za injekciju 800.000 U	50x800.000U	15.67	200	3,134.00 €
J01CR05	piperacilin, tazobaktam # prašak za rastvor za infuziju 4.000mg + 500mg	10x4000mg	83	50	4,150.00 €
J01DD02	ceftazidim # prašak za rastvor za injekciju 1.000mg	5x1.000mg	8.75	500	4,375.00 €
J01DD04	ceftriakson # prašak i rastvarač za rastvor za injekciju/infuziju 1.000mg	10x1.000mg	9.99	20000	199,800.00 €
J01DH02	meropenem # prašak za rastvor za injekciju/infuziju 1.000mg	10x1.000mg	49.86	300	14,958.00 €
J01GB03	gentamicin rastvor za injekciju 80mg/2ml	10x(80mg/2ml)	2.7	2000	5,400.00 €
J01GB03	gentamicin rastvor za injekciju 120mg/2ml	10x120mg/2ml	3.3	2000	6,600.00 €

40000	41,600.00 €
40000	52,800.00 €
800	6,320.00 €
20000	22,000.00 €
400000	3,152,000.00 €
1200	8,064.00 €
4000	12,200.00 €
2000	11,780.00 €
4000	6,800.00 €
3200	25,600.00 €
3200	4,320.00 €
12000	39,720.00 €
4000	6,520.00 €
200000	306,000.00 €
800	12,536.00 €
200	16,600.00 €
2000	17,500.00 €
80000	799,200.00 €
1200	59,832.00 €
8000	21,600.00 €
8000	26,400.00 €

J01GB06	amikacin # rastvor za injekciju/infuziju 500mg/2ml	10x(500mg	9	2000	18,000.00 €
J01MA02	ciprofloksacin koncentrat za rastvor za infuziju 100mg/10ml	5x100mg	3.33	2000	6,660.00 €
J01XA01	vankomicin # prašak za rastvor za infuziju 500mg	1x500mg	1.71	2000	3,420.00 €
J01XD01	metronidazol rastvor za infuziju 500mg/100ml	1x(500mg/	1.8	5000	9,000.00 €
J02AC01	flukonazol rastvor za infuziju 2mg/ml (100ml)	1x100ml	4.3	800	3,440.00 €
J06BA02	imunoglobulin,normalni,humani za intravaskularnu primenu rastvor za infuziju 5% (100ml)	1x100ml	250.4	200	50,080.00 €
J06BB01	imunoglobulin humani anti D (Rho) prašak i rastvarač za rastvor za injekciju 300mcg/2ml	1x(300mcg	32.1	50	1,605.00 €
J06BB02	imunoglobulin antitetanusni rastvor za injekciju u napunjenom injekcionom špricu 250 U/ml	1x(250 U/n	14.95	2500	37,375.00 €
L01BC02	fluorouracil koncentrat za rastvor za injekciju/infuziju 250mg/5ml	1x250mg	3.5	2000	7,000.00 €
L01CB01	etopozid koncentrat za rastvor za infuziju 100mg/5ml	1x100mg/5	5.74	500	2,870.00 €
L01XC06	cetuksimab - biološki lijek rastvor za infuziju 100mg/20ml	1x(100mg/	165.39	500	82,695.00 €
M01AB05	diklofenak rastvor za injekciju 75mg/3ml	5x(75mg/3	0.77	10000	7,700.00 €
M03AB01	suksametonijum rastvor za injekciju/infuziju 100mg/2ml	100x(100m	39.79	5	198.95 €
N01AH01	fentanil š rastvor za injekciju 0,1mg/2ml	10x0,1mg	8.2	30	246.00 €
N01AH01	fentanil š rastvor za injekciju 0,5mg/10ml	10x0,5ml	12.3	100	1,230.00 €
N01AX10	propofol emulzija za injekciju/infuziju 200mg/20ml	5x(200mg/	8.9	500	4,450.00 €
N01BB02	lidokain rastvor za injekciju 20mg/ml (2ml)	50x2ml	7	300	2,100.00 €
N01BB52	lidokain, adrenalin rastvor za injekciju (40mg + 0,025mg)/2ml	50x(40mg	6.17	200	1,234.00 €

8000	72,000.00 €
8000	26,640.00 €
8000	13,680.00 €
20000	36,000.00 €
3200	13,760.00 €
800	200,320.00 €
200	6,420.00 €
10000	149,500.00 €
8000	28,000.00 €
2000	11,480.00 €
2000	330,780.00 €
40000	30,800.00 €
20	795.80 €
120	984.00 €
400	4,920.00 €
2000	17,800.00 €
1200	8,400.00 €
800	4,936.00 €

N02AA01	morfin š ampula; injekcija 20mg/ml	10x20mg/r	6.55	30	196.50 €		120	786.00 €
N02AX02	tramadol š rastvor za injekciju 50mg/ml	5x50mg/m	1.02	1000	1,020.00 €		4000	4,080.00 €
N02BB02	metamizol rastvor za injekciju 2.500mg/5ml	50x(2.500n	10.5	1000	10,500.00 €		4000	42,000.00 €
N02BE01	paracetamol rastvor za infuziju 1.000mg/100ml	10x(1.000n	12.08	500	6,040.00 €		2000	24,160.00 €
N03AA02	fenobarbiton š ampula; liofilizat za rastvor za injekciju; injekcija 220mg/2ml	5x220mg/2	12.04	10	120.40 €		40	481.60 €
N05BA01	diazepam rastvor za injekciju 10mg/2ml	10x(10mg/	1.4	4000	5,600.00 €		16000	22,400.00 €
N05CD08	midazolam rastvor za injekciju 5mg/5ml	10x1mg	6.58	50	329.00 €		200	1,316.00 €
N07AA01	neostigmin rastvor za injekciju 0,5mg/ml	10x0,5mg	3.5	500	1,750.00 €		2000	7,000.00 €
R03DA05	aminofilin injekcija; rastvor za injekciju 250mg/10ml	10x250mg	1.95	2500	4,875.00 €		10000	19,500.00 €
R06AC03	hloropiramin rastvor za injekciju 20mg/2ml	10x20mg/2	7.76	500	3,880.00 €		2000	15,520.00 €
V03AB14	protamin sulfat rastvor za injekciju 50mg/5ml	5x50mg/5r	8.6	100	860.00 €		400	3,440.00 €
V03AB25	flumazenil ampula; rastvor za inj/inf 0,5mg/5ml	5x0,5mg/5	18.5	200	3,700.00 €		800	14,800.00 €
V07AB	aqua pro injectione rastvarač za parenteralnu upotrebu 5ml	50x5ml	5.09	3000	15,270.00 €		12000	61,080.00 €
UKUPNO					1,969,987.85 €			7,879,951.40 €

POTROŠNI MATERIJAL		POTREBE ZA 3 MJESECA			POTREBE ZA 12 MJESECI	
Naziv i opis proizvoda	Jed.mjere	Količina	Cijena	Iznos	Količina	Iznos
Bebi set 21G, 23 G i 25G	kom	10000	0.25	2,500.00 €	40000	10,000.00 €
Bebi urin kesa	kom	3000	0.26	780.00 €	12000	3,120.00 €
Foley kateter br 14	kom	1000	0.62	620.00 €	4000	2,480.00 €
Foley kateter br 16	kom	1000	0.62	620.00 €	4000	2,480.00 €
Foley kateter br 18	kom	1000	0.62	620.00 €	4000	2,480.00 €
Foley kateter br 20	kom	5000	0.62	3,100.00 €	20000	12,400.00 €
Foley kateter br 22	kom	1500	0.62	930.00 €	6000	3,720.00 €
Gumirano platno a 25m	kom	100	58.9	5,890.00 €	400	23,560.00 €
Guska medicinska	kom	50	2.3	115.00 €	200	460.00 €
Hirurške kape	kom	50000	0.06	3,000.00 €	200000	12,000.00 €
Hirurške rukavice br, 7, 1 par	par	100000	0.28	28,000.00 €	400000	112,000.00 €
Hirurške rukavice br, 8, 1 par	par	150000	0.28	42,000.00 €	600000	168,000.00 €
Hirurške rukavice br, 8,5, 1 par	par	100000	0.28	28,000.00 €	400000	112,000.00 €
Hirurške rukavice broj 7,5, 1 par	par	150000	0.28	42,000.00 €	600000	168,000.00 €
Hrana za bebe 0 - 6 mjeseci	kut	2000	0.001	2.00 €	8000	8.00 €
Igla PVC 0,45 x 13	kom	200000	0.015	3,000.00 €	800000	12,000.00 €
Igla PVC 0,6 x 30	kom	200000	0.04	8,000.00 €	800000	32,000.00 €
Igla PVC 0,8 x 40	kom	1000000	0.019	19,000.00 €	4000000	76,000.00 €
Ileostome kese br 57 a 10 kom	pak	100	16.22	1,622.00 €	400	6,488.00 €
IV kanila br, 20	kom	100000	0.16	16,000.00 €	400000	64,000.00 €
IV kanila br, 22	kom	100000	0.16	16,000.00 €	400000	64,000.00 €
Kolostoma fleksibilni disk 45 a 5 kom	pak	800	12.72	10,176.00 €	3200	40,704.00 €
Kolostoma fleksibilni disk 57 a 5 kom	pak	1000	12.72	12,720.00 €	4000	50,880.00 €
Kolostoma kese 45 a 30 kom	pak	800	13.72	10,976.00 €	3200	43,904.00 €
Kolostoma kese 57 a 30 kom	pak	1000	13.72	13,720.00 €	4000	54,880.00 €
Lopata PVC	kom	50	5.6	280.00 €	200	1,120.00 €
Nelaton kateter br,10	kom	10000	0.3	3,000.00 €	40000	12,000.00 €
Nelaton kateter br,12	kom	10000	0.31	3,100.00 €	40000	12,400.00 €
PVC boca 1000ml	kom	20000	0.515	10,300.00 €	80000	41,200.00 €
PVC kutija 100g	kom	5000	0.33	1,650.00 €	20000	6,600.00 €

Rukavice nesterilne, M,L,XL,	kom	4000000	0.092	368,000.00 €
Set za infuziju	kom	800000	0.175	140,000.00 €
Set za transfuziju	kom	6000	0.6	3,600.00 €
Signatura samoljepljiva crvena, 1000 kom	pak	20	21	420.00 €
Skalper nožići br,11 a100	kut	200	5.8	1,160.00 €
Skalper nožići br,15 a100	kut	200	5.8	1,160.00 €
Skalper nožići br,20 a100	kut	200	5.8	1,160.00 €
Skalper nožići br,21 a100	kut	150	5.8	870.00 €
Skalper nožići br,22 a100	kut	150	5.8	870.00 €
Skalper nožići br,23 a100	kut	150	5.8	870.00 €
Sonda za ishranu br, 10 - 50-70cm	kom	2000	0.42	840.00 €
Sonda za ishranu br, 6 - 50-70cm	kom	3000	0.42	1,260.00 €
Sonda za ishranu br, 8 - 50-70cm	kom	3000	0.42	1,260.00 €
Špric PVC a 10ml	kom	400000	0.055	22,000.00 €
Špric PVC a 20ml	kom	400000	0.075	30,000.00 €
Špric PVC a 2ml	kom	100000	0.015	1,500.00 €
Špric PVC a 5ml	kom	500000	0.034	17,000.00 €
Špatula drvena, 100 kom	kut	5000	1.35	6,750.00 €
Termometar clinical - digitalni	kom	2000	1.43	2,860.00 €
Urin kesa sa ispustom a 2 l	kom	200000	0.26	52,000.00 €
Hiruski flaster prozirni 5cm x 1 m	metar	300000	0.13	39,000.00 €
Gaza hidrofilna 80cm x 100m, 17 niti	kom	20000	13.5	270,000.00 €
Gaza sterilna a 1/2m	kom	10000	0.1	1,000.00 €
Gaza sterilna a 1m	kom	50000	0.56	28,000.00 €
Vata papirna a 1000g	kom	8000	1.5	12,000.00 €
Vata sanitetska a 1000gr	kom	8000	3.84	30,720.00 €
Zavoj gipsani 10cm x 3m	kom	2000	0.4	800.00 €
Zavoj gipsani 12cm x 3m	kom	4000	0.46	1,840.00 €
Zavoj gipsani 15cm x 3m	kom	8000	0.56	4,480.00 €
Zavoj gipsani 20cm x 3m	kom	8000	0.72	5,760.00 €
Zavoj gipsani 8cm x 3m	kom	5000	0.21	1,050.00 €
Zavoj kaliko tkani 10cm x 5m	kom	30000	0.22	6,600.00 €
Zavoj kaliko tkani 15cm x 5m	kom	30000	0.38	11,400.00 €

16000000	1,472,000.00 €
3200000	560,000.00 €
24000	14,400.00 €
80	1,680.00 €
800	4,640.00 €
800	4,640.00 €
800	4,640.00 €
600	3,480.00 €
600	3,480.00 €
600	3,480.00 €
8000	3,360.00 €
12000	5,040.00 €
12000	5,040.00 €
1600000	88,000.00 €
1600000	120,000.00 €
400000	6,000.00 €
2000000	68,000.00 €
20000	27,000.00 €
8000	11,440.00 €
800000	208,000.00 €
1200000	156,000.00 €
80000	1,080,000.00 €
40000	4,000.00 €
200000	112,000.00 €
32000	48,000.00 €
32000	122,880.00 €
8000	3,200.00 €
16000	7,360.00 €
32000	17,920.00 €
32000	23,040.00 €
20000	4,200.00 €
120000	26,400.00 €
120000	45,600.00 €

Zavoj kaliko tkani 8cm x 5m	kom	30000	0.19	5,700.00 €		120000	22,800.00 €
Aethanolum concentratum 96%, 1 l	l	50000	1.37	68,500.00 €		200000	274,000.00 €
Benzalkonijum hlorid 5%, 1l	l	5000	0.67	3,350.00 €		20000	13,400.00 €
Insulinske igle za pen 0.8 mm	kom	300000	0.095	28,500.00 €		1200000	114,000.00 €
Insulinske igle za pen 0.6 mm	kom	100000	0.095	9,500.00 €		400000	38,000.00 €
Insulinska igla za pen 0.4mm	kom	100000	0.095	9,500.00 €		400000	38,000.00 €
UKUPNO				1,479,001.00 €			5,916,004.00 €

ŠAVNI MATERIJAL		POTREBE ZA 3 MJESECA			POTREBE ZA 12 MJESECI	
NAZIV I OPIS PROIZVODA	Cijena	Količina	Iznos		Količina	Iznos
Medicinska sredstva za šivenje rana i sprečavanje krvarenja (Oblast)						
Polyglactin 910 ili PGA (0) 48 mm, okrugla	0.92	1900	1,748.00 €		7600	6,992.00 €
Polyglactin 910 ili PGA (0) 40 mm okrugla, 75 cm	0.95	2000	1,900.00 €		8000	7,600.00 €
Polyglactin 910 ili PGA (0) ligature 2,5m	1.298	3000	3,894.00 €		12000	15,576.00 €
Polyglactin 910 ili PGA (1) 30mm 1/2 okrugla	0.9	1500	1,350.00 €		6000	5,400.00 €
Polyglactin 910 ili PGA (1) 48 mm okrugla	0.904	3000	2,712.00 €		12000	10,848.00 €
Polyglactin 910 ili PGA (1) 70cm okrugla 40mm 1/2	0.959	2500	2,397.50 €		10000	9,590.00 €
Polyglactin 910 ili PGA (1) ligature kotur 2,5 m	1.388	2000	2,776.00 €		8000	11,104.00 €
Polyglactin 910 ili PGA (2) 70 cm okrugla 50mm 1/2	1.097	7000	7,679.00 €		28000	30,716.00 €
Polyglactin 910 ili PGA (2) 70cm kozna, obrnuta 50mm 1/2	1.12	1000	1,120.00 €		4000	4,480.00 €
Polyglactin 910 ili PGA /2/ 40 mm okrugla	1.049	3000	3,147.00 €		12000	12,588.00 €
Polyglactin 910 ili PGA (2/0) 31mm okrugla	0.825	3000	2,475.00 €		12000	9,900.00 €
Polyglactin 910 ili PGA (2/0) 75cm okrugla 25mm 1/2	0.84	2000	1,680.00 €		8000	6,720.00 €
Polyglactin 910 ili PGA (2/0) ligature 2,5 m	1.055	4000	4,220.00 €		16000	16,880.00 €
Polyglactin 910 ili PGA (3/0) 26mm okrugla 75cm	0.939	3000	2,817.00 €		12000	11,268.00 €

Polyglactin 910 ili PGA (3/0) 75 cm okrugla 30 mm 1/2	0.92	1800	1,656.00 €
Polyglactin 910 ili PGA (3/0) 70 cm okrugla 40 mm 1/2	1.059	300	317.70 €
Polyglactin 910 ili PGA, upredeni resorptivni konac (3/0) 70 cm okrugla 20mm	0.9	1000	900.00 €
Polyglactin 910 ili PGA (3/0) ligature 2,5m	1.448	3000	4,344.00 €
Polyglactin 910 ili PGA (4/0) 70 cm okrugla 22 mm 1/2	0.969	1000	969.00 €
Polyglactin 910 ili PGA (4/0)-70cm-igla 20mm okrugla	0.978	1000	978.00 €
Polyglactin 910 ili PGA, upredeni resorptivni konac (4/0) 75 cm, okrugla 16mm	0.958	1000	958.00 €
Polyglactin 910 ili PGA, upredeni resorptivni konac (5/0) 45 cm okrugla 13 mm	1.11	1000	1,110.00 €
Polyglactin 910 ili PGA, upredeni resorptivni konac (6/0) 45 cm okrugla 13 mm	1.128	600	676.80 €
Resorptivni upredeni polyglactin 910 ili PGA (6/0) 8mm 340 mikrona spatula	1.16	250	290.00 €
Poliglactin 910 ili PGA-(5/0)-70cm-igla 16mm okrugla	1.098	700	768.60 €
Polyglactin 910 ili PGA (6/0)-45cm-igla 8mm špatulasta (očna)	3.2	200	640.00 €
Polyglactin 910 ili PGA brzo-resorbujuci (0) okrugla 48mm	1.03	2000	2,060.00 €
Polyglactin 910 ili PGA brzo-resorbujuci / 1 / 48 mm okrugla	1.07	3000	3,210.00 €
Polyglactin 910 ili PGA brzo-resorbujuci (2/0) 48mm okrugla	1.09	1000	1,090.00 €
Polyglactin 910 ili PGA brzo-resorbujuci (2/0) 30 mm okrugla	1.24	1000	1,240.00 €
Polyglactin 910 ili PGA brzo-resorbujuci (3/0) 26 mm okrugla	1.31	700	917.00 €

7200	6,624.00 €
1200	1,270.80 €
4000	3,600.00 €
12000	17,376.00 €
4000	3,876.00 €
4000	3,912.00 €
4000	3,832.00 €
4000	4,440.00 €
2400	2,707.20 €
1000	1,160.00 €
2800	3,074.40 €
800	2,560.00 €
8000	8,240.00 €
12000	12,840.00 €
4000	4,360.00 €
4000	4,960.00 €
2800	3,668.00 €

Polyglactin 910 ili PGA sa triklosanom ili ekvivalent (0) okrugla 40mm	3.8	1200	4,560.00 €
Polyglactin 910 ili PGA sa triklosanom ili ekvivalent 0-70cm igla 31mm okrugla	3.89	400	1,556.00 €
Polyglactin 910 ili PGA sa triklosanom ili ekvivalent (1) okrugla 45mm	3.98	1600	6,368.00 €
Polyglactin 910 ili PGA sa triklosanom ili ekvivalent (2) okrugla 48mm	4.59	3400	15,606.00 €
Polyglactin 910 ili PGA sa triklosanom ili ekvivalent (2/0) okrugla 30mm	3.61	2000	7,220.00 €
Polyglactin 910 ili PGA sa triklosanom ili ekvivalent upredeni resorptivni (3/0) -70cm-igla 22mm okrugla	3.59	635	2,279.65 €
Polyglactin 910 ili PGA sa triklosanom ili ekvivalent (3/0) okrugla 26mm	2.13	2400	5,112.00 €
Sintetski resorptivni upredeni konac sa omotacem od kaprolakton-glikolid kopolimera i kalcijum steroil laktata, inicijalne tenziona snage	2.43	600	1,458.00 €
Sintetski resorptivni upredeni konac sa omotacem od kaprolakton-glikolid kopolimera i kalcijum steroil laktata, inicijalne tenziona snage	2.32	600	1,392.00 €
Sintetski resorptivni upredeni konac sa omotacem od kaprolakton-glikolid kopolimera i kalcijum steroil laktata, inicijalne tenziona snage	2.13	1000	2,130.00 €
Sintetski resorptivni upredeni konac sa omotacem od kaprolakton-glikolid kopolimera i kalcijum steroil laktata, inicijalne tenziona snage	2.04	1000	2,040.00 €
Sintetski resorptivni upredeni konac sa omotacem od kaprolakton-glikolid kopolimera i kalcijum steroil laktata, inicijalne tenziona snage	2.89	2400	6,936.00 €
Sintetski resorptivni upredeni konac sa omotacem od kaprolakton-glikolid kopolimera i kalcijum steroil laktata, inicijalne tenziona snage	1.89	700	1,323.00 €
Sintetski resorptivni upredeni konac sa omotacem od kaprolakton-glikolid kopolimera i kalcijum steroil laktata, inicijalne tenziona snage	1.71	1000	1,710.00 €
Sintetski resorptivni upredeni konac sa omotacem od kaprolakton-glikolid kopolimera i kalcijum steroil laktata, inicijalne tenziona snage	2.47	200	494.00 €
Sintetski resorptivni upredeni konac sa omotacem od kaprolakton-glikolid kopolimera i kalcijum steroil laktata, inicijalne tenziona snage	1.68	1700	2,856.00 €
Polyglecaprone monofilamentni sa triklosanom (4/0) 24mm, 3/8, 70cm, trobrida kožna	5.74	285	1,635.90 €

4800	18,240.00 €
1600	6,224.00 €
6400	25,472.00 €
13600	62,424.00 €
8000	28,880.00 €
2540	9,118.60 €
9600	20,448.00 €
2400	5,832.00 €
2400	5,568.00 €
4000	8,520.00 €
4000	8,160.00 €
9600	27,744.00 €
2800	5,292.00 €
4000	6,840.00 €
800	1,976.00 €
6800	11,424.00 €
1140	6,543.60 €

Polypropylene monofilamentni (0) 100cm, okrugla 40mm 1/2	3.58	900	3,222.00 €		3600	12,888.00 €
Polypropylene monofilamentni (2/0) 75 cm okrugla dvije igle prava igla 70mm	5.26	300	1,578.00 €		1200	6,312.00 €
Polypropylene monofilamentni (2/0) 90cm okrugla dvije igle , 26mm 1/2	6.41	300	1,923.00 €		1200	7,692.00 €
Polypropylene monofilamentni (2/0) 90cm okrugla, dvije igle 31mm 1/2	4.34	300	1,302.00 €		1200	5,208.00 €
Polypropylene monofilamentni (3/0) 90cm okrugla 26mm 1/2 dvije igle	4.24	300	1,272.00 €		1200	5,088.00 €
Polypropilen monofilamentni (3/0) 90 cm okrugla 2 igle 30 mm 1/2	4.34	600	2,604.00 €		2400	10,416.00 €
Polypropylene monofilamentni (4/0) 90cm, okrugla dvije igle 26mm 1/2	4.3	300	1,290.00 €		1200	5,160.00 €
Polypropylene monofilamentni (5/0) 75cm kardiovaskularna dvije igle 17mm zakrivljena 3/8	5.26	300	1,578.00 €		1200	6,312.00 €
UKUPNO			141,486.15 €			565,944.60 €

RTG MATERIJAL			POTREBE ZA 3 MJESECA			POTREBE ZA 12 MJESECI	
			Količina	Iznos		Količina	Iznos
NAZIV I OPIS PROIZVODA	Jedinica mjere	Cijena					
Rtg film 25x30 za printere proizvođača Carestream Health - Kodak modeli DRYVIEW 5950, DRYVIEW 6800 ili ekvivalent	list	1.0559	4500	4,751.55 €		18000	19,006.20 €
Rtg film 35x35 za printere proizvođača Carestream Health - Kodak modeli DRYVIEW 5950, DRYVIEW 6800 ili ekvivalent	list	2.0953	3800	7,962.14 €		15200	31,848.56 €
RTG film 25x30 (Konica minolta DRY PRO 873 ili ekvivalent)	list	0.9416	5875	5,531.90 €		23500	22,127.60 €
RTG film 35x43 (Konica minolta DRY Pro 873 ili ekvivalent)	list	1.712	2125	3,638.00 €		8500	14,552.00 €
Rtg film 18x24	list	0.11232	2375	266.76 €		9500	1,067.04 €
Rtg film 24x30	list	0.1872	5000	936.00 €		20000	3,744.00 €
Rtg film 30x40	list	0.312	4650	1,450.80 €		18600	5,803.20 €
Rtg film 35x35	list	0.3185	8950	2,850.58 €		35800	11,402.30 €
Rtg film 15x40	list	0.156	2675	417.30 €		10700	1,669.20 €
Rtg film 20x40	list	0.208	2800	582.40 €		11200	2,329.60 €
Rtg film 35x43	list	0.3913	6825	2,670.62 €		27300	10,682.49 €
Fixir	l	0.4925	1500	738.75 €		6000	2,955.00 €
Razvijač	l	0.709	1750	1,240.75 €		7000	4,963.00 €
Starter	l	4.05	300	1,215.00 €		1200	4,860.00 €
UKUPNO				34,252.55 €			137,010.19 €

ANESTEZIJA			POTREBE ZA 3 MJESECA			POTREBE ZA 12 MJESECA	
			Količina	Iznos		Količina	Iznos
NAZIV I OPIS PROIZVODA	Jedinica mjere	Cijena					
Centralni venski kateter dvolumenski, 7Fr (16+18)x200mm, 16Gx70mm introdjucer sa FloSwitch zatvaračem, žica vodič 0,9x700,sa dilatatorom i	kom	9.27	200	1,854.00 €		800	7,416.00 €
Centralni venski kateter trolumenski, 7Fr (16+18+18)x200mm, 16Gx70mm introdjucer sa FloSwitch zatvaračem, žica vodič 0,9x700,sa dilatatorom i	kom	9.27	200	1,854.00 €		800	7,416.00 €
Centralni venski kateter cetvorolumenski, 8,5Fr (16+16+14+18)x200mm, 16Gx70mm introdjucer sa FloSwitch zatvaračem, žica vodič 0,89x700,sa	kom	9.27	200	1,854.00 €		800	7,416.00 €
Endotrahealni tubusi , PVC, (I.D.7,0mm)x349mm, No 7,0, latex free, balončić "low pressure high volume"	kom	1.35	400	540.00 €		1600	2,160.00 €
Endotrahealni tubusi , PVC, (I.D.7,5mm)x353mm, No7,5, latex free, balončić "low pressure high volume"	kom	1.35	2000	2,700.00 €		8000	10,800.00 €
Endotrahealni tubusi , PVC, (I.D.8,0mm)x360mm, No8,0, latex free, balončić "low pressure high volume"	kom	1.35	1000	1,350.00 €		4000	5,400.00 €
Endotrahealni tubusi , PVC, (I.D.8,5mm)x384mm, No8,5, latex free, balončić "low pressure high volume"	kom	1.35	1000	1,350.00 €		4000	5,400.00 €
Armirani endotrahealni tubusi , PVC, (I.D.7.0)x349mm, No 7.0, latex free, balončić "low pressure high volume"	kom	3.6	400	1,440.00 €		1600	5,760.00 €
Armirani endotrahealni tubusi , PVC, (I.D.7.5)x353mm, No 7.5, latex free, balončić"low pressure high volume"	kom	3.6	400	1,440.00 €		1600	5,760.00 €
Armirani endotrahealni tubusi , PVC, (I.D.8.0)x360mm, No 8.0, latex free, balončić "low pressure high volume"	kom	3.6	400	1,440.00 €		1600	5,760.00 €
Armirani endotrahealni tubusi , PVC, (I.D.8.5)x384mm, No 8.5, latex free, balončić "low pressure high volume"	kom	3.6	400	1,440.00 €		1600	5,760.00 €
Infuzioni sistemi "kap po kap"za infuzione pumpe	kom	0.38	500	190.00 €		2000	760.00 €
Infuzioni sistemi sa Y portom za IV davanje lijekova	kom	0.38	1000	380.00 €		4000	1,520.00 €
Aspiracioni kateteri br. 6	kom	0.159	500	79.50 €		2000	318.00 €

Aspiracioni kateteri br. 8	kom	0.159	500	79.50 €		2000	318.00
Aspiracioni kateteri br. 10	kom	0.159	500	79.50 €		2000	318.00
Aspiracioni kateteri br. 12	kom	0.159	1000	159.00 €		4000	636.00
Aspiracioni kateteri br. 14	kom	0.159	500	79.50 €		2000	318.00
Aspiracioni kateteri br. 16	kom	0.159	500	79.50 €		2000	318.00
Aspiracioni kateteri br. 18	kom	0.159	1000	159.00 €		4000	636.00
Aspiracioni kateteri br. 20	kom	0.159	500	79.50 €		2000	318.00
UKUPNO				18,627.00 €			74,508.00 €

DIJALIZA FRESENIUS	Opis	Bitne karakteristike predmeta nabavke	Cijena	POTREBE ZA 3 MJESECA			POTREBE ZA 12 MJESE	
				Kolicina	Iznos		Kolicina	Iznos
	Rastvori i medicinska sredstva za hemodijalizu na aparatima proizvođača „FRESENIUS“ ili ekvivalent	Konc. rastvor za dijalizu (kiseli) 7,8 l; Na ⁺ 138,0 mmol/L; K ⁺ 2,0 mmol/L; Ca ²⁺ 1,75 mmol/L; Mg ²⁺ 0,50 mmol/L; Cl ⁻ 109,50 mmol/L; AC-F 213 ili ekvivalent	4.5903	580	2,662.37 €		2320	10,649.50 €
	Rastvori i medicinska sredstva za hemodijalizu na aparatima proizvođača „FRESENIUS“ ili ekvivalent	Konc. Rastvor za dijalizu (kiseli) 7,8 l; Na ⁺ 138,0 mmol/L; K ⁺ 2,0 mmol/L; Ca ²⁺ 1,50 mmol/L; Mg ²⁺ 0,50 mmol/L; Cl ⁻ 109,00 mmol/L; AC-F 213/4 ili ekvivalent kom 489	4.5903	420	1,927.93 €		1680	7,711.70 €
	Rastvori i medicinska sredstva za hemodijalizu na aparatima proizvođača „FRESENIUS“ ili ekvivalent	Konc. rastvor za dijalizu (kiseli) 7,8 l; Na ⁺ 138,0 mmol/L; K ⁺ 2,0 mmol/L; Ca ²⁺ 1,25 mmol/L; Mg ²⁺ 0,50 mmol/L; Cl ⁻ 108,50 mmol/L; AC-F 219/1 ili ekvivalent kom 40	4.5903	10	45.90 €		40	183.61 €
	Rastvori i medicinska sredstva za hemodijalizu na aparatima proizvođača „FRESENIUS“ ili ekvivalent	4 AV sistem za hemodijalizu za aparate tipa Fresenius 4008, sa dva kolor kodirana mikrobiološka filtera i drenažnom kesom, sa volumenom punjenja 161 ml, AV Set B-R ili ekvivalent kom 1393	3.9804	1400	5,572.56 €		5600	22,290.24 €
	Rastvori i medicinska sredstva za hemodijalizu na aparatima proizvođača „FRESENIUS“ ili ekvivalent	5 AV sistem za hemodijalizu za aparate tipa Fresenius 5008S, sa volumenom punjenja 132 ml, AV Set ONLINE Priming 5008S-R ili ekvivalent kom 241	9.0843	170	1,544.33 €		680	6,177.32 €
	6 AV sistem za hemodijalizu/HDF za aparate tipa Fresenius 5008/5008S, sa volumenom punjenja 132 ml, AV Set ONLINE PLUS 5008-R ili	6 AV sistem za hemodijalizu/HDF za aparate tipa Fresenius 5008/5008S, sa volumenom punjenja 132 ml, AV Set ONLINE PLUS 5008-R ili ekvivalent kom 611	15.215	900	13,693.86 €		3600	54,775.44 €

Suvi bikarbonat (Natrijumbikarbonat NaHCO_3) za aparate tipa Fresenius, Bibag 5008 900g ili ekvivalent kom 2297 8 Suvi bikarbonat	Suvi bikarbonat (Natrijumbikarbonat NaHCO_3) za aparate tipa Fresenius, Bibag 5008 900g ili ekvivalent kom 2297 8 Suvi bikarbonat (Natrijumbikarbonat NaHCO_3) za aparate tipa Fresenius, Bibag 5008 900g ili ekvivalent kom 2297	7.7896	2700	21,031.92 €
Dijalizator sa Helixone®plus membranom, sterilisan vodenom parom, površine 1.4m ² , koeficijent propustljivosti za $\beta 2$ mikroglobulin $\geq$	Dijalizator sa Helixone®plus membranom, sterilisan vodenom parom, površine 1.4m ² , koeficijent propustljivosti za $\beta 2$ mikroglobulin $\geq$ 0.9, FX CorDiax 60 ili ekvivalent kom 642	18.682	900	16,813.98 €
Dijalizator sa Helixone®plus membranom, sterilisan vodenom parom, površine 1.8m ² , koeficijent propustljivosti za $\beta 2$ mikroglobulin $\geq$	Dijalizator sa Helixone®plus membranom, sterilisan vodenom parom, površine 1.8m ² , koeficijent propustljivosti za $\beta 2$ mikroglobulin $\geq$ 0.9, FX CorDiax 80 ili ekvivalent kom 1149	30.623	1400	42,872.76 €
Dijalizator sa Helixone®plus membranom, sterilisan vodenom parom, površine 2.3m ² , koeficijent propustljivosti za $\beta 2$ mikroglobulin $\geq$	Dijalizator sa Helixone®plus membranom, sterilisan vodenom parom, površine 2.3m ² , koeficijent propustljivosti za $\beta 2$ mikroglobulin $\geq$ 0.9, FX CorDiax 1000 ili ekvivalent	32.689	500	16,344.25 €
1Koncentrat peroksisirćetne kiseline za dezinfekciju i dekalifikaciju aparata tipa Fresenius, Puristeril 340 3,5% 5kg ili ekvivalent kom 46	1Koncentrat peroksisirćetne kiseline za dezinfekciju i dekalifikaciju aparata tipa Fresenius, Puristeril 340 3,5% 5kg ili ekvivalent kom 46	65.27	16	1,044.32 €
3Filter za visokoprečišćenu vodu za aparate tipa Fresenius, Diasafe plus filter ili ekvivalent kom 42	3Filter za visokoprečišćenu vodu za aparate tipa Fresenius, Diasafe plus filter ili ekvivalent kom 42	253.25	40	10,129.90 €
3F0007824 Sleep safe balance A5L(1.5% Glukoza) kom 180	3F0007824 Sleep safe balance A5L (1.5% Glukoza) kom 180	22.47	90	2,022.30 €
2845091 Stay safe disinfection cap kom 180	2845091 Stay safe disinfection cap kom 180	1.3696	90	123.26 €

10800	84,127.68
3600	67,255.92
5600	171,491.04
2000	65,377.00
64	4,177.28
160	40,519.62
360	8,089.20
360	493.06 €

Sleep safe set plus (Set za peritoneumasku dilali kom 180	Sleep safe set plus (Set za peritoneumasku dilali kom 180	15.943	90	1,434.87 €	360	5,739.48
Sleep Lock pd-night drainage set kom 180	Sleep Lock pd-night drainage set kom 180	8.025	90	722.25 €	360	2,889.00
UKUPNO				137,986.77 €		551,947.09

DIJALIZA GAMRO		POTREBE ZA 3 MJESECA				POTREBE ZA 12 MJESEC	
ZASTIČENI NAZIV	OPIS PREDMETA NABAVKE	Količina	Cijena	Iznos		Količina	Iznos
BICART SELECT COMBI-PAK	Kertridži Natrijum-bikarbonata i Natrijum-hlorida za pripremu dijalizne tečnosti; 720g NaHCO ₃ pulvis+ 1200 g NaCl pulvis ili ekvivalent	1908	5.5	10,494.00 €		7632	41,976.00 €
SELECT BAG ONE (AX250G)	Sterilni rastvor za hemodijalizu zapremine min 1000 ml, koncentracije K ⁺ 2 mmol/L; Ca ⁺⁺ 1.5mmol/L; Mg ⁺⁺ 0.5mmol/L; Glukoza 1 g/L ili ekvivalent	1882	4.25	7,998.50 €		7528	31,994.00 €
NOVALINE BL 105	AV sistem (za duple igle) za hemodijalizu kompatibilan za rad na aparatima AK200, AK 200 ULTRA S, promjera venske komore 20-24mm ili ekvivalent	760	7.1	5,538.00 €		3120	22,152.00 €
ARTISET HD DNL HC	AV sistem (za duple igle) za hemodijalizu kompatibilan za rad na aparatima Artis Physio I, Artis Physio II, sa HEMOSCAN kivetom, maksimalnog volumena punjenja 135ml ili ekvivalent	588	7.1	4,174.80 €		2352	16,699.20 €
POLYFLUX 210H	Kapilarni dijalizator sa biokompatibilnom membranom, koeficijenta protočnosti UF 85, sterilizacija-vodenom parom ili ekvivalent	1224	20.05	24,541.20 €		4896	98,164.80 €
POLYFLUX 170H	Kapilarni dijalizator sa biokompatibilnom membranom, koeficijenta protočnosti UF 70, sterilizacija-vodenom parom ili ekvivalent	656	19.5	12,792.00 €		2624	51,168.00 €

NEPHRAL 400ST	Kapilarni dijalizator sa sintetičkom membranom iz poliakrilonitrila, koeficijenta protočnosti UF 50, sterilizacija-gama zracima ili ekvivalent	29	37.4	1,084.60 €
CLEAN CART A	Sredstvo za uklanjanje organskih materija, masnoća i proteina u suvoj supstanci (13 g anhidrovanog praška Natrijum-karbonat-a) ili ekvivalent	351	1.25	438.75 €
CLEAN CART C	Sredstvo za dezinfekciju / dekalifikaciju u suvoj supstanci (32 g anhidrovanog praška Limunske kiseline) ili ekvivalent	1750	1.25	2,187.50 €
NOVALINE BL200 HDF	AV sistem za hemodijalizu kompatibilan za sprovođenje HDF tretmana na aparatima AK 200 ULTRA S, promjera venske komore 20-24mm ili ekvivalent	400	9	3,600.00 €
ARTISET PREPOST	AV sistem (za duple igle) za hemodijalizu kompatibilan za rad na aparatima Artis Physio I, Artis Physio II, sa HEMOSCAN kivetom i konektorom za HDF postdiluciju, maksimalnog volumena punjenja 135ml ili ekvivalent	280	9	2,520.00 €
ULTRA STERISSET	AV sistem za hemodijalizu kompatibilan za sprovođenje HDF tretmana na aparatima AK 200 ULTRA S sa ultrafilterom za jednokratnu upotrebu ili ekvivalent	99	14.41	1,426.59 €
Ultraline HDF	Ultrasteriset sa filterom za Artis Ultraline HDF	269	12.8	3,443.20 €
ULTRA HDF LINE	AV sistem za hemodijalizu kompatibilan za sprovođenje HDF tretmana na aparatima Artis Physio I, Artis Physio II, sa ultrafilterom za jednokratnu upotrebu ili ekvivalent	126	14.41	1,815.66 €

116	4,338.40
1404	1,755.00
7000	8,750.00
1600	14,400.00
1120	10,080.00 €
396	5,706.36 €
1076	13,772.80 €
504	7,262.64 €

ULTRAFILTER U 8000 S	Ultrafilter za prečišćavanje vode i pripremu ultra-čiste dijalizne tečnosti na aparatima AK 200, AK 200 ULTRA S, minimalne fektivne površine membrane 2 m² ili ekvivalent	10	63.5	635.00 €	40	2,540.00
ULTRAFILTER U 9000	Ultrafilter za prečišćavanje vode i pripremu ultra-čiste dijalizne tečnosti na aparatima Artis Physio I, Artis Physio II, minimalne efektivne površine membrane 2.4 m² ili ekvivalent	17	63.5	1,079.50 €	68	4,318.00
UKUPNO				83,769.30 €		335,077.20

STOMATOLOGIJA		POTREBE ZA 3 MJESECA			POTREBE ZA 12 MJESECI	
Naziv artikla	Kolicina	Cijena	Iznos		Cijena	Iznos
Nerv igla a 6 kom	5	40	200.00 €		160	800.00 €
Lentule a 4 kom	15	3.2	48.00 €		12.8	192.00 €
Difurid	10	10	100.00 €		40	400.00 €
Sitisan	10	15	150.00 €		60	600.00 €
Fosfat-cement	10	15.5	155.00 €		62	620.00 €
Privremeni ispun	20	7	140.00 €		28	560.00 €
Lidokain sprej	15	17	255.00 €		68	1,020.00 €
Klijesta stomatoloska	20	0	- €		0	- €
Boreri	150	0	- €		0	- €
UKUPNO			1,048.00 €			4,192.00 €

Prilog 4. Objekti

Plužine – 190



Mojkovac - 398



Bijelo Polje - 2375

